»Kosarat kapott« az Electrolux

New York-i tudósítónktól: 86.3.19

Az Egyesült Államok harmadik legjelentősebb háztartásikészülék-gyártója, a *White Consolidated Industries* visszautasította a svéd *Electrolux* 711 millió dolláros vételi ajánlatát (VILÁGGAZDASÁG, 1986. március 6., 8. oldal). Az amerikai vállalat továbbra sem tett le egyesülési szándékáról, de szeretne nagyobb összeget kapni a felvásárló cégtől.

Az Electroluxon kívül eddig csak a japán *Matsushita* mutatott érdeklődést a White iránt, de komolyabb tárgyalásokra még nem került sor. Az ágazat szakértőinek véleménye szerint mind a svéd, mind pedig a japán vállalat a White-on keresztül szeretne bekerülni az amerikai piacra, ahol — szemben Nyugat-Európával — még igen jók a háztartási berendezések és készülékek értékesítési lehetőségei. (A Matsushita a White kanadai leányvállalatától már vásárol háztartási berendezéseket, s ezeket az Egyesült Államokban *Panasonic* márkanéven forgalmazza.) Az Egyesült Államok háztartásiberendezés- és készülékpiacán gyakorlatilag három nagyvállalat uralkodik: a *General Electric*, a *Whirlpool* és a White.

86.3.19

OPTIMISTA AZ AMERIKAI PAPÍRIPAR

New York-i tudósítónktól:

Az amerikai papírintézet elnökének nyilatkozata szerint sikeres lesz az idei üzleti év az iparág számára. A meggyengült dollár, a csökkenő energiaköltségek, az alacsonyabb kamatlábak felvillanyozhatják az amerikai gazdaságot, s így a papíripar konjunktúrája is kedvező lesz. Legalábbis erre utalnak az év első két hónapjának kedvező eredményei és irányzatai.

Az általános ipari termelés növekedése számottevően bővítette a keresletet januárban és februárban a csomagolóanyagok, elsősorban a papírdobozok iránt. 1986 első két hónapjában kartondobozokból például a termelők 5 százalékkal többet szállítottak, mint az előző év azonos időszakában. Sikerült felszámolni a tavaly felgyülemlett nagy raktárkészleteket is.

A papíripar két ágazata nem számolhat az idén sem lényeges javulással. Várhatóan nem növekszik az újságnyomó- és a krétapapírok eladása, mert visszaesés tapasztalható a reklámszakmában. (Az úgynevezett krétapapírt nagy felületű plakátok készítéséhez használják.) A korábbi előrejelzésekkel ellentétben jelentősen növekedik viszont a kereslet a komputerpapírok és az irodai papírok iránt, jelezve, hogy a papír nélküli iroda megvalósulása még várat magára.

Kedvezően alakul idén a papíripari export is, hiszen a dollár értékvesztése versenyképessé tette az amerikai papírárukat. A hullámlemezexport például az év első két hónapjában 46 százalékkal növekedett.

Tavaly a papíripar profitja 25 százalékkal volt kisebb, mint 1984-ben. Idén várhatóan 15 százalékkal növekszik a nyereség, 1987-re pedig 35—40 százalékos profitnövekedést várnak. (Ez az érték azonban még jócskán elmarad az 1979—80-ban mért szuperprofitoktól.)

Az iparág várható kedvező eredményeihez az intézet elnöke szerint az is hozzájárul, hogy a gyártók az idén 8,8 milliárd dollárt fordítanak beruházásra. 1981—85 között az új beruházások összesített értéke 33 milliárd dollár volt, az iparágnak tehát meglehetősen korszerű gyártókapacitása van.

Felvásárlási ajánlat a Revcónak

86.3.21

New York-i tudósítónktól:

Az Egyesült Államok egyik legnagyobb drug store (háztartási és kozmetikai cikkeket, gyógyszert, cigarettát és édességet áruló) hálózata, a *Revco D. S. Inc.* 1,16 milliárd dolláros felvásárlási ajánlatot kapott. Az ügy pikantériája, hogy a felvásárlást végrehajtani kívánó beruházói csoport tagjai többségében a vállalat legmagasabb beosztású alkalmazottai. A csoport pénzügyi tanácsadója a New York-i *Salomon Brothers* cég.

A tervezett és valószínűleg rövidesen lebonyolódó felvásárlási akcióban részt vesz a *Wells Fargo* bank is. A pénzintézet mintegy 600 millió dolláros kölcsönt szervez a beruházói csoport részére, maga pedig 100 millióval járul hozzá a kölcsönhöz.

A Revcónak az USA 28 államában mintegy kétezer boltja van. Tavalyi forgalma 2,4 milliárd dollár volt, ebből 38,9 millió dollár nyeresége származott. A vállalatot 258,2 millió dollár hosszú lejáratú adósság terheli, amelynek refinanszírozását a beruházói csoport vállalta.

Az Egyesült Államokban tavaly több drug store-hálózat cserélt gazdát felvásárlások révén. A *Merril Lynch Capital Markets*, valamint a *Jack Eckerd Corp.* néhány vezető alkalmazottja például 1,2 milliárd dollárért vette meg az *Ecker* céget.

A twinsburgi (Ohio állam) székhelyű Revco megvásárlásáról már több hónapja suttogtak a tőzsdén, a beruházói csoport azonban mostanáig várt szándékának bejelentésével, mert időt akart hagyni a cég pénzügyeinek rendbetételére.

Talpraállt a Caterpillar

86.3.21

New York-i tudósítónktól:

A *Caterpillar*, az Egyesült Államok — és a világ — első számú földmunkagépgyártó vállalata 1981—84 között minden évet veszteséggel zárt. A kedvezőtlen üzletmenetet elsősorban a lanyha piaci kereslet, a túlértékelt dollár, valamint a versenytársakkal folytatott árharc idézte elő.

A vállalat 1935 elején nagyívű tervet dolgozott ki tevékenysége áramvonalasítására. Mindenekelőtt a költségek lefaragását tűzte ki célul: elhatározta, hogy a költségeket rövid időn belül 21 százalékkal szorítja le az 1981-es szint alá. A vállalati szervezet és a termelés, valamint a piaci hálózat korszerűsítése rövid idő alatt kedvező eredményt hozott.

A Caterpillar 1984-ben 6,58 milliárd dolláros forgalom közben 423 millió dollár veszteséget halmozott fel, tavaly viszont 6,7 milliárdos forgalom mellett 209 millió dollár nyereséget ért el. A tavalyi kedvező eredményekben az is közrejátszott, hogy a dollár értékvesztése kedvezőbbé tette az exportlehetőségeket, s ráadásul a kereslet is élénkült a földmunkagépek piacán.

A Caterpillar vezetőinek véleménye szerint az elkövetkező években számottevően növekszik majd a kereslet a cég termékei iránt a Szovjetunióban, Kínában és Törökországban. Az amerikai piacon elsősorban a kisebb munkagépek iránt várható keresletbővülés.

Az amerikai tőzsdei cégek véleménye szerint a Caterpillar pénzügyei rendbe jöttek, az adósságok visszafizetése jó ütemben folyik, s 1986-ban további profitnövekedés várható.

A Caterpillar legnagyobb versenytársa a japán *Komatsu Ltd.* A japán cég nemrégiben — elsősorban a dollár—jen paritás módosulása miatt — 5—10 százalékkal emelte termékeinek árát, de a piac egyelőre nem hajlandó tudomásul venni az áremelést. A Komatsu áremelése egyelőre a Caterpillar malmára hajtja a vizet. Az ágazat szakértőinek véleménye szerint azonban a jelenlegi árharc, illetve árgondok mit sem változtatnak azon az irányzaton, hogy a földmunkagépek gyártása és értékesítése világszerte növekvő mértékben összpontosul a Caterpillar és a Komatsu kezében.

Növekszik a verseny az amerikai teherautópiacon

85.3.19

New York-i tudósítónktól:

A közép- és nagyméretű teherautók értékesítése az Egyesült Államokban 1979 óta folyamatosan csökken: hat évvel ezelőtt a gyártók még 375 ezer teherautót adtak el, tavaly viszont az eladások nem haladták meg a 270 ezret. S az előrejelzések szerint 1986-ban ennél 10 százalékkal kevesebb teherautó talál majd vevőre.

Az amerikai gyártókat nemcsak a belföldi kereslet visszaesése, hanem a külföldi versenytársak részesedésének a növekedése is sújtja a zsugorodó belföldi piacon. A belföldi kereslet lanyhulásának egyik oka, hogy csökken a közúti szállítás iránti kereslet. 1979 óta 44 százalékkal esett vissza a közutakon szállított áruk mennyisége az Egyesült Államokban.

A minőség fokozatos javítása következtében ma egy-egy teherautó 12—13 éven át üzemel, s az utóbbi 10 évben jócskán csökkent a járművek üzemanyag-fogyasztása is. A nehézjárművek területén volt a legnagyobb a visszaesés: míg 1979-ben 173 543-at adtak el, 1985-ben e járműfajtából 20 százalékkal kevesebb talált gazdára.

A teherautógyártók kedvezőtlen 1985-ös eredményekről adhatnak számot, akárcsak a teherautókhoz dízelmotorokat gyártó cégek.

A külföldi versenytársak közül elsősorban a japán cégek okoztak nagy károkat az amerikai teherautógyártásnak. Az amerikai piacon 1984-ben jelent meg először teherautóival — és aratott nagy piaci sikert — az *Isuzu* és a *Hino Diesel*. Azóta van jelen a *Mitsui* és a *Nissan Diesel Motor* is.

A *Mitsubishi* a tervek szerint az idén exportálja első középnagyságú teherjárműveit az Egyesült Államokba. A japán gyártók elsősorban a középnagyságú tehergépkocsik piacát célozták meg az USA-ban, s ezen a területen évi 10 százalékos piaci részesedésnövelésre számítanak. (A japán gyártók piaci stratégiája kísértetiesen emlékeztet a személygépkocsik esetében alkalmazott módszerekre: először a kisebb méretű kocsikkal jelentek meg a piacon a hetvenes évek elején...)

Az európai teherautógyártók a 80-as esztendők elején jelentek meg az amerikai piacon, s azóta megszerezték a nehézteherautópiac egyharmadát. Piaci jelenlétüket elsősorban amerikai cégek felvásárlásával erősítették meg: a *Volvo* megvásárolta a *White Motort*, a *Daimler-Benz* a *Freightlinerrel* lépett frigyre, a *Renault* pedig az egyik legismertebb amerikai gyártó, a *Mack Trucks* részvényeiből szerzett magának többségi hányadot. Napjainkra végül is mindössze négy önálló amerikai teherautógyártó maradt: az *International Harvester*, a *General Motors*, a *Ford* és a *Paccar*.

Szakértők véleménye szerint az elkövetkező öt esztendőben nem várható az értékesítés jelentős emelkedése az amerikai teherautópiacon. Inkább a verseny további éleződésére lehet számítani, hiszen a zsugorodó piacon az amerikai vállalatok mellett a japán és a nyugat-európai cégek is küzdenek.

86.3.26.

FELLENDÜLÉS AZ AMERIKAI ÍRÓGÉPPIACON

Nőtt az elektronikus gépek részaránya

New York-i tudósítónktól:

Az elektronikus írógépek népszerűségének rohamos terjedése következtében tavaly számottevően növekedtek az írógép-eladások az Egyesült Államokban. Az *International Data Corporation* piaci tanulmánya szerint 1985-ben az USA-ban 1,1 milliárd dollár értékben adtak el írógépeket, szemben az 1984. évi 787 millió dollárral. Elsősorban a kisméretű elektronikus írógépek forgalma növekedett.

A statisztikák tanúsága szerint tavaly az USA-ban 2,3 millió írógép talált gazdára, 400 ezerrel több, mint egy évvel korábban. A piacon előretörtek a hazai gyártók, s csökkent a japánok részesedése. Míg 1984-ben az eladott írógépeknek csak 31,2 százaléka készült az USA-ban, tavaly ez a részarány 46 százalékra növekedett. Ugyanakkor a japán gyártók piaci részesedése 39-ről 32-re, a nyugat-európaiaké pedig 29-ről 21 százalékra esett vissza.

A hazai termelők sikerét elsősorban az magyarázza, hogy a japán írógépözön megállítására nagy beruházásokat hajtottak végre. Az *IBM* például 350 millió dollárt költött lexingtoni gyárának automatizálására.

Az elektronikus írógépek népszerűségét többi között azzal magyarázzák, hogy ezek a masinák sokkal több művelet elvégzésére képesek, mint elektromos társaik. A mozgó alkatrészek aránya mindössze 10 százaléka az elektromos írógépek mozgó alkatrészeinek. Az elektronikus írógépek gyakorlatilag zajmentesek, s önköltségük 20 dollárral alacsonyabb (az elektronikai alkatrészek olcsóbbodása miatt) az elektromos gépekénél.

A kisméretű, hordozható elektronikus írógépek első számú amerikai gyártója az *SCM* konszern *Smith Corona* vállalata. Részesedése a piacon ebben a kategóriában eléri a 42 százalékot. Jól jellemzi a vállalati konjunktúra alakulását, hogy a cég 1985 második félévében 12 millió dollár profitot ért el az előző év azonos időszakának 40 milliós veszteségével szemben.

Az előrejelzések szerint az elektronikus írógépek gyártói jó értékesítési lehetőségekkel, és kedvező profitkilátásokkal számolhatnak az évtized végéig. Ezzel szemben további hanyatlás várható az elektromos írógépek piaci keresletében. Az International Data adatai szerint a hivatali elektronikus írógépek piacát tavaly az Egyesült Államokban a *Xerox* vezette 19,1 százalékos részesedéssel. Az *IBM* 18,7, az *Adler-Royal* (a nyugatnémet *Triumph-Adler* leányvállalata) 14,6, az *Olympia* pedig 10,8 százalékos piaci részesedést tudhatott a magáénak. A japán versenytársak közül a *Canon* 10,6, a *Brother International* pedig 8,8 százalékos piaci részesedésre tett szert. A japán cégek közül még a *Panasonic* és a *Sharp* eladásai voltak jelentősebbek.

Az amerikai írógépgyártók és -kereskedők ma már csak mint rossz emléket idézik fel a múlt évtizedet, amikor az írógépgyártó ipar a csőd szélén állt, mert a gépeket háttérbe szorította a komputerek rohamos terjedése. Emellett még jóslatok is láttak napvilágot arról, hogy a számítógépek terjedése feleslegessé teszi rövid időn belül az irodai levelezést. Az amerikai statisztikák viszont éppen az ellenkezőjéről tanúskodnak. Az USA-ban is növekszik a papírfogyasztás, s a telefonon át történő ügyintézés mellett újra divatba jött a cégek közötti levelezés is.

Raktárak, hűtőházak, garázsok, hangárok, ipari-, sport-, kereskedelmi és mezőgazdasági rendeltetésű épületek kivitelezése gazdaságosan, kulcsrakészen

AE 31

31. sz. Állami Építőipari Vállalat
1364 Budapest, Pf.: 83
Telefon: 184 296 (vállalkozás)

Túl a mélyponton

Ne sírj, Argentína!

A számítottnál lassabban és felemás eredményekkel valósul meg Argentína gazdaságának talpraállítási terve, amelyet tavaly júniusban bocsátott útjára Raúl Alfonsín elnök.

Az „Austral-terv" néven ismertté vált gazdasági program célja az infláció megfékezése mellett az adósságválságban „kivérzett" argentin gazdaság szerezetének átalakítása, valamint a több éve tartó hanyatlás megállítása a gazdasági élet minden területén. (A gazdasági terv az ország új valutájáról, az australról kapta elnevezését.)

Argentína a világ egyik legeladósodottabb állama, ahol az infláció 1984-ben elviselhetetlen méreteket öltött. Az új politikai és gazdasági vezetés a hazai kereslet felélénkítésével akarta és akarja mozgásba hozni a gazdaság gépezetét. A stabilizáló program nem titkolt célja az export növelésének elősegítése, hiszen Argentína csak akkor tudja megfelelő ütemben törleszteni adósságait, ha növekszenek bevételei.

Csökkent az infláció

A tavaly nyár óta érvényben lévő *ár- és bérellenőrzés* eredményeként számottevően *csökkent az infláció* az országban. Korábban a pénzromlás mértéke elérte a havi 30 százalékot, a megszorító intézkedések hatására ezt sikerült „lenyomni" havi 2—3 százalékra. Tavaly június óta az infláció 24 százalékkal növekedett Argentínában, ezen belül az élelmiszerárak 29, a gyümölcs- és zöldségárak pedig 35 százalékkal.

A lakosság — amely alapjaiban egyetért a tervvel — *türelmetlen* a tapraállás ütemét illetően. Ezt az is jelzi, hogy az utóbbi hónapokban *mind több figyelmeztető sztrájkra* került sor: ideiglenesen beszüntették a munkát a pilóták, a postai alkalmazottak, valamint az autóbuszvezetők. A kormányzat nem ígért csodát, s különösen azt nem ígérte, hogy az ország gazdasága hónapok alatt talpraáll. Az egyik vezető közgazdász nemrégiben arra hívta fel a lakosság figyelmét, hogy az Austral-terv nem a nagy ütemű növekedést, hanem *a gazdaság stabilizációját irányozta elő.*

A Nemzetközi Valuta Alap által is javasolt nadrágszíjmegszorító intézkedések ez idáig az infláció lelassításán kívül még *nem hoztak eredményeket*, s várhatóan az argentin gazdaság az idén sem adhat számot jelentős javulásról. Másfél év alatt a munkanélküliek aránya az aktív lakosságon belül 3,9-ről 8 százalékra növekedett. Tavaly a bruttó nemzeti termék (GNP) 4 százalékkal maradt el az előző évitől, s az argentin közgazdászok többségének véleménye szerint a belátható jövőben *ezen a területen sem várható lényeges javulás.* Az ország lakosságának átlagosan 28 százalékkal csökkent a vásárlóereje egy esztendő alatt.

Miután az elmúlt hónapok nem hozták meg a várt eredményeket a gazdasági helyzet alakulásában, a kormány hamarosan a kiadások újabb megnyírbálására kényszerül. A kiadások csökkentését az állami vállalatok kedvezőtlen gazdálkodása és teljesítménye is indokolja. Alfonsín elnök 1983 decemberi hatalomrajutásakor azt várta az állami szektortól, hogy az nagymértékben hozzájárul majd a gazdasági növekedéshez, valamint az országot terhelő mintegy 80 milliárd dolláros adósságállomány visszafizetéséhez.

Az állami vállalatok többsége azonban *veszteségesen gazdálkodik*, s fenntartásuk további erőfeszítéseket igényel a költségvetéstől. Nem végleges adatok szerint 1985-ben az állami vállalatok gazdálkodása 700 millió dollár veszteseget hozott. A kormány nemrégiben bejelentette, hogy reprivatizálja a 353 állami vállalat nagyobb részét. Egyelőre — érthető módon — a nyereséges állami vállalatok kerültek magánkézbe, a költségvetésnek tehát továbbra is támogatnia kell az állami tulajdonban maradt vállalatokat.

Egyelőre nem hoztak eredményt az export fokozására irányuló erőfeszítések sem. A kivitel növeléséből származó bevételek pótlólagos forrást jelentenének Argentínának adósságai rendezésében. (Érdemes megjegyezni, hogy az ország folyamatosan tárgyal az IMF-fel adósságai átütemezéséről, valamint új kölcsönök felvételéről. A tervek szerint az ország hamarosan egy milliárd dolláros újabb kölcsönhöz jut, amelynek egy része a Nemzetközi Valuta Alaptól, másik része pedig magánbankoktól származik majd. 1985-ben az ország exportjának értéke 7,9 milliárd dollár volt, 0,2 milliárddal kevesebb, mint egy évvel korábban. S az előrejelzések szerint az ország exportja az idén elmarad a tavalyitól is.

Programcsomag

Kétségtelen, hogy az olaj árának zuhanása kedvezően hat az argentin gazdaságra, mert kevesebbet kell fordítani a „fekete arany" beszerzésére. Ugyancsak a talpraállást, illetve a súlyos gondok enyhülését segíti elő a kamatlábak nemzetközi szintjének márciusi csökkentése. A 0,5 százalékos *kamatmérséklés* több tízmillió dollár megtakarítást jelent az ország számára. Nehezíti viszont a helyzetet, hogy Argentína legfontosabb exportcikkeinek — gabona, hús, bőr — *világpiaci ára már hosszabb ideje zuhan*, s egyelőre nincsen kilátás ezen nyersanyagok árának számottevő emelkedésére.

A nemzetközi gazdasági szervezetek és pénzintézetek közgazdászainak véleménye szerint Argentína jó, és hosszabb távon eredményt hozó programcsomagot állított össze a gazdasági gondok leküzdésére. A *megszorítások* mellett azonban *szükséges a termelési szerkezet átalakítása is.* Ez utóbbi nem könnyű feladat, hiszen az ország anyagi erőforrásait szinte teljes egészében az adósságok törlesztésére fordítják. Az viszont kétségtelen, hogy a délamerikai ország túljutott a gazdasági mélyponton.

Gara Szabolcs

Budapesti Kamara Balett

Hullámhossza

A Budapesti Kamara Balett, amely hivatalos megnevezése szerint a Magyar Állami Operaház kamaraegyüttese, nem most tartotta első bemutatkozását, de mindenképpen egyik legfontosabb bemutatója volt. Eddig ugyanis olyan önálló darabokat és egész estés balettrészleteket adtak elő, amelyek mindössze néhány szereplőt igényeltek. Most azonban már ősbemutatókat is tartottak, olyan művekkel, melyeket kifejezetten a kamaraegyüttes számára koreografáltak.

A nemzetközi közönség előtt szereplő kamarabalett fellépését balszerencse-sorozat akadályozta, s kis híján a meghirdetett és telt házat vonzó előadás is elmaradt. Hogy ez végül is nem történt meg, az elsősorban néhány táncos önfeláldozó és minden elismerést megérdemlő beugrásának a következménye. *Mahler* ismert dalsorozatára, a Gyermekgyászdalokra jó néhány évvel ezelőtt koreografálta *Fodor Antal* a Gyász című egyfelvonásosát, melynek női szólószerepét akkoriban *Szőnyi Nóra* táncolta, igen emlékezetes alakításban. A Budapesti Kamara Balett korábbi előadásain a fiatal és rendkívüli tehetségű *Balaton Regina* kapta a szólószerepet (korábban már írtunk róla). Most azonban betegsége gátolta a fellépésben, ezért Szőnyi Nóra vállalta a beugrást egykori (és ma már a műsoron nem tartott darab) főszerepében. Róla most is csak a felsőfokokban lehet írni. Partnere *Jezerniczky Sándor* volt *(Dózsa Imre* egykori szerepében).

Egy kétszereplős darab következett, az operaházi balettegyüttes néhány évvel korábbi, Kubai balettest című estjéből, *Alberto Mendez* fiatalkori koreográfiája, a Plasmasis, melyet igen modern zenére *Molnár Márta* és *Erdélyi Sándor* adott elő. Ennyi év távolából a bemutató után most még erősebben az az érzésünk, hogy — noha Mendez bizonyára nem ismerhette, mégis — a Pécsi Balett első öt évének stílusában fogant e tánckettős, mely az emberi lét, az élet, a teremtés, a születés problémakörében mozog. Mindkét táncos rendkívüli odaadással és összpontosítással adta elő a kicsit absztrakt művet.

Újabb Fodor koreográfia következett, néhány részlet a Carmina Buranából, melyet *Oláh Csilla* és *Eichner Tibor* adott elő nagyon kedvesen, kópésan, de őszinte átéléssel. Eichner egyre plasztikusabban idézi emlékezetünkbe — bármily furcsának hangzik a hasonlat — *Bretus Máriát.*

Pártay Lilla első színpadi koreográfiáját láthattuk ezután. Az ősbemutató stílusosan néhány Liszt-keringő dallamára készült és Pártay Lilla igen biztos kezű, jó ízlésű, határozott karakterű koreográfusként mutatkozott be. A Liszt-keringők bizonyára hangulatukban is vonzották azt a neoklasszikus stílust, amelyben a négyszereplős, történést szinte alig-alig hordozó koreográfia készült, ám azt az érzelmi telítettséget, változatosságot, hullámzást is kellőképpen sugallhatták, mely a darabot áthatja. Nemcsak a Liszt-zene, hanem a fekete reverendás, abbékalapos főhős is nyilvánvalóan utal az idei év jelentőségére, melyet Pártay Lilla ízléssel és elegánsan fejezett ki. A főszerepet hibátlanul táncoló, átélt alakítással bemutatkozó *Jezerniczky Sándor*

A kritika kritikája

Az Építők Lapja január 27-i számában *(végh—alpár)* egy kérdését tárja a nyilvánosság elé, amely Finta József, Király József és Herrer-Y. M. Caesar építészeti kiállítása láttán fogalmazódott meg benne. A szerzőnek nem tetszett a tárlat, a „szakmához méltatlannak" ítélte a „ripsz-ropsz összekapott" vázlatokat és tervrajzokat. Mielőtt kérdését megfogalmazza („Látnak-e minket?") sajátos gondolatmenetet jár be Bruce Allsopptól kiindulva, s végül kiderül, a szakma nem igazán „méltó": „Csak a bolondok élnek kizárólag a jelennek, anélkül, hogy emlékeznének a múltra, s gondjuk lenne a jövőre." Erre a következtetésre az építészek késztették a dán sító kivétel mindmáig az építészet, amelynek *nincs közhasznú kritikusi fóruma,* lapja, amely az olvasókkal, a közönséggel együtt polemizál és értékel. Azt azonban megkérdezem, az átmenetiség deformitásai alatt nyögő korban *hogyan* alkothatna éppen az építészet vagy bármely más művészeti ág teljesen *kiforrottat,* stabilat?

A tervezők nem is késnek a válasszal. A *Magyar Építőművészek Szövetségének* vezetősége foglalkozik az „üggyel". Egy ülésen már meg is vitatta, s a testület úgy döntött, hogy (végh—alpár) cikke a jelenlegi körülmények között *válasz nélkül nem hagyható.* Kikerülöm azt a csábítást is, hogy eltűnődjek, mi történne, ha a Színházművészeti Szövet-

Az erős jen hullámai

Fordul a kocka?

Az elmúlt másfél évtizedben nem kevés kritika, támadás és megtorló intézkedés érte Japánt a fejlett tőkés államok részéről amiatt, hogy korszerű és olcsó termékeivel elárasztja a piacot. A vádak sok esetben nem voltak alaptalanok. Ám az is kétségtelen, hogy Japán ipari nagyhatalommá nőtte ki magát, s termékei a világszínvonalat képviselik sok ágazatban.

Különösen az Egyesült Államok támadta a szigetországot évtizedünkben, hiszen az erős, túlértékelt dollár következtében is évről évre duzzadt az amerikai külkereskedelmi mérleg passzívuma Japánnal szemben. Tavaly már 50 milliárd dollárt ért el az USA külkereskedelmi mérleghiánya ebben a viszonylatban, ez az összeg a teljes mérleghiány egyharmadával volt egyenlő.

A japán áruk amerikai jelenlétét az amerikai fogyasztók annyira megszokták, hogy ma már az USA országútjain futó gépkocsik közül *minden negyedik* a „Made in Japan" feliratot viseli, a képmagnók és a fényképészeti eszközök pedig szinte japán monopóliummá váltak a piacon. A japán áruözönt korábban nagymértékben segítette a jen alacsony árfolyama a dollárhoz képest. Ez egyben nem kis mértékben *akadályozta az amerikai áruk piacra kerülését* az ázsiai országban.

Tokió az elmúlt három esztendő során *számos piacnyitó intézkedést hozott*, tőkés kereskedelmi partnerei — elsősorban az Egyesült Államok és a Közös Piac tagországai — azonban még mindig zártnak, kirekesztőnek tartják a japán piacot. Az Egyesült Államokban már olyan magasra szökött a Japán-ellenes „láz", hogy a törvényhozás előtt mintegy *300 protekcionista intézkedést követelő ipari beadvány* fekszik, s ezek nagy része a japán áruk amerikai piacra kerülésének korlátozását követeli. A Reagan-adminisztráció egyelőre ellenáll a nyomásnak, mert kereskedelempolitikájában *a szabadkereskedelem híve*. Minden jel arra utal, hogy a dollár fokozatos értékvesztése és ezzel párhuzamosan a jen erőteljes izmosodása számottevően megváltoztatja a külföldi áruk bekerülésének lehetőségét a japán piacra. Ismeretes, hogy az erős valuta vonzza az importot, ugyanakkor nehezíti a kivitelt. Egy év alatt a dollár több mint 25 százalékot vesztett erejéből a jenhez képest, a japán valuta viszont ennyivel erősödött.

A japán gyártók és exportőrök kénytelenek sorra felemelni a kivitelre kerülő termékeik árát, s ez bizonyos mértékben *rontja versenyképességüket* a külpiacokon, elsősorban az Egyesült Államokban. Érdemes azonban megjegyezni, hogy a japán ipar rendelkezik még annyi műszaki és költségcsökkentési tartalékkal, hogy ezek „bevetésével" el tudja kerülni a korábbi exportözön lelassulását. Az erős jen azonban mindinkább kifogja a szelet azok vitorlájából, akik a japán piac zártságára panaszkodnak. (Egy évvel ezelőtt egy dollár 240 jennel volt egyenlő, 1986 márciusának közepén viszont egy dollár csak 180 jent ért. Valutapiaci szakemberek véleménye szerint nem elképzelhetetlen, hogy a dollár—jen paritás idén még elérheti a 160-as szintet.) Az izmos jen *olcsóvá teszi a japánok számára a behozatalt*, s mind több azon termékek száma, amelyet ma már olcsóbb importálni, mint odahaza előállítani. Olyan helyzet kezd kialakulni, amikor a japán cégek versenyképességük megőrzése érdekében mind nagyobb mértékű importra szorulnak.

Tavaly szeptember óta például erőteljesen *növekedett a szigetország acélbevitele*, a textilipar pedig Pakisztánból importál nagy mennyiségben gyapotból készült szöveteket. A növekvő import példáit még hosszasan lehetne sorolni, hiszen a szigetország termelői az olcsó importtal kívánják fenntartani olcsó exportjukat. S a folyamatosan bővülő japán importpalettán van mit „keresniük" az amerikai vállalatoknak is. *Hirtelenjében Japán szinte minden amerikai termék potenciális piaca lett*, hiszen a meggyegült dollár támogatja az exportot. Arra azonban nem lehet számítani, hogy egyik napról a másikra Japán szélesre tárja piacait a külföld előtt, a kormány ugyanis nagy fokú védelemben részesíti a hazai ipart.

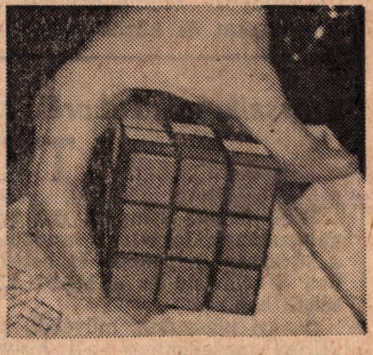

Az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában arra számítanak, hogy amennyiben a dollár értékvesztése tartós marad — az „ötök" tavaly szeptemberi New York-i megállapodása ezt a célt tűzte ki — a japán ipar több ágazatban veszít majd valamelyest világpiaci versenyképességéből. A japán kivitel várható csökkenése mellett azonban számítani lehet a szigetország importjának bővülésére is.

Gara Szabolcs

Az UNIDO főigazgatójának sajtótájékoztatója

Több lehetőség a magyar r

Erősíteni az együttműködést Észak—Dél, Kelet—Nyugat között, elsősorban a vállalatok révén — így foglalhatnánk össze a január elseje óta nagyobb önállósággal működő szakosodott ENSZ-szervezetként dolgozó UNIDO céljait. A fejlődő országok iparának fejlesztésével foglalkozó szervezet főigazgatója, *Domingo L. Liason* tegnapi sajtótájékoztatóján számolt be a Magyarországon folytatott tárgyalásairól és a terveikről. Mint mondotta, a szakosított szervezetté válás *növelte az UNIDO függetlenségét*, és lehetővé teszi, hogy ne csak kormányokkal tárgyaljon egy-egy program megvalósításának érdekében, hanem erősítse a nemzetközi együttműködést a vállalatok között is.

Az UNIDO célkitűzései egybecsengenek azon országok törekvéseivel, ahol *a döntéseket decentralizálták* és a vállalatok közvetlenül kiléphetnek a nemzetközi porondra. Ahogy a főigazgató tréfásan fogalmazta: az UNIDO egyre inkább *„házasságközvetítőként"* szerepel. Olyan vállalatokat hoz össze, amelyek különböző — például politikai — problémák miatt sohasem működtek volna együtt.

Az UNIDO tevékenységéről hétfői lapunkban már beszámoltunk: a most folytatott tárgyalások révén pedig várhatóan *tovább erősödik a szervezet és hazánk kapcsolata.* Az alumínium-, a gyógyszervegyészeti, a műszer-, az elektronikai, valamint az építő- és építőanyagiparral kialakított eddigi gyümölcsöző együttműködés a továbbiakban új ágazatokra is kiterjedhet. Bár most az a cél, hogy a hagyományos területek közül kiválasszák a komparatív előnyök szempontjából a legjobbakat és közös vállalkozások formájában hozzanak létre üzemeket, vállalatokat vagy a szakemberek kiképzésére alkalmas intézeteket a fejlődő országokban.

Az újságírók kérdéseire a főigazgató elmondta, hogy jelenleg az UNIDO *költségvetéséhez az Egyesült Államok járul hozzá a legnagyobb összeggel*, mintegy 25 százalékot

mondhat magáénak. De az iparfejlesztési alap tevékenységét az NSZK támogatja a legnagyobb mértékben. Mint minden nemzetközi szervezetnek, az UNIDO-nak is szembe kell néznie viszont avval, hogy csökkenhet az USA támogatása. Bár erről — egyelőre — még tárgyalások folynak, és az UNIDO vezetősége reméli, hogy nem fog 25 százalékról 20-ra csökkenni az USA hozzájárulása. De a szervezet vezetésének az a feladata, hogy olyan programokat dolgozzon ki és hajtson végre, amelyeket a tagországok támogatnak és finanszíroznak. Ha ezt nem sikerül elérni, akkor fölül kell

Klasszikusok, kabarék, szerzői estek

TV-filmek műhelyé

Több ismert színpadi mű tv-változatának forgatása kezdődik a következő napokban és hetekben a televízió és a MAFILM-stúdióiban.

Gorkij klasszikus művéből, az „Éjjeli menedékhely"-ből *Havas Péter* rendez tv-filmet. Főbb szerepeit *Haumann Péter, Moór Marianna, Szilágyi Tibor, Koncz Gábor, Pécsi Ildikó, Kubik Anna* és *Oszter Sándor* alakítja.

Molnár Ferenc Marsall című egyfelvonásosából *Horváth Ádám* rendezésében készül tv-játék.

Főszereplői: *Szabó Sándor, Fehér Anna, Lukács Sándor.*

Gáspár Margit népszerű színdarabja, „Az állam én vagyok" is képernyőre kerül. A szellemes, fordulatos helyzetekre épülő, s a XVIII. század végén játszódó darab főszereplője *Bánsági Ildikó*, rendezője *Nemere László.*

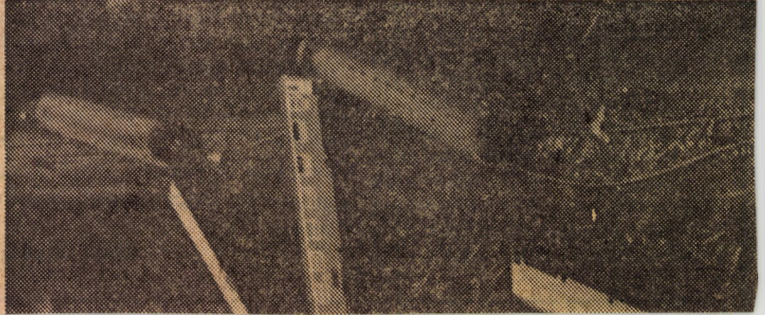

Szaúd-Arábia gazdasága

86-4-11.

Apadnak a petrodollárok

A sivatagi királyság márciusban elfogadott költségvetése a következő pénzügyi évre arról tanúskodik, hogy a már csak romjaiban meglévő OPEC vezető hatalmának ismét összébb kell húznia gazdasága nadrágszíját. A tavalyi 54,8 milliárd dolláros költségvetést 15 százalékkal nyírbálják meg, s számottevően csökkentik a központi támogatások és a jóléti kiadások pénzügyi rovatát. Az olajárak zuhanása miatt az ország az elmúlt pénzügyi évben 26 milliárd dollár bevételt ért el. Összehasonlításul: négy évvel ezelőtt a költségvetés kiadási rovata még 107 milliárd dollár volt, amelyet bőségesen fedeztek az olajexportból származó bevételek.

Szaúd-Arábia gazdaságát is megérintette a recesszió szele, noha filléres gondokkal továbbra sem kell küszködnie. 1983 óta azonban *folyamatosan csökken* olajbevétele, hol a kőolaj kitermelésének kényszerű visszafogása, hol pedig az árak jelentős esése miatt. Külföldi gazdasági szakértők véleménye szerint az országnak évente legalább 20 milliárd dollárjába kerül az OPEC „menedzselése", más szóval a *„húzd meg, ereszd meg"* taktikának az alkalmazása. S a szaúdi — nem kis anyagi áldozatot igénylő — erőfeszítések ellenére a Kőolaj Exportáló Országok Szervezetének termelési és árfegyelme gyakorlatilag felbomlott.

Az olaj árának drámai zuhanásában fontos szerepet játszott, hogy tervezett bevételei biztosítása érdekében Szaúd-Arábia jelentősen növelte kitermelését, s a túlkínálat gyorsan lenyomta a piaci árakat. (Nemrégiben még a 28 dolláros hordónkénti olajár „tartása" érdekében mindössze napi 1,3 millió barrel „fekete aranyat" hozott csak a felszínre, napjainkban azonban már napi 4 millió hordó körül alakul a kitermelt mennyiség. Az ország termelési kvótáját egyébként az OPEC napi 3 millió hordóban állapította meg.)

Szaúd-Arábia a legnagyobb olajbevételt 1980-ban érte el, akkor *110 milliárd petrodollár* áramlott az országba. A mintegy 150 milliárd dollárra becsült valutatartalékok és a hatalmas bevételek nagy ívű gazdaságfejlesztési programot tettek lehetővé; a mai ínségesebb idők azonban már komoly takarékosságra, a fejlesztések visszafogására kényszerítik az ország vezetését. Többek között csökkentik a hadikiadásokat, valamint a mezőgazdaság támogatására fordított összegeket. Ismeretes, hogy Szaúd-Arábia *presztízskérdésnek tekintette a mezőgazdasági önellátás megteremtését* — a sivatag közepén. Hatalmas állami támogatások — ingyen vízhasználat, kiemelkedően magas felvásárlási árak, stb. — révén sikerült elérnie, hogy az ország netto gabonaexportőrré vált, s környező államokat az utóbbi 3—4 évben ellátta búzával.

A kormány az elmúlt 3 évben több nagyszabású *iparfejlesztési programot* kénytelen volt törölni a tervből, mert a csökkenő bevételek nem tették lehetővé a korábbi mértékű költekezést. S miután a kiadások így is meghaladták és meghaladják a bevételeket, a különbséget a valutatartalékokból fedezik. Számítások szerint 1983. óta 35 milliárd dollárt fordítottak a bevételeket meghaladó importszámla fedezésére, s az egyéb kiadásokat is figyelembe véve a tartalékok 100 milliárd alá süllyedtek. Természetesen ez így is hatalmas összeg, de figyelmeztető jel, hogy a „tartalékhegy" egyharmada három év alatt leolvadt, s egyelőre *nincs kilátás az újabb akkumulációra.*

A bevételek csökkenése, az olajkonjunktura drasztikus megváltozása nehéz helyzetet teremtett sok szaúdi tőkeerős vállalat számára. Számos nagyvállalat — National Chemical Industries, Carlson al Saudia, stb. — *a csőd szélére került,* a patinás kereskedőházak pedig eladósodtak. A hazai kereslet csökkenése az áruk és a szolgáltatások iránt egyrészről áresést, másrészről pedig bevételkiesést eredményezett a hazai cégek többségénél. *Az építővállalatok például féláron kínálják szolgáltatásaikat,* s jócskán rendelkeznek szabad kapacitással — ami néhány évvel ezelőtt még ritka jelenség volt ebben az országban. A nagy számú külföldi vendégmunkás közül tavaly egymillióan kényszerültek elhagyni Szaúd-Arábiát, mert megszűnt az igény és a lehetőség foglalkoztatásukra.

1985. első felében a szaúdi bankok többsége 20—50 százalékos profitcsökkenésről adott számot, s meggyengült a pénzintézetek likviditása is. Az országban megszüntek a hatalmas építkezések, lelassult az iparosítás, a banktevékenység és az infrastruktúra fejlesztésének üteme. A mesés olajgazdagság forrás-oldala apad. A tavalyi szaúdi költségvetés arra épült, hogy az ország 28 dolláros hordónkénti olajár mellett napi 3,85 millió barrel kőolajat hoz a felszínre. Ez közel 55 milliárd dolláros bevételt biztosított volna. Időközben azonban a kőolaj hordónkénti ára 15 dollár alá süllyedt. 13 dolláros olajár esetén az országnak legalább napi 6 millió hordó olajat kellene termelnie (és eladnia) ahhoz, hogy a tavalyi költségvetési bevétel-tervezetet tartani tudja. A jelek szerint erre egyelőre nincs lehetőség.

Gara Szabolcs

az oktatásban

zondák és a Műegyetem

A csillagászok számításai szerint ma éri el pályájának Földünkhöz legközelebbi pontját a Halley-üstökös. Igaz, ez az 1910-es találkozás 24 millió kilométeréhez képest nagyobb távolságot: 63 millió kilométert jelent.

mint hogy a szonda fedélzetén — nevének megfelelően — összegyűjtse a tizenkét különböző mérőműszer adatait, rendezze azokat és rákapcsolja a rádióadókra, hogy azok továbbíthassák az információkat a Földre.

— Abszolút biztonságos műszert nem lehet készíteni — mondja Gschwindt András —, mi mégis megpróbáltuk a lehetetlent. Végül is, a jelek szerint jól terveztük meg a berendezést, jól válogattuk össze az alkatrészeket (sajnos, nagyon csekély részben hazai anyagokból), a műegyetemi szakemberek felkészültségből — tudásból — jól vizsgáztak. De az is lehet, hogy a világűr csak kegyes volt hozzánk.

— Igaz, a biztonság kedvéért három adatgyűjtőt építettünk be a rendszerbe — mondja Papp István —, és hozzájuk még egy automatikát is kapcsoltunk. Ez mintegy felügyelte az adatgyűjtők üzemképességét és ha bármelyik „meghibásodik", azonnal átkapcsolt volna a következőre. Erre azonban a kísérlet során nem került sor, az „első vonal" mindvégig hibátlanul működött. A központi adatgyűjtő a legszélsőségesebb helyzetben is megbízható kellett legyen, s ezért még egy „biztonsági szelepet" beépítettünk — veszi át a szót Drimusz László. Úgynevezett gyors és lassú csatornára bontottuk a készüléket, s ezek az adatgyűjtő részegységek teljesen függetlenül működtek egymástól. *Szükség esetén átvették volna a másik funkcióját.* Nem kellett átvegyék, ezért párhuzamosan dolgoztak, a gyors egy másodperc alatt 65 ezer, a „lassú" 3 ezer információs egységet hozott le a Földre. A tévékép a gyorson jött le, kitűnő minőségben. Ebben, tehát a VEGÁ-król leérkező információk jó minőségében is döntő részünk volt.

— A két űrszonda fellövése óta űrkutató csoportunk a központi adatgyűjtő rendszer továbbfejlesztésén dolgozik — teszi hozzá Papp István. *Intelligens adatgyűjtőt szeretnénk létrehozni, olyant, amivel beszélgetni is lehet.*

— A VEGA-program azt bizonyítja — mondja Gschwindt András —, hogy a magyar szakemberek képesek csúcsteljesítményre, nekünk pedig itt módunk van, hogy ismereteinket közvetlenül átadjuk a jövő mérnökeinek. Sőt, a mérnöktovábbképzés keretében a ma gyakorló szakembereinek is. Kutatóink ugyanis szinte kivétel nélkül mind napi kapcsolatban vannak az oktatással. Más megközelítésben: *hasznosítani tudjuk ismereteinket az ipar megrendelésére végzett, úgynevezett külső kutatásainkban is.* Sajnos, nem jellemző ugyan, hogy a magyar termékek olyan nagyon igényelnék az ilyen szintű műszereket, technológiát, számos alapelv azonban szinte egy az egyben alkalmazható különböző részberendezéseknél, megtervezésüknél, megszerkesztésüknél. Az egyik legfontosabb alapelvre, a nagy megbízhatóságra ugyanis — meggyőződésem — nemcsak a Földön túli berendezéseknél van sürgető szükség, *hanem a Földön maradóknál is.* Amit mi megtanultunk, azt mindenképpen tovább hasznosítjuk az oktatás, a gyakorlati munka révén, a siker csak így lesz teljes.

Deregán Gábor

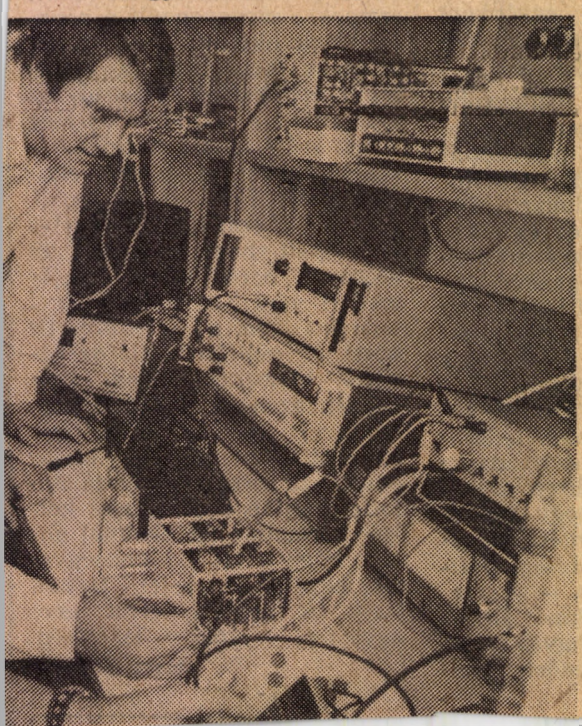

A Budapesti Műszaki Egyetem mikrohullámú tanszékén kutatási csoport foglalkozik műholdak műszereinek tervezésével és készítésével. A szeptemberben felbocsátott Interkozmosz 15. fedélzetén is helyeztek el általuk tervezett elektromos berendezést. Képünkön dr. Redl Richard, Bánfalvi Antal és Bölcskei András, az űrkutatási csoport munkatársai egy műszerrel

MTI Fotó: Csikós Gábor

Fr

86.4.3.

Érdekeltség és részesedés

A fejlett tőkés országokban mind szélesebb körben terjednek el azok az ösztönzési formák, amelyeknek célja a vállalat dolgozóinak hosszú távú érdekeltségének megteremtése a cég *nyereséges* működtetésében. E módszerek ma már nem csupán a vállalatok alkalmazotti rétegét, közép- és felsőszintű vezetőit érintik általában — mint, mondjuk, egy évtizeddel ezelőtt —, hanem igyekeznek *minden dolgozó* számára lehetőséget nyújtani a részvételre.

Jellemzőjük, hogy nem más ösztönzési forma helyett működnek, hanem addicionálisan, hiszen a bennük való részvétel a legtöbbször *feltételhez* is kötött. Például, hogy a dolgozó egy bizonyos időt már töltsön el a cégnél, munkáját ne kifogásolják stb. Ha úgy tetszik, a nyereségrészesedési alapú vagy tulajdonosi funkciókkal járó érdekeltségi formákban való részvétel privilégium, amely csak a „törzsgárdának" áll rendelkezésére. A legtöbb vagyonérdekeltségi forma meghaladja már azokat a módszereket, amelyek alapján a dolgozók a nyereségből mozgóbérben részesednek.

Az állam pedig a vállalatok és a dolgozók részvételét egyaránt *adókedvezményekkel* bátorítja, az ilyen jellegű ösztönzési formákban. Nem kétséges persze, hogy a lelkesedés gyökere részben ideológiai. A dolgozók részvényvásárlásai, részvényszerzési alapot adhatnak a tulajdon „demokratizálásáról" szólni, a dolgozók ilyen módon történő tulajdonossá válása pedig a munkavállalói lojalitással kapcsolatos elvárásokat növelheti.

Tény persze, hogy a munkások „tulajdonossá" válását nem fogadja mindenki egyértelmű helyesléssel, egyes vélemények szerint ez a helyzet még igen *előnytelen* is lehet. A dolgozó ugyanis a cég csődje esetén nem csupán munkáját veszíti, hanem értéktelenné válnak befektetései is. Ez a perspektíva azonban nem rettentette el azokat a dolgozókat, akik — például az amerikai Chryslernél — a vállalat nehéz helyzetében inkább lemondtak fizetésükről részvényekért cserébe, csak hogy munkahelyeiket megőrizhessék.

Az érdekeltségi formák egy része *választási lehetőséget* enged a kedvezmény készpénzben vagy részvényben történő átvétele között. Az utóbbi években azonban a részvényhez kapcsolódó módszerek váltak egyre népszerűbbé. Az 1978-as *angol* pénzügyi törvény például a munkáltatót és a munkavállalót egyaránt adókedvezményekkel jutalmazza, ha a munkáltató dolgozója részére részvényeket vesz, és azokat két évig egy alapban tartja. A dolgozó érdeke természetesen az, hogy az osztalékok mellett az értékpapír-árfolyam is emelkedjen, ily módon tehát elvileg a cég többéves jólétében érdekelt.

Az önkéntes megtakarításon alapul egy másik, egy 1980-as törvény értelmében lehetséges angol formula. Ennek keretében a munkavállaló egy ötéves takarékossági programban vesz részt, és tőkéjét, valamint kamatait használhatja fel részvények vásárlására. E forma keretében a dolgozó *meghatározott árfolyamon* vásárolhat részvényeket, általában a folyó piaci értéknél olcsóbban. Ez önmagában is kedvezményt jelent, a valódi nyereség azonban ismét az árfolyam-emelkedésből adódik.

Hasonló módszerek az *Egyesült Államokban* is ismertek a dolgozók ösztönzésére. A felmérések szerint egyébként a fenti típusú hosszú távú érdekeltségi formák mára már meglehetősen elterjedtek. Egy angliai statisztika szerint 1935 végén az 1978-as törvény alapján mintegy *500 érdekeltségi forma* működött, és *további félezer* jött létre az 1980-as jogszabály alapján. Vannak olyan cégek, ahol kétfajta ösztönzési módszer is érvényben van. 1980-ban a csaknem egymillió olyan dolgozó közül, akik a szabályok szerint részt vehettek a rendszerekben, csaknem minden második ténylegesen csatlakozott is. Egy másik felmérés szerint a jogosultak 90 százaléka döntött végül úgy, hogy él a lehetőséggel, és kedvezményes feltételekkel vásárol a vállalata részvényeiből.

Napjainkban Nagy-Britanniában 900 ilyen vállalkozás található, 8 ezer dolgozóval. A konzervatív kormány a maga részéről a magánkézbe adási programja keretében támogatja a dolgozók tulajdonszerzését, a National Freight Corporation 25 ezer dolgozójának például mintegy fele vált 1982-ben tulajdonossá. A dolgozók kezében levő vállalkozások a tapasztalatok szerint létyegesen *óvatosabban* vesznek fel alkalmazottakat, még konjunktúra idején is, mint más cégek. Akik „belül" vannak, inkább a maguk nyereségét és jövedelmét szeretnék növelni.

g.—sz.

...egyensúlyozása racionálisabb gazdálkodásra kényszeríti az érintetteket, és ez a hatás pozitívan értékelhető.

Kétségtelen tény, hogy a fedezeti hányadot, illetve a közvetlen költségszintű devizakitermelési mutatót a technológiai sajátosságok, az ágazatonként, szakágazatonként eltérő bér-, anyag- és eszközigényesség számottevően befolyásolja.

Nem vitás az sem, hogy a rubelelszámolású, illetve az egyéb piacokon értékesített termékek, tevékenységek költ-

lású exportot teljesítő vállalatok felté
leit javítja, hogy a normatív szabály
zás úgynevezett *minimális nyereség
garantál* az exportőrök részére. Ez a
jelenti, hogy ha a vállalat által az ált
lános szabályok szerint érvényesíthe
nyereség különösen alacsony lenne, a
kor az *háromszázalékos* mértékig aut
matikusan kiegészíthető.

Előrelépésnek tekinthető, hogy 1986-
sikerült a normatív szabályozás hatá
alól kivont területeket számottevő
szűkíteni. Ez az előbb említett „nye

TRÓL SZÓ SINCS

utás feltébb kisvállgozat által

OTP Vál-
Hitelbank
nféle pénzyike, amenzhez jutemélyiségű
megnézi,
os kamat-

ndelkeznie
ot a hite-
fedezet a
A hitelező
ságban, ha
zegéig mobármelyik
lanok (vi-
sem jözerződések
sfém is.
nézik, szóképességégy visszaatot a mitani, ezért
k a hitelt
vagy feöképes ke-
Idő kell
s hírnévre
-will szinyezője. A
egyébként
tehát csak
ájuk csata hitelhez
egy évnél
kisvállalláskor igéég mindig
nt beruházhosszabb

lejáratú hitelre csak a befutott, fizetőképes cégek számíthatnak. Cserébe a lízingügyleteket ajánlják a pénzintézetek, mert ebben a hitelezési formában a tulajdonjog megmaradása révén jóval kisebb a kockázat.

Figyelemre méltó — és bizton állítható, hogy a kisvállalkozók zöme által nem ismert — finanszírozási formákról is szó esett, például az *ügyletfinanszírozásról.* Lényege: a megrendelések meghitelezése a várható árbevétel 50 százalékáig.

A kereskedelmi tevékenységhez kapcsolódó finanszírozási lehetőségeknek ma már igen széles a skálája. A váltóról is sokat lehetett mostanában hallani, de hogy ezzel az új formával mit kezdjen a kisvállalkozó, arról sehol, semmiféle tájékoztató nem hangzott el. Annyit azért illik mindnyájuknak tudni, hogy váltó kiállítására nincs joguk, csak az elfogadására.

Talán az előzőekből is lehet következtetni, hogy a gm-ek, pjt-k, szakcsoportok nem lelkesednek az igen bonyolult, bürokratikus útvesztőkkel terhelt, többszörös biztosítékot igénylő hitelezési lehetőségekért. Várakozással fordulnak az OTP Vállalkozási Irodájából kivált Kisvállalkozói Bank felé, amely — úgy tűnik — kizárólag az ő érdekükben fog tevékenykedni, és a hitelnyújtás mellett betétgyűjtéssel és bankszámlavezetéssel is foglalkozik majd.

Ez utóbbi ígéret — melyet csak az év közepére tudnak teljesíteni — nagy sikert aratott az ankéton megjelentek körében. Ha a gm-ek választhatnak, hogy az OTP kerületi fiókjaiban vagy a Kisvállalkozói Bankban vezetik-e a számlájukat, remélhetően sok bürokratikus vonástól szabadulhatna meg a kisvállalkozói hitelezési gyakorlat.

D. M.

Kérni

A Magyar Külkereskedelmi Bank
már 1984 óta lehetősége van arra, h
segítse a jogi személyiséggel nem ren
kező kisvállalkozások konvertibilis
számolású exportjához szükséges imp
tot. A Magyar Kereskedelmi Kam
kisvállalkozói tagozatának kezdemé
zésére a múlt év végén a Külkereske
mi Minisztérium az e konstrukció
lehetőséget a kisszövetkezetekre is ki
jesztette.

Az anyagok, alkatrészek, valamin
gépek és berendezések importjához s
séges deviza elnyerésének azonban fe
telei vannak.

Anyag- és alkatrészimport esetén a
jes importált mennyiséget fel kell ha
nálni az exporthoz. Az import beérke
sét követő kilenc hónapon belül pe
exportálni kell a terméket. Gépek va
berendezések behozatalakor két éven
lül kell kitermelni az importgép va
-berendezés segítségével előállított expo
képes termék nettó devizahozamából
határparitásos importár kétszeresét.
import után a kisvállalkozó a tarifa s
rinti importvámot fizeti.

A kisvállalkozó a megtermelt árut
tőkés piacokon csak egy külkereskedel
vállalat segítségével értékesítheti! A k
kereskedelmi vállalatnak tehát még
(kis)vállalkozó és a bank szerződéskö
sét megelőzően ki kell nyilvánítania, ho
az üzletet jónak találja, s vállalja min
azt a külkereskedelmi munkát, amely
az adott üzlet megkíván. A külkeresk
delmi vállalat ígérete nélkül a bank ne
tudja a vállalkozást támogatni.

Lényeges tudnivaló, hogy a kisválla
kozónak rendelkeznie kell az import é
tékének forintfedezetével Ez a feltét
jelenti a legnagyobb gondot, mivel a ki
vállalkozások általában tőkeszegények
Mivel az MNB egyik fő tevékenysége

A textilipar gondjai az USA-ban

Mérséklődő versenyképesség

Az elmúlt év vége felé Délkelet-Ázsiába látogató gazdasági szakember az újságokat olvasva, úgy vélhette, hogy a világban aligha van fontosabb személy Jenkins szenátornál. Európában szinte visszhang nélkül maradt törvényjavaslatának tervezete, az ASEAN-országokban azonban az elképzeléssel kapcsolatos minden mozzanat hatalmas visszhangot kapott. Hogyisne, hisz a Jenkins-törvény a fejlődő országokból származó textilimportot az 1984-es szinten kívánta befagyasztani!

Az érintett délkelet-ázsiai országok számára az első reményt keltő jel az volt, hogy a tervezet a szenátusban *nem kapta meg a kétharmados többséget*, Reagan pedig *megvétózta* azt. Így aztán az amerikai textilipar — amely a szállító országokon kívül a leginkább érdekelt volt az ügyben — továbbra is *panaszkodik* a külpiaci versenyre. Gyakran idézett adat például, hogy míg 1980 óta a textil- és textilruházati termékek piaca évente átlagosan csak 2 százalékkal bővül, addig az import évente 17 százalékkal nő. Nem csoda, hogy ma már a *piac fele idegen szállítóké*, akik 1976-ban még csak az eladások egyötödét mondhatták magukénak. Az USA-beli textilipar így 260 000 embert volt kénytelen elbocsátani és 250 üzemet bezárni. Ezek tények. Az okokat illetően pedig kevés amerikai gyártó kételkedik abban, hogy az ágazat gondjait elsősorban a *külföldi szállítók dömpingje* okozza. Egy bizonyos piaci részesedés eléréséig ugyanis hajlandók költségeik alatti árakkal versenyezni, hogy aztán — a hazai versenytársak kidőlése után — jelentősen emeljék áraikat.

Bár a kritika középpontjában Japán mellett a fejlődő országok állnak, a textilprotekcionizmus erősödő hangja „kívülállónak" tűnő országok vállalatai számára sem érdektelen. Régi tapasztalat ugyanis, hogy *a restrikció csak általános lehet*, és minden szállítót kedvezőtlenül érint. Az amerikai vállalatok úgy vélik, hogy a Sokoldalú Szálegyezmény április elején kezdődött újratárgyalása alkalmat nyújt sérelmeik orvoslására. (E megállapodás a nemzetközi textilkereskedelem szabályozására született és eredeti szándéka szerint átmeneti korlátozást tartalmazott volna addig, ameddig a fejlett tőkés országok fel nem tudják teljesen szabadítani piacaikat az import számára. Mint annyiszor, *az „átmenetiből" állandó lett*, és az OECD-csoport szerint az újratárgyalásnak már aligha célja a teljes liberalizálás.) Az USA textilgyárai szerint a Sokoldalú Szálegyezmény meglehetősen egyoldalúra sikerült, korlátozta a fejlődő országok textiltermékeinek piacra jutását az EGK-ban, ezért azok az USA-ba törekedtek inkább. Mindenesetre tény, hogy 1980—84. között a Közös Piac ruházati importjában a fejlődők súlya 40 százalékról 25 százalékra esett, míg az USA-ében 40 százalékról 60-ra emelkedett.

Közben pedig a szakemberek már arról is vitatkozni kezdtek, *miért is került ilyen szomorú helyzetbe* az amerikai textil- és textilruházati ipar. Az egyik érv szerint *a felértékelődő dollár* a hibás. Ez, persze, nem magyarázza meg Tajvan, Dél-Korea és Hongkong sikereit, amely országok a dollárhoz kötik valutáikat, és azzal együtt mozgatják. A *magas bérek* sem okolhatóak egyértelműen, hiszen hasonló a kereseti színvonal Olaszországban és az NSZK-ban is, ők viszont sikeres exportőröknek számítanak. Nagy valószínűséggel az iparág *saját döntései* szintén szerepet játszottak a versenyképesség mérséklődésében. A méterárugyártók ugyan szabad forrásaiknak nemritkán 80 százalékát is beruházásokra fordították, azonban fejlesztéseik *inkább a termelési kapacitásokat bővítették*, és nem tették lehetővé a rugalmasabb váltást.

A hatás így szinte éppen az ellenkezője lett a kívántnak. Többen közülük kiszorultak a divatot gyorsan követni kívánó vállalatok beszállítóinak köréből. Nem csoda, hogy a méterárugyártásban csökkent a jövedelmezőség. Az egyik legnagyobb cég, a Burlington 2,8 milliárd dolláros értékesítési volumene csak 12,6 millió dolláros profitot realizál! A ruházati ipar problémája nem abból fakad, hogy sokat, de rosszul fejlesztett. A gond ebben az esetben éppen a beruházások viszonylagos elmaradásából ered. A termelékenység ennélfogva ebben az ágazatban 1977 óta csak 18 százalékkal nőtt: kevésbé, mint az európai vagy ázsiai versenytársaknál. A következmények a méterárugyártásra is visszaütöttek: a konfekcióipar részesedése a hazai piacon csökken, ezért kevesebbet tud a szövetesektől rendelni, akik viszont magas költségeik miatt hagyományosan csak honfitársaiknak szállítottak további feldolgozásra.

A példák szerint a versenyben azok kerülnek előbbre, akik a versenytársak kizárása helyett *a termelés paramétereinek javításával törődnek*. Az egyik vállalat, a Milliken például 30 millió dollárért 1148 olyan szövőszéket rendelt a japán Nissantól, mellyel 50 százalékra emelhette a teljesen hibamentes termelés arányát. A másik újítás a számítógépes mintatervezési rendszer volt. Ez a szállítási határidő csökkentését és a készletek mérséklését tette lehetővé. A korábbi egyéves határidőt az új rendszer néhány hónapra szorította le.

G. Sz.

Magyar hét — és angol hét Bécsben

Minden kezdet döcög(?)

Április 14-en, hétfőn igazán nem panaszkodhatott Bécs; sem az időre, sem a szenzációkra. A *Spiegel* című tekintélyes nyugatnémet hetilap címoldalán osztrák téma, a közelgő elnökválasztás. Az egyik osztrák bulvárlap karikatúráján *Sinowatz kancellár* fogadja a látogatóba érkező brit trónörököspárt az ajtóban, s megkérdi *Károly hercegtől*, nincs-e kedve elnöknek jelöltetni magát, mert esélyei indulhatna.

Ekközben a Staatsoperben közeledik az este hét órai kezdés időpontja, Operaházunk táncosai már jelmezbe öltözötten, kifestve várakoznak, lazítanak, melegítenek. *Lőcsei Jenő* (Romeo) a csúszós színpadi szőnyegre panaszkodik, kéri, hogy gyantázzák le meg egyszer, *Kaszás Ildikó* asszisztens mindenütt ott van, rettentő ideges és fáradt, *Jármai Gyula* karmester úgy készül, mintha bármelyik pillanatban be kellene ugrania *Medveczky Ádám* helyébe, *Földvári György* főügyelő, akinek pedig a legtöbb oka lehetne az idegeskedésre, a tolmácsnőt nyugtatgatja és a Staatsoper-beli kollégájával angolul tanácskozik. Érezhetően *óriási a feszültség. Nem akármilyen a tét:* itt ez a Színház, a díszvendégek (köztük a két ország kultuszminisztere), s itt a lehetőség, hogy megmutathassák: milyen nagyszerű előadásra képes a társulat, még ilyen hendikeppel is. *Seregi László*, mielőtt kimenne a nézőtérre, trefásan megfenyegeti a társaságot

— *Aztán nehogy szégyent hozzatok rám!*

És felcsendül a nyitány.

Az első felvonás udvarias érdeklődés közepette megy le. Van néhány szép szóló, kettős, variáció benne, de az elismerés tapsai késnek, elmaradnak. Sebaj. Most csak arra kell vigyázni, hogy közbe ne jöjjön valamilyen bukfenc. *Szabadi Edit* (Mab) a variációja végén szépen visszatalál a sullyesztőbe, de egy álarc elgurul és egy idegtépő negyedóráig senki nem hallja meg az oldaltakaró kezében.

Foto: Bánkuti András

Most tört meg a jég.

kezdődik a szédületesen látványos, forgatagos, iszonyatosan nehéz és fáraszto bohóctánc. *Eichner Tibor* látszólag egykedvűen készülődik a takarásban, guggol kettőt-hármat, hátrahajlítja kéz- és lábfejét, aztán elszántan bemegy és virtuóz technikával, lehengerlően profi színvonalon megcsinálja a variációját.

Most tört meg a jég.

Következik a szerelmétől ittasult és boldog Rómeóként, de amikor összecsapódik a függöny, nem kel fel. Gyomorgörcs. Tán egy rossz lélegzetvételtől. Orvosért szaladnak.

A szünetben még nem oldódik a feszültség, az udvariasnál nem erősebb taps akár bukást is jelenthet a végéig. S menynyi minden történhet negyed tízig! A második felvonás mégis mintha más légkörben kezdődne. Lőcsei helyrejött, s

ja a vívásjelenet közben megsérült mutatóujját:

— Mindig első vérig megy — mondja ugratós-ironikus beletörődöttséggel.

Olajozottan gördül a harmadik felvonás. Most már egyszerűen nem történhet semmi rossz. Nem is: a halhatatlan veronai szerelmesek meghalnak, majd a világ minden szerelmespárjában feltámadnak; a Globe Színház előadása véget ért.

Akárcsak az Operaházé. *Tizenhat perces taps*, ötszöri függöny előtti meghajlás után oszladozik csak a közönség. Feltűnően sok köztük a fiatal, pedig az előadás a római V-ös osztályba van sorolva 90 és 1600 schilling közti helyárakkal. (A brit ek két vendégjátékának jegyei a Burgtheaterben 50-től 600-ig voltak kaphatók.)

Mindenki fent van a színpadon: művészek, műszak, statiszták, barátok, kollégák: az arcokon fáradt, de boldog mosoly. Seregi megköszöni mindenkinek a munkát, külön a Staatsoper vezetőinek is, közben megjelenik a díszpáholyból ideigyekvő két miniszter is, gratulálnak a koreográfusnak és személyében az együttesnek. *Köpeczi Béla* németül gratulál Sereginek, aki németül köszöni meg, *Herbert Moritz* miniszter is őszinte tetszését fejezi ki.

Elkezdődött a magyar hét, és nem is akárhogyan. Másnap delelőtt jut néhány óra egy kis bevásárlásra, nézelődésre. Aki a Graben vagy a Kärtner Starsse felé jár, személyesen is találkozhat a városnéző sétán levő, konflisozó brit trónörökös párral.

Az első osztrák lapvélemények meglehetősen hízelgőek ránk nézve, főként ahhoz képest, hogy mennyire nem reklámoztuk magunkat. *A tévé* két percet adott a *Kulturjournal* című adásában a hétfőn megnyílt két kiállításról, a *Neue Kronen Zeitung* interjút hozott Seregi Lászlóval, aki el-

TYLENOL-ÜGY ÉS A TÖBBIEK

Fejfájdító „fájdalomcsillapító-háború"

Az Egyesült Államok lakossága évente 1,7 milliárd dollárt költ fájdalomcsillapító gyógyszerekre, amelyek döntő többsége *recept nélkül* kapható *a gyógyszertárakban és az élelmiszer-áruházakban.* Hogy a gyógyszeriparnak milyen nagy üzletet jelent a fájdalomcsillapítók gyártása, azt jól jellemzi az amerikai tévéműsor. A szinte megszámlálhatatlan országos, helyi és kábeltelevíziós társaság *óránként legalább 3—4 percen át valamelyik „csodaszert" reklámozza.* A hirdetések természetesen arról szólnak, hogy az éppen reklámozott medicína a legjobb, a leghatásosabb és a legártalmatlanabb az egészségre. De a reklámoknak van még egy közös vonásuk: miután az USA reklámetikája lehetővé teszi a versenytársak termékeinek lebecsülését, a félperces hirdetések során egyetlen gyógyszergyár sem mulasztja el a konkurencia hasonló készítményeinek finom ledorongolását.

CSODASZEREK

A gyógyszergyáraknak jó okuk van saját termékeik dicsőítésére, hiszen *az Egyesült Államokban az elmúlt öt esztendő során áldz küzdelem alakult ki a fájdalomcsillapítók piacán.* (Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a piaci részesedés akár egy százalékos változása már dollármilliókat jelenthet a gyártók számára.) Egyre több ember küszködik fejfájással, reumatikus és izomfájdalommal, megfázással és kisebb gyulladásokkal. S a gyógyszertárak szerint a fájdalomcsillapítók ez utóbbi két kellemetlenségre is gyógyírt hoznak.

1984-ig a fájdalomcsillapítók két típusa volt kapható az USA-ban. Az egyik „családba" *az aszpirint tartalmazó készítmények* — Anacin, Bufferin, Bayer Aspirin stb. — tartoznak, a másikba pedig az *acetaminophen alapanyagú medicinák* (Tylenol, Panadol stb.). Két esztendővel ezelőtt a Boots angol gyógyszergyár licencet adott el az American Home Products és a Bristol—Myers cégeknek az óceán túlsó oldalán. A licenceladás következtében az amerikai fájdalomcsillapítók piacán is megjelent az új „csodaszer", az állítólag teljesen veszélytelen, káros mellékhatás nélküli *ibuprofen.* Ebből az alapanyagból gyártják jelenleg az USA-ban az Advil és a Nuprin nevű fájdalomcsillapítókat.

Két évvel ezelőtt még arra számított a két licencvásárló cég, hogy az új medicina meghódítja a fájdalomcsillapító-piac 20 százalékát. A hatalmas reklámhadjárat azonban nem hozta meg a várt eredményeket: az ibuprofen alapanyagú gyógyszerek mindössze 9 százalékos piaci részesedésre tudtak szert tenni. Szakemberek véleménye szerint a sikertelenség fő oka, hogy a fogyasztók meglehetősen konzervatívak, s ragaszkodnak jól bevált tablettáikhoz. Még akkor is, ha a hirdetések harsogják az új készítmények előnyeit, ártalmatlanságát a forgalomban levő többihez képest.

Az amerikai fájdalomcsillapító-piac 46 százalékát az aszpirinkészítmények uralják, az acetaminophen alapanyagú pirulák részaránya 45 százalék. Évtizedek óta a legnépszerűbb fájdalomcsillapító az USA-ban a híres-hírhedt *Tylenol,* amely önmaga a *piac 35 százalékát tudhatja magáénak.* A gyógyszer népszerűsége annak ellenére megmaradt, hogy *három esztendő alatt kétszer csempésztek a kapszulákba emberéletet követelő ciánt.* A fogyasztók elleni merényletre természetesen nem a Johnson and Johnson gyógyszergyárban került sor, hanem a mérget valahol *„útközben"* csempészték a kapszulákba.

A Johnson-cég — a Szövetségi Nyomozó Irodával közösen — azonnal akcióba kezdett a tettesek felderítésére, s a vásárlók megnyugtatására. A vállalat visszavette a fogyasztóknál levő Tylenol-kapszulákat és helyettük tablettát adott. *Az első jelentések szerint a Johnsont 150 millió dollár kár érte a nagy felháborodást kiváltó eset kapcsán.*

Jól jellemzi a Johnson rugalmasságát és ragaszkodását a megszerzett piaci pozícióihoz, hogy *néhány nappal a szomorú eset kipattanása után bejelentette: a jövőben csak tabletta formájában gyártja majd a Tylenolt, ezt ugyanis nem lehet megmérgezni.* A gyártósorokat szinte órák alatt átállították, s azóta ismét megjelent a Tylenol az amerikai patikák és szupermarketek polcain — tabletta formájában.

HIRDETÉS VÉGKIMERÜLÉSIG

Túl az eset emberi és etikai vonatkozásain, a Johnson kínosan ügyelt arra, hogy versenytársai a tragédiák kapcsán ne juthassanak előnyhöz, ne növelhessék részesedésüket a piacon. Az igazsághoz persze az is hozzátartozik, hogy *a konkurencia ezúttal nem próbált tőkét kovácsolni a Johnsont ért erkölcsi és anyagi kárból, hiszen ilyen őrült merénylet bármelyikük ellen megtörténhet...* A Tylenol mellett az elmúlt évek sikersztorija a fájdalomcsillapítók amerikai piacán a Bayer-cég nevéhez, illetve a Bayer Aspirinhez fűződik. A hetvenes évek végén erőteljesen visszaestek a Bayer eladásai, a több tízmillió dollárt felemésztő reklámkampány azonban meghozta gyümölcsét: az NSZK-beli cég amerikai leányvállalatának készítménye ma ismét 10 százalékkal részesedik a fájdalomcsillapítók piacán.

Külön háborút folytatnak a gyógyszergyárak a gyerekeknek adható csillapítók területén. A hirdetésekben csak a saját készítményeiket ajánlják a szülőknek, mert a konkurenciáé — úgymond — ilyen, vagy olyan módon ártalmas a gyereknek. A fájdalomcsillapítók, illetve a gyógyszergyárak között dúló küzdelemből az orvosok sem maradnak ki. *A gyárak igyekeznek megnyerni maguknak az orvosokat, hogy betegeiknek az ő készítményeiket ajánlják.* Nem ritkaság, hogy a televízióban egymást követi két fájdalomcsillapító-hirdetés, amelyek arra hivatkoznak, hogy az orvosok többsége az első vagy a második medicina mellett tette le a voksát.

A gyógyszeripar szakértőinek, valamint a reklámszakma bennfenteseinek véleménye szerint a fájdalomcsillapító — a verseny és a reklámok szempontjából — ugyanolyan áruvá kezd válni, mint az üdítőital. Hatalmas a kínálat, nagy a kereslet, s a piac már telített. A versenytársak ilyen helyzetben nem tehetnek mást, mint hirdetnek. *Szinte naponta „fedezik fel" a gyártók készítményeik eddig nem ismert kiváló tulajdonságait, s azt igyekeznek is azonnal a fogyasztók tudomására hozni.* Ráadásul külön verseny folyik a csomagolás területén is, hiszen a vásárlók egy része szemével választja ki az áruvá lett gyógyszert. A tömegkommunikációs csatornákon folyó ádáz versenyharc közönsége pedig mind többet panaszkodik arra, hogy *fejfájást kap a fájdalomcsillapítók ütközetében...*

...30: Sport. — ...05: Hírek. Időjárás. Útközben. — 21.05: Cserebogár, sárga cserebogár... — 21.32: Könnyűzene, hangszerszólók (szt). — 21.42: A Rádió Dalszínháza. Melibea és Calisto szerelme (szt). — 23.00: Hírek. Időjárás. Sport. — 23.20: Archie Shepp felvételeiből (szt). — 24.00: Virágénekek. — 0.15: Magyar és idegen nyelvű vízjelzőszolgálat. — 0.15—4.20: Éjfél után (szt).

3. MŰSOR:

14.03: Bemutatjuk új felvételeinket. Magyar szerzők műveiből (szt). — 14.53: A heavymetal kedvelőinek (szt). — 15.30: Labirintus. — 15.45: Tengerészdal (szt). — 16.00: Történelmi operákból (szt). — 16.43: Új Bach-lemezeinkből (szt). — 17.42: Kirándulás a spanyol komoly zenében (szt). — 18.30: Na maternjem jezyku. — 19.00: Hírek. Időjárás. — 19.03: Műsorismertetés. — 19.05: In der Muttersprache. — 19.35: Elisabeth Breul operaáriákat énekel (szt). — 21.05: Kapcsoljuk a lipcsei Új Gewandhaus termet. A Lipcsei Rádió szimfonikus zenekarának hangversenye (szt). — Kb. 20.45—21.05: Egy pálya vonzásában. — Kb. 21.50: Olga Erdeli hárfázik. — 22.12: Landini-chansonok (szt). — 22.30: Perspektívák (szt). — 23.30—23.33: Hírek. Időjárás.

Április 9., szerda

KOSSUTH:

4.30—7.59: Jó reggelt! — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Műsorismertetés. — Kb. 8.15: Mai kulturális programok. — 8.20: Eco-mix. — 8.50: Kis magyar néprajz. — 8.55: Donizetti: Betly. — 9.50: Gyermekeknek (szt). — 10.00: Hírek. Időjárás. — 10.05: Új írás. — 10.40: Mi ez a gyönyörű? — 10.58: Karl Böhm vezényli a Bécsi Filharmonikus Zenekart. — 12.00: Déli Krónika. — 12.30: Ki nyer ma? — 12.40: Reklám. — 12.45: Törvénykönyv. Ítéletvégrehajtás. — 13.00: Romantikus kamarazene.

PETŐFI:

4.30—7.59: A Petőfi rádió reggeli zenés műsora (szt). — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.05: Idősebbek hullámhosszán. — 8.50: Tíz perc külpolitika. — 9.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 9.05: Napközben (szt). — 10.45: Láttunk, hallottuk. — 11.00—11.05: Hírek. Időjárás. Útközben. — 11.25—11.30: Világújság. — 11.40—11.55: Zárójelben. — 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul. — 12.10: Filmzene (szt). — 12.25: Útikalauz üdülőknek. — 12.30: A Magyar Rádió népi zenekara játszik, Lakatos Sándor vezetésével. — 12.58: Műsorismertetés. — 13.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 13.05: Reklám. — 13.10: A tegnap slágereiből. — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés.

3. MŰSOR:

9.00: Hírek. Időjárás. — 9.03: Műsorismertetés. — 9.05: A kiállítótermek programjából. — 9.08: Nánzene sztereóban (szt). ...fú- ...zt). ...né-

...film. 3. Elénaziás. — Fran... rajzfilmsorozat. XVI/4. rész. 4. A dió. — NDK bábfilm. (FF) 5. Cimbora-matiné. — Csongor és Tünde II. — 10.30: Delta. Tudományos híradó (ism.) — 10.55: Történetek a kiskertekről. NDK tévéfilmsorozat. VII/1. rész: Langyos eső. — 11.55: Képújság.

SZÍNHÁZ

Operaház: Psalmus Hungaricus: Székely fonó (A. bérl. 4. ea. 6) — Erkel Színház: Magyar Állami Hangversenyzenekar (ÁHZ-bérl. I. este fél 8) — Pesti Vigadó Hangversenyterem: Falvai Sándor zongoraestje (este fél 8) — Pesti Vigadó Kamaraterem: A Pingvin Pantomim együttes műsora (este 8) — Katona József Színház: Három nővér (7) — Nemzeti Színház: Advent a Hargitán (7) — Várszínház: A megtört asszony — Változások (7) — Madách Színház: Macskák (8) — Madách Kamara: Szeget szeggel (7) — Vígszínház: A láthatatlan légió (7) — Pesti Színház: Találkozás (fél 9) — Józsefvárosi Színház: Én és a kisöcsém (7) — Fővárosi Operettszínház: Békesség a házadnak (a Moszkvai Miniatür Színház vendégjátéka 7) — Thália Színház: Jóból is megárt a kevés (7) — József Attila Színház: Előadóművészfesztivál (7) — Szkéné Színház: Szentivánéji álom (7) — Mikroszkóp Színpad: Motoszka (de fél 10) — Vidám Színpad: Huzatos ház (7) — Kis Színház: A napsugár fiúk (fél 8) — Radnóti Miklós Színpad: Valódi vadnyugat (7) — Játékszín: Hypnolit, a lakáj (7) — Állami Bábszínház, Jókai tér: Csinkerózsika (de 10) — A színházi előadások részletes szereposztása, rövid tartalma és bérleti előrejelzése a Pesti Műsorban!

KÖZLEMÉNYEK

A Madách (Barcsay u.) Gimnáziumban 1946-ban érettségizettek 40 éves találkozóját májusban tartjuk. A találkozón részt venni szándékozók április 15-ig jelentkezzenek a szervezőknél, levélben vagy telefonon. Kerényi László, Bp., Kresz Géza u. 18. 1132. Tel.: 329-861, Siklós Andor, Bp. Ipoly u. 16. 1133. Tel.: 208-933. (x)

Arató-diszkó és barátainak diszkópéságai a Skála Metróban. Hétfőtől csütörtökig 19-től 23-ig, pénteken, szombaton: 20-tól 01 óráig. **Meglepetésprogramok, video, komputeres csillagfény.** 1985-ben 107 514 vendég volt. Az 1986-os csúcsjavításhoz Önre és Rád is számít. Arató András. (x)

A KISZ Központi Művészegyüttes Rajkózenekara felvételt hirdet, **hegedű, brácsa, cselló, klarinét, cimbalom és bőgő** hangszerekre. Jelentkezhetnek azok a tehetséges cigány származású 10—15 éves fiatalok, akik már folytattak zenei előtanulmányokat. Jelentkezni lehet a KISZ Központi Együttes címén, levélben vagy személyesen, Budapest, Rottenbiller u. 16—22. 1074. Felvilágosítás a 214-895-ös telefonszámon. **Jelentkezési határidő: május 31.** (x)

...349 Fr... ...lehet a 130-695 telefonon 8—16 óráig. (x)

Video VHS. Vállalom esküvők, névadók, egyéb családi események megörökítését. Negatívok, diafilmek videoszalagra másolása. T.: 649-034. 222-736. (x)

Anna Solár! Finn szauna, elektromos helyi fogyasztás, relárium és extra arcbarnítóval ellátott napágy. XIII., Hegedűs Gyula u. 20/a. Telefon: 499-169. Szeretettel várjuk! (x)

Gyesen lévő szülők és 2—4 éves gyermekeik részére úszótanfolyam a délelőtti órákban az Almássy Téri Szabadidő Központban. Beiratkozás: IV. 14-től 18-ig 16.00—19.00 óráig. Tanfolyam díja 6 hétre heti 2x1 órára 600 Ft. (x)

A Fonográf hanglemezboltban előjegyzett Illés-albumok átvehetők. (Bp. V., Nagy Ignác u. 16. Tel.: 123-374.) (x)

A Dolgozók Közgazdasági Szakközépiskolája — I. ker. Ponty u. 3. felvételt hirdet esti, levelező és érettségizettek kétéves kiegészítő tagozatára. Az iskolában **képesített könyvelő, vállalati tervező- és statisztikusképzés** folyik. Az iskola megközelíthető a Batthyány tér vagy a Clark Ádám tér felől (5-6 perc), vagy az Engels térről 16-os busszal a 3. megálló. Tel.: 389-030, délután. (x)

Teniszezzen a város legszebb helyén, a Rózsadombon. Várjuk régi és új vendégeinket. Pályabérlés, egyéni és csoportos oktatás felnőtteknek és gyerekeknek. Felvilágosítás: az 559-990-es telefonon. (x)

Biometod! Gilisztahumusz, virágföld, tőzeg, egyéb nagyhatású biotrágyák, ezüstfenyő. Bionapok Budapesten. Bp. III., Szentendrei út 217. Nyitva 9—16-ig szombat, vasárnap is! (x)

Albérlet jellegű lakás-, szobabérletek börzéje hétköznap 11.00—19.00 óráig. Szarvas Gábor út 21. 1125. Telefon: 802-203, 853-250, 364-810, 423-072. (x)

A Kisstadionban tenisztanfolyam indul 6—12 éves lányok és fiúk részére. **Jelentkezés:** 1986. április 7—8—9-én délután 16—18 óra között a Kisstadionban. (x)

Aerobic, fitness a Gráciában. VIII., Vas u. 11. Tel.: 132-122. 336-155. (x)

Super Magic Show '86, a Maxim Varieté (VII., Akácfa u. 3.) világszínvonalú műsora minden este 8 és éjjel 11 órakor (vasárnap szünnap!). Asztalrendelés tel.: 22-78-58. Szórakozóhely sok van, de Maxim csak egy! (x)

Táncolni megtanulhat pár óra alatt **különórán.** Szelf Gyuláné tánctanártól. Bp. VII., Lenin krt. 37. Tel.: 220-494. (x)

Fájdalomtól megtört szívvel tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy a drága jó férj, édesapa, **Hauszmann Tibor** életének 75. évében elhunyt. Temetése 1986. április 10-én, csütörtökön 13 órakor lesz a Farkasréti temetőben (59-es villamosvégállomás). (x)

Március 29., szombat
...róállomás.

Hangoskodó, túlzottan
...portja érkezik. Nem elégede
...jával, nevetgélve futnak lef
A metró ügyeletese azo
...ségesnek, a hangosbemondó
...zóközönség: „Csendesebben,
...ben vagyunk!" Ezután a m
...tása következik. A rakoncá
...paszkodnak a gumikorlátba,
...jukat lefelé. Amikor leér
...szenvtelen hangon ad — k
...zatot: „A mozgólépcsőt utas
...nyiben baleset történt, kíséi
A zajos fiatalok „példá
...zása megtörtént, a mozgóléj

Ez valóbar

Munkatársaimmal vásárolni voltunk a budapesti TIP-TOP Áruházban. (Belgrád rkp. 6. szám.) Amit kerestünk, akkor éppen nem volt, de áruérkezés miatt, olyan felvilágosítást kaptunk, hogy másnap menjünk vissza, mert jött a keresett áruból, de még nem vették át.

Közben mást is nézve, tanakodtunk, hogy menjünk inkább máshová, kijöttünk az áruházból, ám utánunk jött a kedves eladó hölgy, és megemlítette, hogy amennyiben várunk

Csak erre nincs

Mozgássérült vagyok mindkét lábamra, csak könyékmankóval tudok járni. A régi mankót nem tudom használni, mert annak idején vascsőből csinálták. A két mankónak a súlya 4,5 kilogramm, minden lépésnél meg kell emelni, ami nehéz és fárasztó!

1985-ben leveleztem az Egészségügyi Minisztériummal, kérdésem az volt, hogy miért nem lehet nálunk is alumínium, állíthatós mankót kapni? Válaszként megírták, hogy megkezdték a sorozatgyártását és 1985 második felében már lehet kapni, csak még az ármegállapítás nem történt meg.

Az ORFI ortopédkórházban írtak részemre alumínium, állíthatós könyékmankót. Csakhogy a Gyógyászati Segédeszközök Gyára már két hónapja arra hivatkozik, hogy alapanyaghiány miatt a vidéki gyár nem szállít.

Alumínium van elég, sok mindent gyártanak. belőle,

86.4.26.

USA: LOPJÁK A MŰSORT

Lavór-zavarók

Ezernél is több azoknak a kisebb-nagyobb amerikai televíziós társaságoknak a száma, amelyek előfizetési díj ellenében *24 órán keresztül film-, sport-, rock- vagy éppen szexműsort* szolgáltatnak nézőiknek. Az úgynevezett kábeltelevíziózás az elmúlt évtized végén indult hódító útjára az Egyesült Államokban, s kétségkívül nagy anyagi sikert hozott az üzlet részeseinek. A központi televíziós társaságok ugyan nem szednek előfizetési díjat, de műsoraikat állandóan megszakítják a hirdetések — ebből tartják ugyanis fenn magukat. Az előfizetői kábeltelevíziós programokban viszont kevés a hirdetés, s a néző ízlése szerint válogathat, milyen jellegű műsorokat sugárzó adókra, társaságokra fizet elő.

Az Egyesült Államokban 10—13 kábeltelevíziós csatorna havi összesített előfizetési díja családonként 20—25 dollár körül van. A szolgáltatás előfizetésekor a televíziós készülék mellé egy kis dobozt — úgynevezett dekódert — szerelnek fel, s ez biztosítja a kábelprogramok zavartalan vételét. A kábeltelevíziózás a műsorok gazdáinak, valamint a sugárzó vállalatoknak virágzó üzlet volt mindaddig, ameddig nem kezdődött meg a programok illegális vétele, „lehalászása" az éterből. (Érdemes megjegyezni, hogy a kábeltelevíziós programok többsége *műholdon keresztül jut* el Amerika-szerte a dekóderrel rendelkező nézőkhöz.)

A nyolcvanas esztendők elején azután — elsősorban vidéken — mind több parabola antennát szereltek fel a házak udvarán, arra való hivatkozással, hogy a központi műsorok csak így élvezhetők zavartalanul, hiszen a kedvezőtlen földrajzi fekvés akadályozza a műsor kifogástalan vételét. Az „udvari lavórnak" becézett parabola antennák száma az évek múlásával rohamosan növekedett. Tulajdonosaik elsősorban bliccelésre, a kábeltelevíziós programok „leszívására" használták azokat. S miután az

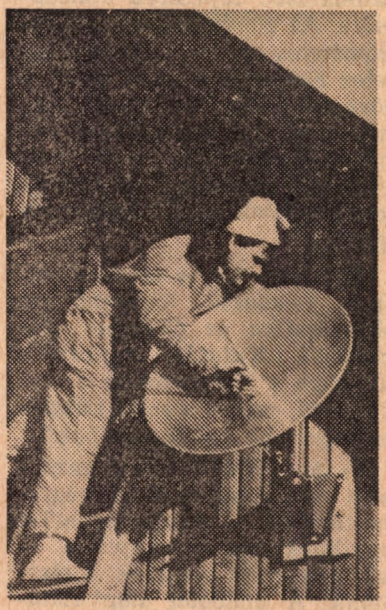

antennák ára számottevően csökkent — 30 ezerről 2 ezer dollárra — a városokon kívüli helyeken nemigen fizettek elő a kábeltelevíziók műsoraira. Az USA-ban az elmúlt 3—4 évben divattá vált az orvtelevíziózás, mert a „lavórok" tulajdonosainak kifizetődőbb az egyszeri antenna-beruházás, mint a folyamatos műsorelőfizetés.

A kábeltelevíziós társaságok korábban kiváló üzletmenete mind lanyhább lett, s hosszas egyeztetések után többségük cselekvésre szánta el magát. Az eladási statisztikák tanúsága szerint az Egyesült Államokban 1,3 millió parabolaantennát használnak „képlopásra", s míg 1980-ban mindössze 4 ezer „lavór" talált gazdára, tavaly már 625 ezret adtak el. Ezekből az adatokból nem volt nehéz a kábeltelevíziós társaságoknak arra a következtetésre jutniuk, hogy cselekvés hiányában hamarosan anyagi gondokkal kényszerülnek szembenézni. (Nyereséges működésüket ugyanis egy bizonyos előfizetői létszámra „lőtték be", de az előfizetők száma alig gyarapszik.)

Az ország 17 legnagyobb kábeltévés társasága elhatározta, hogy *ellentámadást indít*, s műsoraihoz olyan zavaró jeleket „kever", amelyeket az antennák nem tudnak kiszűrni, a felszerelt dekódereket viszont nem érintik. Elsőnek a legnagyobb, 24 órán át csak filmeket sugárzó társaság, a *Home Box Office* kezdte meg idén januárban a zavaró jelek sugárzását, a megállapodásban résztvevő többi társaság pedig legkésőbb 1987 közepéig csatlakozik a HBO pénzmentő akciójához.

Az amerikai elektronikai iparág *hatalmas üzletet látott az antennatulajdonosok „megsegítésében"*, s rövidesen megjelentek a piacon a zavarást elhárító és kiszűrő berendezések. Ezek ára ma még meglehetősen borsos, de az iparág arra számít, hogy a kereslet növekedésének arányában szállíthatja majd le az árakat.

Féltik a pozícióikat az antennagyártók is, ezért ők olyan „lavórokkal" jelennek meg hamarosan a piacon, amelyekbe *már beépítették a zavarelhárítót*. Persze a kábeltévés társaságok sem folytatnak állóháborút e küzdelemben. Újabb és újabb műszaki megoldásokkal igyekeznek meglepni ellenfeleiket, s beterelni az előfizetők táborába az orvnézőket.

Szakértők véleménye szerint az antennaháború még jó ideig eltart, hiszen mindkét fél elegendő műszaki munícióval rendelkezik. Ettől persze még nem növekszik számottevően a kábeltévék előfizetőinek tábora, s a társaságok bevétele.

A kábeltelevíziózás bombaüzletnek indult az Egyesült Államokban, s most sem ráfizetéses. A nézők tetszésük szerint válogathatnak maguknak a műsorok között, a programszolgáltatók pedig évről évre emelhetik az árakat. De az a bevételkiesés, amelyet az orvnézők számának növekedése okozott, csak dollárszázmilliókban fejezhető ki — évente.

Gara Szabolcs

eddig hiányzó tudománymetriai elemzéseket is elvégezhetünk, amelyek, többek között, rámutathatnak az egyes kutatások felesleges párhuzamaira.

● *Mi lesz azokkal a témákkal, amelyek nem nyerik el a támogatást?*

— Hosszabb-rövidebb időre megszűnnek, ám ez önmagában véve természetes, hiszen szelekció nélkül nincs haladás.

● *Nemrégiben új pénzügyi finanszírozási rendszer lépett életbe a kutatóintézetekben. Mennyiben változtatja ez meg a kutatás pénzügyi feltételeit s oldja fel az alapkutatási feladatok és a kényszerű pénzszerzés közötti ellentmondást?*

— A január 1-től érvényes új

változások

gazdálkodási rend jóval rugalmasabb a réginél, s ez lehetőséget ad a vezetőknek a belső tartalékok felszabadítására. Az év végén megmaradt pénzek például nem vesznek el, hanem a következő években is felhasználhatók. A nemzetközi kapcsolatokat finanszírozni lehet a költségvetési keretből s 15 éves vita dőlt el a személyi jellegű költségek kifizetésének szabadabb lehetőségével. Az említett ellentmondás sajnos továbbra is fennáll: alapkutatási intézeteink költségvetéshiányosak maradnak, s ezentúl is gondoskodniok kell megélhetésükről. A pénzforrások felkutatása különösen nagy gond az ötéves terv első évében, amikor a vállalati csatornák lassan és bizonyos óvatossággal nyílnak meg. S mivel még az OTKA-pénzeket is csak szeptemberre tudjuk ígérni, az idén nagyon lényeges a jó gazdálkodás. Egyelőre csak a KFKI esetében van szükség sürgős segítségre, beavatkozásra még az első félév során, a többi, a szerződéses munkáktól kevésbé függő intézet úgy tűnik, átvészeli ezt a kritikus időszakot.

● *Az Akadémia közgyűlés előtt áll. Mi lesz az idei tanácskozás központi témája s hogyan tükröződik a tervciklusváltás a főtitkár beszámolójában?*

— Munkaközgyűlésünk fő

renek összefüggéseit vizsgálja. Ezt követően a figyelem az alapszabály módosítása körüli vitára irányul majd. A főtitkári beszámolóban előterjesztés hangzik el többek között a már sok fórumon véleményezett kutatóhálózati fejlesztési koncepcióra. Az elmúlt ötéves terv tudományos eredményeinek részletes elemzése viszont csak a jövő évi közgyűlés témája lesz, hiszen az elmúlt két-három hónap nyilvánvalóan nem volt elegendő arra, hogy ezt a munkát megfelelően el lehessen végezni.

● *Az új ötéves tervben milyen feladatok hárulnak az Akadémiára az Országos Középtávú Kutatási Fejlesztési Tervben s hol tartanak a tárcaszintű, vagyis a saját kutatási pogramok kidolgozásában?*

— Az OKKFT kilenc gazdasági célú programjának végrehajtásában — habár az MTA egyiknek sem az irányítója — aktívan részt vesznek intézeteink. A *biológiai alapkutatások* címet viselő programért ugyanakkor mi vagyunk a felelősek, ennek szervezésére — ami előrehaladott állapotban van — különösen nagy figyelmet fordítunk. A négy társadalomtudományi program közül az Akadémia kettőnek a végrehajtását irányítja. Az év közepéig körvonalozódó tárcafeladatok kidolgozását tudatosan késleltetjük, amíg nem látjuk tisztán anyagi lehetőségeinket. Bizonyos azonban, hogy az új OKKFT-ben már nem szereplő anyagtudományi alapkutatások kiemelt helyet kapnak, nagy figyelmet fordítunk a KGST komplex program egyik főirányát jelentő atomenergetikai kutatásokra s az OMFB-vel közös űrkutatási, űrtechnikai tárcaközi programot indítunk, mely a VEGA-kísérlet eredményeire, az abban részt vett kutatógárdára alapozódhat. A további javaslatok között szerepel még az állatorvostudományi alapkutatások támogatása is. Mivel több nem, inkább kevesebb pénzünk lesz ezekre a programokra, mint az elmúlt öt évben, jobban kell anyagi erőinket koncentrálni.

● *Milyen fejlesztésekkel számolhat 1990-ig az akadémiai kutatóhálózat?*

— A következő években a fő feladat a meglévő hálózat korszerűsítése. Bővítjük a Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézetet és remélhetőleg elővehetjük az Állatorvostudományi Kutató Intézet új székházának építésére vonatkozó elképzeléseinket, amelyeket az elmúlt években a beruházási nehézségek miatt le kellett

mélhetőleg jövő év végére felújításra kerülő épületbe. Ez lehetőséget ad a Roosevelt-téri székház régóta esedékes külső-belső rekonstrukciójára. Terveink között szerepel még a körülbelül 40 lakásos Nyugdíjas Tudósok Házának felépítése is.

● *Az elmúlt hetekben az MTA új szerződést kötött a Szovjetunió Tudományos Akadémiájával. Mi tette ezt szükségessé?*

— Jelenleg 52 külföldi intézménnyel tartunk kapcsolatot, s ez sok tanulmányutat tesz kutatóink számára lehetővé. A jövőben e kapcsolatrendszer minőségi javítására törekszünk. A legfontosabb a KGST tagországokkal folytatott két- és többoldalú tudományos együttműködés. Intézeteink keresik a komplex programba való bekapcsolódás lehetőségeit, amit minden erőnkkel támogatunk. Ehhez járul hozzá a Szovjetunió Tudományos Akadémiájával kötött új szerződés. Eddig is működött már a Társadalomtudományi Együttműködési Bizottság, mely e terület kutatási együttműködéseit koordinálta. Most megalakult a műszaki-természettudományos együttműködési bizottság is.

● *Milyennek érzi 1986 elején a tudományos kutatók megbecsülését és ezzel kapcsolatban hogyan értékelné eredményeiket és közérzetüket?*

— Az akadémiai kutatókra is érvényes, hogy a következő években a korábbiakban nagyobb megbecsülésre lenne szükségük, amit a nagyobb eredményességgel is összhangba kellene hozni, de a kutatógárda képes arra, hogy többet nyújtson az eddigieknél. Az intézetekben egy ideje egészséges türelmetlenség tapasztalható. A kutatók szeretnének többet nyújtani, és egyúttal fokozottabban részt venni a döntések előkészítésében. Ezt a szellemi tartalékot — úgy hiszem — a vezetésnek fokozottabban kellene hasznosítania.

● *Végül egy személyes kérdés: a főtitkárnak marad-e ideje saját tudományos tevékenységének folytatására?*

— Kevés, de nem is ez az elsődleges feladatom. Ami időm mégis marad, azt egy kis létszámot és szerény anyagiakat igénylő tárcaközi programban való közreműködéssel fogom tölteni. A magyar mezőgazdaság alkalmazkodási készségét próbáljuk egységes rendszerben vizsgálni, a természeti adottságok, a műszaki infrastruktúra és a nemzetközi piacok változó igényeinek függvényében.

Egyesült Államok

Reszket az alperes

Biztosítás — biztonság

Termékfelelősségi perek

Egy 19 éves fiú három barátjával éjjel felmászott a közeli középiskola tetőjére azzal a céllal, hogy a messze látható fényű reflektort onnan leszereljék és elvigyék. A „munka" végzése közben azonban a fiú beesett a tetőablakon, eltörött négy bordája és agyrázkódást is szenvedett. Hála a gyors orvosi segítségnek, életben maradt. Anyagi biztonságáról viszont jól képzett ügyvédek gondoskodtak, akik azonnal pert indítottak — az iskola ellen.

Kárpótlás a tolvajnak

Az eset csak az első pillantásra látszott reménytelennek. A tapasztalt jogtudósok kiderítették, hogy a „vádlott" tetőablak ugyanolyan színűre volt festve, mint a tető, és a különbséget közöttük éjjel lehetetlen észrevenni. Mivel pedig arra is fény derült, hogy maga a tanintézet is balesetveszélyesnek érezte a helyzetet, és megrendelte már az átfestést, a reflektort leszerelni vágyó fiatalembernek nyert ügye volt. Egyértelműen bebizonyosodott ugyanis, hogy a balesetért a középiskola hanyagsága a felelős.

Az alperes ügyvédei nem várták be a kétségtelen tartalmú ítéletet, hanem egyezséget ajánlottak. A fiatalember végeredményben a reflektort ugyan nem szerezte meg, bevételei egyéb módon azonban busásan kárpótolták. Kapott ugyanis 260 000 dollárt, valamint havi járadékként újabb 1200 dollárt úgy, hogy ez az utóbbi összeg évente 3 százalékkal emelkedik. A költségvetésből gazdálkodó középiskolát talán tönkretette volna anyagilag az ügy. Túlélte azonban a megpróbáltatásokat, hisz volt biztosítása, és a terheket tovább tudta a vele kapcsolatban álló intézetre hárítani.

Egy másik nevezetes eset ugyancsak Kaliforniában történt. A nukleáris fegyverkezést ellenző aktivisták békemenetet szerveztek Los Angeles és Washington között. A résztvevők összegyűltek, a menet azonban a harmadik este már kénytelen volt a vállalkozást feladni. Az ok: nem volt megfelelő biztosításuk, ennek hiányában viszont az iskolák nem voltak hajlandók számukra szállást és gyűléstermet biztosítani. Hogy mi köze a békeharchoz a felelősségi biztosításnak? A tanintézetek szerint nagyon is sok. Előfordulhat ugyanis a békemenet során, a gyűlések alatt valamilyen váratlan esemény, baleset, akkor a részt vevők és a hallgatóság tagjai a legkülönfélébb indokkal perelhetik a szervezőket és a vendéglátókat. Nem felesleges óvatosság tehát annak megkövetelése, hogy a békeaktivisták rendelkezzenek a vesztett perek esetén igénybe vehető biztosítással. Igen ám, de a szervezők költségvetése nem tette lehetővé a kötvény kiváltását, a menet így félbemaradt.

A felelősségi biztosítás gondjai azonban nem csupán az atomfegyverek ellenzőit sújtják, hanem az üzletemberek világában is problémát jelentenek. Ez a biztosítási forma például a végső oka annak, hogy a detroiti Armada Company miért képtelen egy tisztességes létszámú igazgatótanácsot felállítani. A cég ugyanis gépkocsikba való kipufogókat gyárt, és a vonatkozó törvények szerint az igazgatótanács tagjai személyükben is felelnek azért, hogy a termék rendeltetésszerűen működjön. Mármost: ha egy balesetnél az derülne ki véletlenül, hogy az Armada áruja hibás volt, úgy az igazgatók adott esetben vagyonuk teljes összegéig kénytelenek volnának kártérítést

VESZÉLYEK A HÁZTARTÁSBAN IS

Az orvosok már nem vállalják

fizetni a kárvallottaknak. Ezt a veszélyt persze a vállalat is felismerte és olyan biztosítást kötött, mely 10 millió dolláros kártérítés erejéig mentesítette volna a fizetéstől a vezető testület tíz tagját. A biztosítótársaság azonban 1985 novemberében 720 000 dollárra kívánta volna emelni az addig 45 000 dolláros díjat. Az Armada ezt már nem bírta volna el, kénytelen volt így a kötvényt felmondani. E lépés után persze, az igazgatóság tagjai védelem nélkül maradtak. Nyolcan azonnal lemondtak, helyükbe csak kettőt sikerült toborozni. Ők vállalták a „veszélyt".

Tiltakozik az öngyilkos

A fenti példák csak néhány illusztrációját jelentik az úgynevezett felelősségi törvények alkalmazásának. A jogszabályok alapja érthető: a termelő vagy szolgáltató (ide értve az orvost, ügyvédet vagy éppen a lelkipásztort) felelősséggel tartozik azért, hogy jó minőségű árut szállítson, szolgáltatást teljesítsen. Ha bebizonyosodik, hogy munkáját hanyagul végezte és ezzel kárt okozott, úgy felelősséggel tartozik. Az elmúlt években azonban a jog alkalmazása, úgy tűnik, némiképp extrém irányba tolódott el. Figyelembe kell persze venni, hogy e téren az esetek nagy része egyedi, rájuk útmutató szabályt hozni csaknem lehetetlen. A törvények értelmezése tehát végső soron a bíróságok kezében van, és az ő múltbeli döntéseik jelenthetnek talán precedenst a jövőbeni hasonló perekre.

A bíróságoknak ahhoz, hogy összegszerű ítéletet tudjanak hozni, persze meg kell állapítaniuk a kárt. Könnyebb felmérni a megfoghatókat, az orvosi költségek számláját, a munkából való kiesés okozta hátrányokat. Egyre több kárvallott perel azonban azért, hogy az őt ért fájdalomért és szenvedésért kárpótlást kapjon. Mivel az államok joga ismeri a nem anyagi kár fogalmát, a kedvező ítéletnek nincs akadálya, a bíróságok pedig egyre nagyobb összegeket adnak hozzá a kártérítéshez a fenti jogcímeken. A szerencsétlen alperest ezen kívül még büntetésre is ítélhetik, és ez az összeg is a károsult számláját gyarapítja. Itt már a bíróságok teljesen szubjektívek lehetnek. Nagy port vert fel például az az ítélet, melynek keretében 1650 dolláros károkozásért az alperesnek 3,5 milliós büntetést kellett állnia. (A szenvedő fél itt éppen egy biztosítótársaság volt; melyről bebizonyosodott, hogy az egyik ügyfele kórházi számláját nem térítette megfelelően.) Korábban úgy tűnt, hogy az alperest bizonyos fokig védi az, hogy hanyagságát a károsultnak be kell bizonyítania. A bíróságok azonban az utóbbi időben itt is kezdtek „rugalmasabbak" lenni. Már nem volt szükség a hanyagság bizonyítására, elégnek bizonyult annak igazolása, hogy a felperest kár érte, miközben a terméket rendeltetésszerűen használta. Az ítélkezési gyakorlat újabban már azt sem tartja a kártérítést kizáró oknak, ha a károsult maga is jelentős mértékben felelős a történtekért. (A reflektoréhes fiú példája eléggé meggyőző lehet.) Az alperesek gondja csak emelkedett azzal, hogy a „közös felelősség" intézménye általánosan elfogadottá lett. A gyakorlatban ugyanis ez azt jelentette, hogy ha az egyik alperesről bebizonyosodott, hogy bármilyen kis mértékben is, de felelős a történtekért, úgy rá akár a teljes kártérítés összegét terhelhette a bíróság. Az igazságszolgáltatást ugyanis ekkor már nem az arányosság érdekelte, hanem ítélete végrehajthatósága. Attól követeltek többet, akitől többet lehetett elvenni. A gyakorlatban ez azt jelentette, hogy annak kellett sokszor a többiek helyett is fizetnie, akinek volt érvényes biztosítása.

Nem csoda, a perek száma nőtt. Öngyilkos lett egy 24 éves fiú — a szülei perelték papját, hogy rossz lelki tanácsa vezetett a bajhoz. Ittasan balesetet okozott valaki — a károsultak kártérítést attól a vendéglőtől is követeltek, ahol az illető mulatott. Ezek azonban csak a kirívó esetek. A „termékfelelősségre" azonban egyre inkább emlékeznie kell minden orvosnak — hisz bármelyik páciense műhiba miatt kártérítést követelhet. Ügyvédeknek is óvatosabbaknak kell lenniük, hiszen ha bebizonyosodott, hogy ügyfelük miattuk kapott kedvezőtlen ítéletet, fizetniük kellett.

Az új perek persze „kitermelték" a vitelükre szakosodott jogászokat is. Egyre több ügyvéd vállalta termékfelelősségi ügyek vitelét oly módon, hogy vesztés esetén „ingyen" dolgozott, míg kedvező ítéletkor a megítélt összeg harmada-fele is üthette markát. Ilyen feltételek mellett persze az ügyvédek közvetlenül érdekeltek voltak abban, hogy a bíróság minél magasabb kártérítést tartson méltányosnak. 1974 és 1984 között a termékfelelősségi ügyek száma a szövetségi bíróságok előtt 680 százalékkal nőtt, és a megítélt összegek is emelkedtek. Az első 1 millió dolláros kártérítés kihirdetésére 1962-ben került sor, 1984-ben azonban már több mint négyszázan fejezték be ügyüket ilyen eredménnyel. Majdnem ennyit kapott például az az ember, ki kifejezetten öngyilkossági céllal a New York-i metró alá vetette magát. Csodával határos módon életben maradt, és nem késlekedett beperelni a földalatti-társaságot, azt állítván, hogy a szerelvényvezető „hanyagságából" nem állt meg idejében. Végeredményben több százezer dollárral gazdagabban került ki a nem is veszélytelen kalandból.

Emelkedő díjtételek

Az ilyen jellegű perek igazi kárvallottai azonban a biztosítótársaságok voltak. Egyre többen lettek kénytelenek nyereségükről lemondani a magas kártérítési igények miatt. A biztosítók most azt állítják, nem volt más választásuk, kénytelenek voltak radikálisan emelni a díjtételeket. Volt, ahol csak négyszeres növelést hajtottak végre, volt viszont, ahol ezerszeresre emelkedett a biztosítás költsége. A következmény: egyre többen voltak kénytelenek tevékenységüket biztosítás nélkül végezni, esetleg abbahagyni. Azok viszont, akik vállalták a magasabb költségeket is, általában azonnal tovább is hárították azokat. Példák mindegyik változatra léteznek. Hawaii egyik szigetén az orvosok már nem vállalják szülés levezetését, mivel nem tudták maguknak megengedni a szükséges biztosítás megkötését. Az USA két jéglabrongsisak-gyártója közül az egyik kénytelen a termelést biztosítási ernyő nélkül folytatni, mivel képtelen a 8000 dollárról 200 000-re emelt díjat kinyögni.

Vannak, akik saját biztosítóközösséget szerveznek vagy állami segítséget kérnek. Ez utóbbi történt a Manhattan közelében, az East Riverben fekvő Roosevelt-szigetre vezető drótkötélpálya esetében is. A közlekedési eszközt működtetők évente 800 000 dollár biztosítási díjat fizettek, ezt akarták a társaságok 9 millióra feltornászni. Miután a javaslatot a cég visszautasította, biztosítás nélkül maradt, és kénytelen volt a drótkötélvasutat leállítani. A szigeten lakók ezek után naponta kénytelenek voltak egy-másfél órát utazni a korábban megszokott hat perc helyett.

GARA SZABOLCS

BRIT MUNKANÉLKÜLISÉG

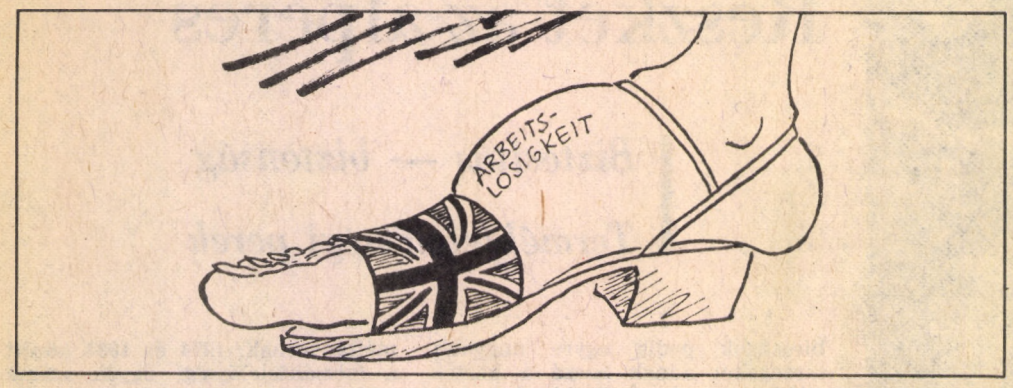

– avagy: szűk szandál

(Frankfurter Allgemeine Zeitung)

Kulcsregény a Reagan családról?

DER SPIEGEL

Egész életében ki nem állhatta a politikát. Ha a család az asztalnál ült, és előkerült ez a haszontalan téma, a gyermek azon nyomban készakarva leesett a székről, hogy a felnőttek figyelmét másra terelje.

Pechjére ez az asztal egy kaliforniai amatőr politikus házában állt, akiből később a szövetségi állam kormányzója, még később az Egyesült Államok elnöke lett — egészen úgy, mint Ronald Reaganből. A könyvben Robert Canfield a neve. Betsy lánya minden étkezésnél hat-hétszer huppant a földre.

Gazdag barátai rövidesen rábeszélik az apát — akit a szerző „jó megjelenésű, markáns" férfiúként ábrázol, akinek „a hangja meggyőző" és „a modora szeretetreméltó" —, legyen hivatásos politikus. Felesége, Harriet — kifogástalanul elegáns jelenség — ettől kezdve egyetlen feladatnak szenteli magát: férje oltalmazója akar lenni, útjának egyengetője — és a pokolba a gyerekekkel! A családot az érvényesülés kedvéért feláldozzák.

A szülői szeretet hiányának most Amerika issza meg a levét. Reagan elnök lánya, aki nyilván Canfield politikus lányához hasonlóan szenvedett a fészekmeleg hiányától, bosszút állt — a 33 éves Patti Davis egy regényt publikált, kíméletlenül őszinte utalásokkal a valóságra (Patti Davis/Maureen Strange Foster: „Home Front", Crown Publishers, New York; 232 oldal, 15,95 dollár).

Miután különböző nekifutásai énekesnőként és színésznőként nem voltak igazán sikeresek, Patti (aki családnévként anyjának lánykori nevét viseli) szerződtetett egy „négert", a Fehér Házban székelő szülők ellen intézett, irodalmilag alig leplezett támadáshoz.

Örömtelen gyermekkora után, egy jobb körök számára fenntartott internátusba bedugva, Betsy rossz irányba fejlődik: korán elveszti szüzességét és a hitét, kábítószeres lesz, politikailag radikalizálódik, tüntet a vietnami háború ellen, végül vadházasságban él. A mama megbotránkozik: „A te nemzedéked erkölcsi hanyatlása rettenetes. Láttam a woodstocki képeket. Az a sok gyerek, azok a természetellenes nemi aktusok — ez mindennek a legalja!"

Közben maga faragta versekre vár a feladat, hogy bizonyítsák, Betsy mindenek ellenére jó, érzékeny lélek. A legrövidebb vers így hangzik: „Egyszer egy őz a földre rogyott / Egy gyermek felnőtt / Egy férfi hadbavonult / Mindnyájan a föld poraként végezték."

Senki nem várt jobbat. Igazi csalódást inkább azzal okoz a könyv, hogy Pattinak alias Betsynek a mondanivalója a szüleiről nem sokkal több annál, amit az olvasó amúgy is tud. Az amerikaiak előtt enélkül a könyv nélkül sem lehetett titok, hogy híres apja, a derék, régimódi konzervatív, mindig kiállt Isten és a haza mellett, a kommunizmus és annak zsarnoksága ellen.

Az viszont aligha fog valakit is érdekelni, hogy ha rájön az emberiesség, akkor segít lánya aranyhalát eltemetni, és éppenséggel az sem újdonság, hogy életbölcsességeit kiváltképpen a „Reader's Digest"-ből meríti. Az iránt pedig, ami Patti Davis szerint, a lánya elleni legnagyobb vétke, hogy tudniillik nem olvassa a verseit, a könyv minden olvasója egyenesen megértést fog tanúsítani.

Igazán könyörtelenné a szerző csak az anyja ábrázolásában válik. A szívtelen Harriet eltünteti leánykája játékszerét, mert az sérti fejlett esztétikai érzékét. Betsy antik porcelánbabáját az anya hitvány nyereségvágyból eladja. A szomszéd gyerekekkel sem játszhat, mert a szüleik nem elég előkelőek.

Az anyának általában fejlett érzéke van a kifinomult életmód iránt. Virágos tapétával, virágos függönnyel és virágos ágyneművel díszített gyerekszobájában Betsy úgy érzi magát „mintha egy virágcserépben lenne". A Fehér Házba történt bevonulás után néhány perccel Harriet/Nancy „már alig várja, hogy újonnan dekorálhasson". És különösen felháborítja, ha a tüntetők paradicsomai a cipőjétől néhány centiméternyire kötnek ki, mert az nem akármilyen cipő, Guccitól való.

Állandó próbálkozásai, hogy félresikerült lányát hozzá illő életmódra rávegye, természetesen eredménytelenek maradnak.

A mű, amelyet eddig a hivatásos irodalomkritika messzemenőleg megkímélt, a Fehér Házban csak fanyar kommentárokat váltott ki. A Reagan házaspár reméli — közölte egy sajtószóvivő —, hogy lányuknak a jövőben jobban sikerül megvalósítania irodalmi ambícióit. Még a Los Angeles-i show-businessben is — ahol egyébként az exhibicionizmus minden válfajával rokonszenveznek — megbukott a kiadói reklám szerint „nyíltan önéletrajzi" mű, a legjelentősebb tóksók közül kettő magyarázat nélkül visszavonta a szerző meghívását.

Egy pontban mindenesetre hiábavaló spekulációra csábít a könyv: ha hihetünk Patti Davisnek, akkor az ő életmódján múlott, hogy Reaganből nem lett már sokkal korábban elnök. Ez lett volna „a legsúlyosabb akadály az elnökséghez vezető úton".

Ennyiben mégiscsak a daddy iránti szeretetének jele, hogy a lánya ezt a könyvet nem publikálta az 1980-as választási küzdelem idején.

Eladósodott Egyiptom

Frankfurter Rundschau

Az iszlám fundamentalisták kemény zsarolási kísérletei, az egyetemi zavargások, valamint — persze főként Izrael-ellenes és Amerika-ellenes fő irányú tömegtüntetések — ellenére Egyiptom politikai stabilitása 1985-ben egyszer sem forgott komoly veszélyben.

Tekintettel az ország gazdasági és pénzügyi problémáira a lakosság széles köreiben — melynek magját a rosszul fizetett állami tisztviselők milliós serege alkotja — mindenesetre nő az elégedetlenség egy olyan kormány iránt, amely miután tavaly szeptemberben Kamal Hasszán Ali tábornokot Ali Lutfi közgazdász-professzorral cserélte föl, még mindig határozatlannak látszik és azt a benyomást kelti, hogy a katasztrófa felé tartó helyzetet nem tudja kézbe venni.

Az egyiptomi elnöki rendszerben, persze, valamennyi bírálat céltáblája továbbra is Hoszni Mubarak államfő maga. Azt róják föl neki, mindig a bíráló politikai vagy társadalmi hovatartozása szerint, hogy az „infitah"-ban, a gazdasági nyitás és liberalizálás Anvar Szadat által bevezetett politikájában nem ment elég messzire vagy hogy ennek kinövéseivel, így egy új „élősdi osztály" (al Ahali) gátlástalan gazdagodásával szemben nem lépett föl elég radikálisan.

A növekvő költségvetési, fizetési és kereskedelmi-mérlegdeficit, a zsugorodó devizabevételek, a növekvő államadósságok, valamint a népesség drámai, jelenleg minden kilenc hónapban egymilliós növekedésének háttere előtt a szakértők arra számítanak, hogy 1986-ban „a hangsúlyok egyértelműen el fognak tolódni az ideológiai-politikai kérdésekről a belső problematika gazdasági-társadalmi vonatkozásaira". Világosabban: társadalmi megrázkódtatásokat nem lehet többé kizárni — különösen akkor, ha Mubarak és kormánya vállalja az alapvető élelmiszerek és napi közszükségleti cikkek ártámogatásának megkurtításával járó kockázatot, amit viszont a Nemzetközi Valutaalap kategorikusan követel.

Az 1985/86-os költségvetésben is a kereken 2,4 milliárd dollárt elérő szubvenciók az állami kiadások nem kevesebb, mint 10 százalékát teszik ki. A kenyér és a benzin állítólagos „minőségjavításának", valamint a villanyáram díjának emelése útján, mint kerülő úton lehetett ugyan elérni tavaly bizonyos megtakarításokat, ezt azonban semmivé tette megint a népességnövekedés.

Egyiptom a Nemzetközi Valutaalaptól „irreálisan nagy", 1,5 milliárd dolláros szabad rendelkezésű hitelt kért. Az ártámogatási rendszer alapvető reformja nélkül azonban a leghalványabb kilátás sincs ennek az összegnek még egy részére sem. Az, hogy milyen politikai következményekkel járhat minden arra irányuló kísérlet, hogy az ártámogatásokat keresztülhúzzák, bebizonyosodott 1977. januárban, amikor egyes áruk áremelését rendelte el Anvar Szadat, hogy így tehermentesítse a túlterhelt államkasszát. Ezzel akkoriban kiváltotta az úgynevezett „éhséglázadást", melynek során több, mint 80 egyiptomi halt meg a rendőrséggel való összeütközésekben. Szadat kénytelen volt visszavonni az intézkedéseit. Az akkori alelnöknek és jelenlegi államfőnek, Mubaraknak minden döntésekor ez a precedens lebeg a szeme előtt.

Különösen érzékenyen reagálnak az egyiptomiak a kenyér minden változására. Ugyanakkor azonban a kenyér a pazarlás iskolapéldája és az egyiptomi ártámogatási rendszer bírálata. A kenyérlepény árának átszámítva két pfennigre való megkétszereződése ellenére az állam viseli még mindig a tényleges önköltségi ár négyötödét. A kenyér olyan olcsó, hogy még most is állatokat etetnek vele. Az érem másik oldala, hogy minden egyiptominak évente 69 dollárral többet kellene költenie, ha a jelenlegi kenyérárat csak négy pfennigre emelnék — és akkor, amikor az egy főre eső évi jövedelem mindössze 600 dollár. A szubvenciók megkurtítása Ali Lutfi miniszterelnök szerint „nem terhelheti az alsó jövedelmi rétegeket". Neki tulajdonítják azt a tervet, mely szerint a hátrányos helyzetűeket ártámogatásban részesülő árukra szóló utalványokkal látnák el, a jobbmódúakkal pedig fizettetnének.

Hoszni Mubarak a parlament előtt múlt év közepén tartott egyik beszédében az egyiptomiak „nagy felébredésének" szükségességét emelte ki. Ezzel arra utalt: nagyobb saját termelés — kevesebb import. A legtöbb egyiptomi részére azonban csak „keserves felébredés" volt — és nemcsak a magánszférában. Még a jól informált Nílus-parti kortársakat is sokkolásként érte az a hír, hogy országuk több, mint 30 milliárd dollárral van eladósodva és az 1984/85-ös költségvetési évben devizabevételeinek nem kevesebb, mint 35 százalékát, 3,6 milliárd dollárt fordított adósságszolgálatra.

COSMO '86

Madrid, április 28.

Geronában tegnap este bezárta kapuit a Cosmo '86 űrhajózási, légügyi és légvédelmi kiállítás. A főként katonai termékeket felvonultató bemutatón spanyolországi cégek is magas színvonalú csúcstechnológiával voltak jelen.

A kiállításon kilenc ország több mint kétszáz cége mutatkozott be. A szakmai tájékoztatók mellett *légiparádék* jelentettek különleges látványosságot a közönségnek. Látható volt két példány abból az F—18A típusú vadászgépből is, amelyekből összesen 72 egységet vásárolt meg a spanyol légierő az Egyesült Államoktól. Kiállították annak a rövidesen létrehozandó repülőgépnek a makettjét is, amelyet a *nyugat-európai államok közösen kívánnak hadrendbe állítani a kilencvenes évek harci gépeként.*

Gázzal hajtott teherautó

Prága, április 28.

Csehszlovákiában eredményesen folytatódik a munka *földgázzal hajtott nagy teljesítményű tehergépkocsik kifejlesztésén.* Egyelőre a *Tátra 815-ösből* átalakítandó változat új motorjának és alvázának fejlesztésén dolgoznak, de a tervek szerint *a prototípus első darabjai még az idén elkészülnek.*

Az új motor maximális teljesítménynél 80:20 arányban fogyaszt majd földgázt és gázolajat, tehát vegyes üzemeléső lesz. A biztonság kedvéért benne hagyják az eredeti dízelmotort is, hogy szükség esetén tisztán gázolajjal is tudjon futni. *A földgáz hajtású teherautókat az észak-csehországi és Sokolov környéki külszíni bányák számára építik, ahol a meglehetősen nehéz terepen a jelenlegi típusok 100 liter gázolajat is elfogyasztanak száz kilométerre.* A külszíni bányák számára a tervek szerint 800 darab készül és velük 7000—8000 tonna gázolajat takarítanak meg ott.

Kaszinógondok

A most közzétett mérlegbeszámolók szerint tavaly ismét csökkent az Egyesült Államok keleti partvidéke „kaszinófővárosának", Atlantic Citynek profitja. Las Vegas versenytársa 11 kaszinóhotellal rendelkezik, s ezek 1985-ben együttesen 51,5 millió dollár nyereséget értek el — 56 százalékkal kevesebbet, mint egy évvel korábban. (A szerencsejátékra „szakosodott" szállodák profitja 1984-ben 28 százalékkal maradt el az előző évitől.)

A „szórakoztató iparág" szakértőinek véleménye szerint a profitcsökkenést az élesedő verseny, valamint a működési költségek gyors emelkedése idézte elő.

(— asz —)

SÍRD EL A FÁN...

Lelombozódott férj a lombok között

Lombokba sírta bánatát egy indiai férj Orissza államban, mert újdonsült feleségével a nászéjszaka nem úgy „sikerült", ahogy reméite és várta. Fiatal arája magatartását túlságosan is tartózkodónak és visszautasítónak találta a tüzes férfiú. A kudarcba fulladt nászéjszaka egy hónappal ezelőtt történt: a férj azóta is ott tanyázik a családi házzal szemben álló fa tetején, a lombok között.

A férfiúi büszkeségében mélyen megsértett fiatalember jogosnak vélt haragjában mászott fel a fára, egyenesen a nászágyból. Sem édesgetéssel, sem fenyegetéssel nem lehet lecsalogatni. Hozzátartozói egy hosszú bambuszbot segítségével juttatják fel a magasba az élelmet és a vizet.

A felháborodott férj azzal fenyegetőzik, ha valaki megpróbál felmászni utána, ő a mélybe veti magát. A rendőrség huszonnégy órás „ügyeletet" tart a fa tövében.

AZ SDI ELLEN

Japán tudósok tiltakozása

Minél valószínűbb és közelibb Japán csatlakozása az amerikai űrfegyverkezési programhoz, annál hevesebb a szigetország tudósainak tiltakozása a részvétel ellen. Nem sokkal azután, hogy a Reagan-féle „csillagháborús" programot tanulmányozó hivatalos kormánybizottság a közelmúltban Japán csatlakozását ajánlotta,

fizikusok és matematikusok újabb csoportjai csatlakoztak az űrfegyverkezési terv ellen tiltakozó — korábban indított — aláírási kampányhoz.

Az *„SDI elleni nyilatkozatot"* — mint ma Tokióban ismertté vált — *eddig mintegy háromezer tudós, többségükben fizikusok és matematikusok írták alá.*

A tiltakozó fizikusok, kutatók, matematikusok és mérnökök szerint

a washingtoni terv a fegyverkezési versenyt a világűrre is kiterjeszti, s ily módon nagymértékben növeli egy nukleáris háború kitörésének veszélyét.

Rámutattak arra, hogy a a szigetország csatlakozása esetén munkájuk elkerülhetetlenül kapcsolatba kerülne az űrfegyverkezési kutatásokkal, viszont ez kutatási szabadságuk elvesztésével járna, mivel a hatóságok „a katonai titkok védelmének" ürügyén erősen korlátoznák, illetve ellenőriznék tevékenységüket.

A kampányhoz eddig mintegy 145 egyetem és kutatóintézet tekintélyes képviselői csatlakoztak, s várható, hogy a tiltakozás még nagyobb méreteket ölt.

Ismeretes, hogy Japán hivatalosan még nem jelentette be az amerikai űrfegyverkezési program megvalósításában történő részvételét, de *a kormány már több ízben utalt arra, hogy a magánvállalatok csatlakozását engedélyezni fogja.* Egyes megfigyelők szerint nem kizárt, hogy a hivatalos döntés bejelentésére már a vasárnap kezdődő tokiói tőkés csúcstalálkozó keretében sor kerül.

Kohl Indiában

Helmut Kohl nyugatnémet kancellár ma reggel kétnapos hivatalos látogatásra Új-Delhibe érkezett. Kohl ezt megelőzően az ország északi részén, *Agrában* tett magánlátogatást. A bonni kormányfő délután kezdi meg hivatalos tárgyalásait *Radzsiv Gandhi* indiai miniszterelnökkel.

SZOVJETUNIÓ

Számítástechnikai és informatikai bizottság

Moszkva, április 28.

Egy új, országos hatáskörű irányítószerv, a Szovjetunióban nemrég létrehozott *Számítástechnikai és Informatikai Állami Bizottság* feladatairól nyilatkozott az *Ekonomicseszkaja Gazeta* című gazdasági hetilapnak *Nyikolaj Gorskov*, a bizottság elnöke.

Az új államigazgatási szerv feladata az, hogy

alapvető javulást érjen el a számítástechnikai eszközök gyártásában, felhasználásában és kiszolgálásában.

Növelnie kell a számítástechnika alkalmazásának *hatékonyságát*, s elő kell segítenie a szovjet népgazdaság ágainak rekonstrukcióját, a tudományos és műszaki haladás meggyorsítását.

Nyikolaj Gorskov szerint a Szovjetunióban ma még nem elég ésszerűen használják fel a számítástechnikát, s a fejlődés is extenzív úton halad ezen a területen. Sok ezer közepes teljesítményű számítógép működik például országszerte, *napi kihasználási idejük azonban csak 3-4 óra.* További gond a számítógépek működtetéséhez szükséges programok kidolgozása.

Az utóbbi tíz évben mintegy 700 ezer különböző programot írtak a Szovjetunióban, ezek közül azonban csak néhány terjedt el országszerte.

A szellemi kapacitásokat pazarolva minden számítógéppel rendelkező vállalat, szervezet maga készíti el a hasonló típusú feladatok megoldását szolgáló programokat, s többször is feltalálják azt, amit megfelelő szervezettség mellett sokkal olcsóbban és gyorsabban be lehetne szerezni másoktól. Szervezetlenség mutatkozik még a számítógépkezelők képzésében is.

Mitterrand a tőkés csúcsról

...ÉS PÁRIZS KÜLPOLITIKÁJÁRÓL

Néhány nappal a tokiói tőkés csúcskonferencia kezdete előtt *Francois Mitterrand* francia köztársasági elnök ismét hangoztatta az állam- és kormányfők éves csúcsértekezletével kapcsolatos *fenntartásait.* Mitterrand síkraszállt *a kelet—nyugati kapcsolatok* megjavításáért, s mind a nukleáris, mind a hagyományos fegyverek terén fegyverzetellenőrzést, illetve *leszerelést* sürgetett. Kijelentette, hogy *Franciaország hozzá kíván járulni a terrorizmus elleni harchoz, de nem hajlandó részt venni semmifajta olyan nemzetközi akcióban, amellyel nem ért egyet.*

Ezek voltak Mitterrand nyilatkozatának főbb pontjai, amelyeket a tekintélyes japán polgári napilap, a *Jomiuri Simbun* — a csúcskonferencia *elé* időzítve — mai számában közölt.

A francia elnök meglehetősen „ünneprontó" volt,

erősen bírálta ugyanis a korábbi csúcskonferenciákat, amelyekről úgy vélekedett, hogy azok egyfajta bürokratikus intézményrendszerré, sőt olyan színházzá váltak, amelynek szereplői a világ, illetve saját országuk közvéleménye előtt kívántak tetszelegni.

A francia elnök kifejtette országa álláspontját néhány, a csúcskonferencián napirendre kerülő kérdésről. Miközben

szorgalmazta a kelet—nyugati kapcsolatok megjavítását, megerősítette, hogy júniusban a Szovjetunióba, és júliusban az Egyesült Államokba látogat.

A *francia—szovjet* kapcsolatokat *korrektnek* nevezte, külön kiemelve, hogy *Mihail Gorbacsov* a nyugati országok közül *elsőként* Franciaországot kereste fel. „Noha Franciaország a NATO hűséges tagja, fenn kívánja tartani a Szovjetunióval való béke és megértés mélyítésének csatornáit" — mondotta Mitterrand.

A francia köztársasági elnök a Szovjetuniót és az Egyesült Államokat hatékony fegyverzetellenőrzésre, illetve leszerelésre szólította fel, s ennek keretében figyelemre méltónak nevezte *Mihail Gorbacsov* januári nukleáris leszerelési javaslatát. A kelet—nyugati kapcsolatok és a fegyverzetkorlátozás témaköréről szólva Mitterrand ugyanakkor hangoztatta, hogy az *önálló francia atomerő* — egyfajta elrettentésként — Párizs diplomáciájának „kiegészítőjét" jelenti, s országa *nem hajlandó* lemondani arról.

Mitterrand az erősödő *terrorizmus* megfékezésére nemzetközi együttműködést sürgetett, de hozzátette: ez nem jelentheti azt, hogy bármely ország feláldozza *önálló külpolitikáját*, diplomáciáját. Ismeretes, hogy Mitterrand *bírálta* a Líbia elleni amerikai katonai agressziót, s ezúttal is sejteni engedte: Párizs nem hajlandó részt venni semmifajta ehhez hasonló — jövőbeni — akcióban, s csakis a terrorizmus elleni „hatékony harcot" támogatja.

NEMCSAK A HÚSZÉVESEKÉ A VILÁG...

Pihenőszoba az áruházban

A gazdasági növekedés tavalyi lelassulása, valamint az értékesítési konjunktúra lanyhulása arra késztette az amerikai kereskedőket és marketingszakembereket, hogy *az eladások növelése érdekében új fogyasztói rétegeket „dolgozzanak" meg.* Gondos felmérés után a szakemberek arra a következtetésre jutottak, hogy 1986-ban elsősorban *az 50-55 éven felüli korosztályra kell kiemelt figyelmet fordítaniuk*, mert ebben a vásárlói rétegben számottevő „fantázia" és anyagi tartalék van.

■ ■

A piackutatók megállapításait alátámasztják a népesség összetételéről szóló statisztikák is. Az Egyesült Államok lakosságának (238 millió), több mint 25 százaléka ötven éven felüli, *s ez a réteg — pontosabban e réteg jobbmódú tagjai, akiket most „célbavettek" —, rendelkezik az elkölthető jövedelmek mintegy 50 százalékával országos szinten.* A felmérések tanúsága szerint, az 50-55 évesnél idősebb korosztály évente 800 milliárd dollárt fordít áruk és szolgáltatások vásárlására. A Conference Board tanulmánya szerint az elkövetkező években jelentősen növekszik ennek a korosztálynak a létszáma: az ezredfordulóig az USA felnőtt lakosságának száma 14 százalékkal bővül, *az ötven éven felüliek számának növekedése viszont 23 százalékos lesz.* Ennek eredményeként 2000-ben az amerikai népességben az ötven éven felüliek száma eléri majd a 76 milliót. Ez pedig olyan hatalmas fogyasztói réteget jelent, amelyet nem lehet figyelmen kívül hagyni.

A körültekintő piacelemzők azt is kimutatták, hogy *ez a korosztály szívesen vásárol*, hiszen jövedelmének nagy része rendelkezésre áll; nem kell már lakásra gyűjteni, s általában a gyerekek is megkapták az induláshoz szükséges anyagi támogatást. A piackutatóknak és az áruk, szolgáltatások „kínálóinak" tehát nem maradt más feladatuk, mint tanulmányozni a korosztály vásárlási szokásait, s új termékekkel, kedvezményekkel kicsalogatni a pénzt a zsebükből. *A felmérések tanúsága szerint az 55 éven felüliek általában már nem vásárolnak gyakran maguk számára új ruhákat, s nem követik a divat változásait.* Ezzel szemben szívesen vásárolnak *kerti szerszámokat és kisgépeket*, de háztartásukat már nem szerelik fel új berendezésekkel, készülékekkel. Ugyanakkor szívesen költik a pénzüket belföldi és külföldi utazásokra. *Az 50 éven felüli korosztály például 30 százalékkal többet költ a vakáció idején, mint fiatalabb társaik.*

A piacelemzők jelzéseit az amerikai üzleti élet azonnal „vette", hiszen hatalmas bizniszt lát a korosztályban. A reklám ugyanis korábban ezt a korosztályt szinte figyelmen kívül hagyta, a fogyasztásra, vásárlásra, utazásra buzdító reklámgépezet elsősorban a fiatalabb korosztályokat vette célba. Számukra alakították a divatot, nekik kínálták az új kocsikat és a tengeri hajóutakat, stb. Pedig az USA lakosságának fiatalabb korosztályai kevesebb elkölthető pénzzel rendelkeznek, mint az 50-55 éven felüliek.

■ ■

Az USA üzleti élete tehát megkezdte az irányváltást, reklámjai, ajánlatai mind nagyobb százalékban szólnak az „új" fogyasztói rétegnek. Persze ahhoz, hogy a lakosságnak ezt a részét fokozott vásárlásra ösztönözzék a számukra szóló — testreszabott —, kínálat mellett különféle kedvezmények és ösztönzők nyújtására is szükség van. Ez utóbbiakban sincs hiány újabban az amerikai gazdasági életben, hiszen a profitnövekedés reményében a nagy cégeknek érdemes pár milliárd dollárt áldozniuk az idősebb fogyasztók megnyerésére, „felélesztésére".

Az Egyesült Államok egyik legnagyobb áruházi hálózata, a Sears például minden 50 éven felüli vásárlójának 25 százalékig terjedő árkedvezményt nyújt minden termékre. Ennek az a feltétele, hogy a vásárló kiváltsa az áruházlánc „tagsági igazolványát". s beszerzéseit mindig a Searsnél tegye meg. *Az American Airlines légitársaság minden 65 éven felüli utasa 10 százalékos díjtételkedvezményt kap.* A United Airlines még ennél is nagyobb kedvezményt nyújt az idősebb korosztályok „megmozgatása", valamint saját járatainak telítése érdekében. Számos utazási iroda 10-20 százalékos árengedményt nyújt katalógusaiból az idősebbeknek.

Az egyik floridai szupermarket-hálózat azzal próbálja idősebb vásárlóinak számát gyarapítani, hogy az élelmiszer-áruházakban pihenőszobákat rendez be kényelmes fotelokkal, televízióval. *Ugyanakkor az eladók is kiképzést kapnak, miként „kezeljék" az idősebb vásárlókat, milyen termékekre hívják fel a figyelmüket, s egyúttal fordítsanak rájuk nagyobb figyelmet, tanúsítsanak iránt nagyobb türelmet, megértést.*

■ ■

A piac első visszajelzései szerint az idősebb korosztályok iránti nagyobb figyelem *forgalomnövekedést* hozott a kereskedők és a szolgáltatók számára. A korosztállyal kapcsolatos „üzleti törődés" kimunkálása tulajdonképpen még csak a kezdetén tart, de nagy bevételeket ígér. A piacelemző szakemberek arra is felhívják a figyelmet, hogy az idősebb korosztály nemcsak profitnövelő „üzleti odafigyelést" igényel, hanem több törődésre tart igényt, mint társadalmi réteg is. De ez már nem az üzletemberek feladata...

Gara Szabolcs

A NAP PROGRAMJÁBÓL

RÁDIÓ

Április 28., hétfő

KOSSUTH:

14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.10: Nóták. — 14.38: Orchidea-szerelem. Novella. — 14.55: Édes anyanyelvünk. — 15.00: Veszélyben. Az Ifjúsági Rádió érdekvédelmi műsora. — 15.30: Kóruspódium. — 16.00: Hírek. Időjárás. — 16.05: Nyelvelő. Játékos nyelvtan és mese kisiskolásoknak. — 17.00: Eco-mix. Gazdasági magazin. — 17.30: Az új zene szolgálatában. — 18.00: Filmzene. — 18.12: Reklám. — 18.15: Hol volt, hol nem volt... — 18.25: Mai könyvajánlatunk. — 18.30: Esti Magazin. — 19.15: A Rádiószínház bemutatója. Együtt nézzük a tévét. — 19.54: Aranylemezek. — 21.00: Tíz kérdés. Dr. Békesi László pénzügyminiszter-helyettes-hez. — 21.30: Históriás énekek és régi magyar táncok. — 22.00: Hírek. Időjárás. Sport. — 22.20: Tíz perc külpolitika. — 22.30: A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola énekkara énekel. — 22.45: A matematika utazó nagykövete. — 23.15: Zenekari muzsika. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—4.20: Éjfél után.

PETŐFI:

14.00: Kettőtől ötig. A Rádió 1000. kívánságműsora. — 17.00: Hírek. Időjárás. Kommentár. Útközben. — 17.08: Újdonságainkból (szt). — 17.30: Ötödik sebesség. — 18.30: Zenekörben (szt). — Közben 19.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 19.30: Sportvilág. — 20.00: Reklám. — 21.05: Show, ami show. Változatok a szórakozásra. — 23.00: Hírek. Időjárás. Sport. — 23.20: Operettrészletek. — 0.15—4.20: Éjfél után.

3. MŰSOR:

14.00: Mahler: Dal a Földről — szimfónia (szt). — 15.08: A bécsi Concentus Musicus együttes tagjai játszanak (szt). — 15.30: A Nemzetközi Rádióegyetem műsorából. — 16.00: Bernard Ladysz operaáriákat énekel (szt). — 16.30: A Saxon együttes felvételeiből (szt). — 17.00: Iskolarádió. — 17.30: Hangfelvételek felsőfokon (szt). Itzhak Perlman (hegedű) és Vladimir Askenazi (zongora) Brahms-felvételeiből. — 18.30: A hét zeneműve. Rameau: Csembaló-darabok. — 19.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 19.05: 20. századi magyar politikusok. — 19.35: A Magyar Állami Hangversenyzenekar hangversenye (szt). — Kb. 20.20: Minden létező valami jel. Joan Didion publicisztikája. — Kb. 21.25: Operakettősök (szt). — 21.50: Új Bach-lemezeinkből (szt). — 22.34: Perspektívák (szt). — 23.30: Hírek. Időjárás.

Április 29., kedd

KOSSUTH:

4.30—7.59: Jó reggelt! — 8.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — Kb. 8.15: Mai kulturális programok. — 8.20: Társalgó. Másfél óra irodalomkedvelőknek. — 9.44: Eneklő Ifjúság. — 10.00: Hírek. Időjárás. — 10.05: Diákfélóra. — 10.35: Dallal üzen Ázsia. — 10.51: Népdalcsokor. — 11.35: A tulajdonságok nélküli ember. — 12.00: Déli Krónika. — 12.30: Ki nyer ma? — 12.40: Reklám. — 12.45: A Corelli kamarazenekar játszik. — Kb. 13.50: Citerafelvételek.

PETŐFI:

4.30—7.59: A Petőfi rádió reggeli zenés műsora. — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.08: Slágermúzeum. — 8.50: Tíz perc külpolitika. — 9.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 9.05: Napközben. Zenés délelőtt. — 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul. — 12.10: A Szovjetunió Honvédelmi Minisztériumának fúvószenekara játszik. — 12.30: Lakatos Antal népi zenekara játszik. — 13.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 13.05: Popzene sztereóban (szt). — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés.

3. MŰSOR:

9.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 9.05: A kiállítótermek programjából. — 9.08: Zenekari operarészletek (szt). — 9.40: Kamaramuzsika (szt). — 10.24: Schumann: Jelenetek Goethe Faustjából (szt). — 12.26: Szőnyi Erzsébet műveiből (szt). — 13.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 13.05: Külpolitikai arcképcsarnok. — 13.20: XV. Dunakanyar dalostalálkozó (szt).

TELEVÍZIÓ

HÉTFŐ

12.25: Jégkorong-világbajnokság, Finnország—Kanada mérkőzés. Közvetítés Moszkvából. — 15.00: Hírek. — 15.05: Szovjet táncegyüttesek fesztiválja. Amerikai film. — 15.55: Jégkorong-világbajnokság, Szovjetunió—Svédország mérkőzés. Közvetítés Moszkvából. A II. szünetben: Reklám. — 18.30: Martyn Ferenc. 1899—1986. Portréfilm (ism.) — 18.55: Reklám. — 19.10: Tévétorna. — 19.15: Esti mese. (FF) — 19.30: Híradó. — 20.00: Együttélés. Magyar dokumentumfilm. — 21.25: A hét műtárgya. Munkácsy Mihály: Tájkép alkonyatkor. (Magyar Nemzeti Galéria) — 21.30: Betűreklám. — 21.35: Zene, zene, zene. — 22.25: Híradó 3. — 22.35: Himnusz.

2. MŰSOR:

19.55: Képújság. — 20.00: Élősegély, Budapest. Részletek az 1955. XII. 26-i és 28-i Élősegély koncertről. — 21.10: Híradó 2. — 21.30: Fogódzz, bikfic! Brazil film (16 éven felülieknek!) — 23.15: Képújság.

SZÍNHÁZ

Budapest Kongresszusi Központ: Magyar Állami Hangversenyzenekar (ÁHZ-bérl. 3. fél 8) — Pesti Vigadó: Némethy Attila zongoraestje (Chopin- és Liszt-zongorabérl. 5. fél 8) — Pesti Vigadó Kamaraterem: Az utolsó hősszerelmes (8) — Katona József Színház: Übü király (7) — Nemzeti Színház: Rómeo és júlia (7) — Várszínház: Csütörtöki hölgyek (7) — Madách Színház: Macskák (8) — Madách Kamara: Várj, míg sötét lesz (7) — Vígszínház: A balek (7) — Táncfórum: Néptánc Gálaest — A Kodály Kamaratáncegyüttes, a Néphadsereg Művészegyüttese és a Magyar Állami Népi Együttes közös műsora (Fővárosi Operettszínház, 7) — Thália Színház: Dekameron (7) — Thália Stúdió: Családi ágy (fél 8) — József Attila Színház: A hölgy fecseg és nyomoz (7) — Józsefvárosi Színház: Egérút (7) — Mikroszkóp Színpad: Fóksó — (Tévé nélkül... — Vitray Tamás műsora fél 8) — Vidám Színpad: A Lilla-villa titka (7) — Radnóti Miklós Színpad: Toldi (du 3) — Egyetemi Színpad: Erdőntúli táj — Válogatás az erdélyi magyar irodalomból — Szabó András estje (7) — Állami Bábszínház: Kalevala (Ifj. ea. du 6: Népköztársaság útja 69.) — Fővárosi Nagycirkusz: Szeretnénk, ha szeretnének (ORI-műsor, este 8) — A színházi előadások részletes szereposztása, rövid tartalma és bérleti előrejelzése a Pesti Műsorban!

KÖZLEMÉNYEK

Papp László háromszoros olimpiai bajnok kérésének is eleget téve, valamint a Magyar Ökölvívó Szövetség propagandabizottsága nevében hálás köszönetünket fejezzük ki a részt vevő művészeknek, hogy nívós, művészi értékű előadásukkal emlékezetessé tették a rendkívüli sportember hatvanadik születésnapjának nyilvános megünneplését. (x)

„Magdi Solár". Gyorsbarnulás az Operaház mögött. VI., Lázár u. 18. Bejelentés: 531-520. (x)

Május 7-én 10 órakor árverésre kerül leányfalui üdülőingatlan. Cím: Kerekhegyi út sarok, 1686 hrsz. Víz, villany van. Megtekinthető a helyszínen. Ára: 600 000 Ft. Az árverés helye: Bp. XIV., Thököly út 97—101. VI. 625. szoba. (x)

A TIT Budapesti Nyelviskolája 4 és 8 hetes nyári intenzív tanfolyamokat indít, kezdő és haladó szinten, június 23-tól és július 21-től napi 6 órában angol, német, francia, orosz, magyar (idegen ajkúak részére), valamint 4 hetes, napi 4 órás diáktanfolyamot angol, német, francia nyelvből. Jelentkezési lap beszerezhető a TIT VIII., Múzeum u. 7. portáján május 12-ig. Telefon: 341-557. (x)

Értesítjük tisztelt ügyfeleinket, hogy a Petőfi csarnok központi új telefonszáma május 2-től 224-434. A rendezvényekkel kapcsolatban továbbra is a 424-327-es telefonon lehet érdeklődni. (x)

Teniszpályák bérelhetők a BVSC XIV., Tatai út 3. szám alatt lévő telephelyén. Érdeklődni: a 202-688-as vagy a 497-104-es telefonon. (x)

A Mávtours belföldi programajánlatai. Üdülés Gyulán (8 nap), júl. 26.—aug. 2., aug. 2—9-ig. R. díj: 2322—3425 Ft-ig. Üdülés Leányfalun, Szentendrén jún. 1.—júl 1-ig folyamatosan (7 nap). R. díj: 1444—2632 Ft-ig. Szigetközi horgászat (Mosonmagyaróvár) júl. 29.—aug. 3-ig (6 nap). R. díj: 1550 Ft/fő. Üdülés Gézaházán máj. 23-tól folyamatosan (7 nap). R. díj: 2320 Ft/fő. Jelentkezés: Mávtours, Bp. VI., Népköztársaság útja 35. T.: 228-275. (x)

Talán önnek is jesz egyszer videomagnója. Örökíttesse meg élete soha vissza nem térő eseményeit. Munkánk megbízható, pontos, szakszerű. Tel.: 169-003. (x)

EXPRESSZ

ÁLLÁS

Villanyszerelő szakmunkásokat jó kereseti lehetőséggel azonnali belépéssel felveszünk. Déli-pesti ÉSZKV. Bp. IX., Vágóhíd u. 48. Tel.: 335-376.

A Budapesti Bőrdíszmű Szövetkezet keres: SZTK-ügyintézőt, kézbesítőt, raktári dolgozót, (férfi). Jelentkezés személyesen Bp. XIII., Frangepán u. 15—19., munkaügyi osztály.

A Magyar Hirdető nyomdai osztálya felvételre keres érettségizett, gépírni tudó adminisztrátort. Jelentkezés telefonon: 174-667.

A Népszínház felvételre keres anyagkönyvelőt és titkárnőt (magas beosztású vezető mellé). Jelentkezés: Népszínház, Budapest, Színház u. 1—3. 1014, gazdasági igazgató. T.: 755-285.

Belvárosi külkereskedelmi vállalat áruosztálya műszaki csoportjához ipari ügyintézői munkakörbe jó rendszerező készséggel, aktív, önálló feladatokat is vállalni akaró munkatársat keres. Fizetés megegyezés szerint. Jelentkezése, két önéletrajzzal a Tann. Impex személyzeti osztályára kérjük leadni vagy telefonon érdeklődni: 323-500/149-es vagy 260-as mellék.

A Tannimpex pénzügyi osztálya felvételre keres könyvelési ismereteket szerzett pénzügyi előadót. Tel.: 311-332. Cím: V., Szabadság tér 15.

A BUBIV alkatrészellátó gyára munkatársakat keres az alábbi munkakörökre középfokú faipari végzettségű termelésirányítói, diszpécseri, termelés-előkészítői, programozói, anyagutalványozói-elszámoltatói, (az utóbbi lehet gépipari végzettségű is), közgazdasági szakközépiskolai vagy faipari szakközép-iskolai végzettséggel kooperátori, közgazdasági szakközépiskolai végzettséggel könyvelői, valamint gépíró-adminisztrátori. Jelentkezés és további felvilágosítás: Budapest XV., Szántóföld út 2., telefon: 698-299, 698-385, a személyzeti vezetőnél.

A VILATI Automatika Vállalat pályázatot hirdet műszaki főosztályvezetői munkakör betöltésére. A megbízás meghatározott időre — 3 évre — szól, mely meghosszabbítható. Pályázati feltételek: szakirányú (műszaki) egyetemi, főiskolai vagy ezeknek megfelelő felsőfokú iskolai végzettség, legalább középfokú politikai képesítés, minimum 6 évi szakmai gyakorlat (beruházási-üzemfenntartási is). Bérezés: a gyakorlati időtől függően, megegyezés szerint. A pályázatokat kérjük a megjelenést követő két héten belül vállalatunk személyzeti osztályára (Budapest 13., Postafiók 14. 1253) írásban részletes önéletrajz csatolásával benyújtani. Érdeklődni lehet a 752-122/246-os telefonszámon.

Számítástechnikai vállalat felvételre keres korszerű mágneses adat-rögzítőhöz gyakorlott és kezdő adatrögzítőket. Jelentkezni lehet a 632-638-as telefonon vagy személyesen a Bp. XIV., Komócsy u. 5. sz. alatt.

Keresünk árumozgató segédmunkásokat zöldség-gyümölcs raktárunkba. Jelentkezés 7—12 óra között, XIV., Szugló u. 125. Városföldi Gazdaság.

A HOTELTECHNIKA Leányvállalat felvesz kőműveseket, burkolókat, festőket, vízszerelőket, központifűtés-szerelőket és szerkezeti lakatosokat. **Jelentkezés:** Budapest VII., Hársfa u. 46., munkaügy. Telefon: 226-874.

Budapesti nagyvállalat jogsegélyszolgálata gépírni tudó ügyvitelellátót keres. Munkabér: megegyezés szerint. Érdeklődni lehet a 694-050-ös telefonszámon.

Ablaktisztítói munkakörbe felvételre keresünk férfiakat egy műszakos beosztásba, teljesítménybéres foglalkoztatásra. Kezdőknek betanulási lehetőséget biztosítunk. A munkakör betöltése tiszta erkölcsi bizonyítványhoz van kötve. A felvétel el kapcsolatos érdeklődés a 137-290-es telefonszámon vagy személyesen a IX., Thaly Kálmán u. 18. sz. alatt az ablaktisztító részleg vezetőjénél. Felveszünk továbbá főfoglalkozású éjszakai irodatakarításra kizárólag nődolgozókat. Pest környékéről bejárókat is. Érdeklődés a 340-715-ös telefonszámon a takarító részleg vezetőjénél, vagy személyesen (Budapest VIII., József krt. 49.).

A Volántourist Vállalat műszaki osztálya felvételre keres főiskolai vagy szakirányú középfokú végzettségű energetikust. Bérezés: megegyezés szerint. Jelentkezni lehet telefonon a 327-540-es vagy a 125-407-es telefonszámon vagy személyesen a VI., Lenin krt. 96. sz. alatt.

Gépírni tudó termelés-nyilvántartót felveszünk, részlegvezetők mellé. Tel.: 582-731.

Felveszünk ablaktisztítókat, jó kereseti lehetőséggel. Szolgáltató Leányvállalat. Tel.: 149-959, 137-614.

Hivatalsegédet felvesz a Hírlapkiadó Vállalat. Jelentkezés: a munkaügyi osztályon, Bp. VIII., B'aha Lujza tér 3.

Bölcsődébe felveszünk szakképzett gondozónőt, takarítónőt. Dob u. 23. 212-577. Virágné.

A Pest Megyei Tanács V. B. Gazdasági Ellátó Szervezet költségvetési gyakorlatot szerzett, középfokú végzettségű pénzügyi előadót, továbbá fiatal gyors- és gépírót keres. Érdeklődni lehet: a 175-179-es telefonon vagy személyesen, cím: Bp. V., Városház u. 7.

ADÁS-VÉTEL

Ritka bélyegek, régi levélborítékok előnyös vétele és eladása 28 éve egy helyen: Bp. V., Váci utca 63. bélyegszaküzletben.

Készpénzért vásárolok modern, antik bútort, festményt fali-, állóórát, bronztárgyakat, csillárt, porcelánt, porcelánfejű babát. Teljes hagyaték-ról díjtalan lomtalanítással! 262-459.

Készpénzért vásárolok teljes hagyatékot, modern és antik bútort, festményt, porcelánt, faliórát, bronzcsillárt, porcelánfejű babát. Tel.: 352-791.

Használtcikk-kereskedő készpénzért vásárol, hagyatékot, bútort, mindenféle használati és dísztárgyakat. Tel.: 216-919.

A legtöbbet fizetek variaberendezésekért, modern konyhákért, antik és stílbútorokért, szalongarnitúrákért, bronzcsillárokért, festményekért, dísztárgyakért, ágytollért, faliórákért, teljes hagyatékért. Azonnal megyek. 631-101.

Bútort, modernet, antikot, hagyatékot vásárolunk, 660-666, 868-259, 202-316.

Reális áron veszek teljes hagyatékot, festményeket, porcelán, bronz, üveg dísztárgyakat, régi órákat, bútort, csillárt, szőnyeget, ruhaneműt. — 410-444. 10-től 18-ig.

Vásárolunk szekrénysorokat, fekhelyeket, konyhabútort, szekrényeket, antikot, csillárokat, hagyatékot. 311-486.

Televíziók, rádiómagnók, híradástechnikai berendezések, kazettás vétele, készpénzért, eladása. VI., Izabella u. 69. 532-252.

ELEKTRONIKA

HR—D 565 Hi-Fi, sztereó videomagnó, új típus, vámkezelten eladó. Tel.: 415-039.

Eladó új, vámkezelt Commodore 128-as 60 000 Ft-ért, Commodore MPS 803-as Prijuter 30 000 Ft-ért és Commodore 1570-es floppy disk 48 000 Ft-ért. Személyes érdeklődés: Bp. V., Rosenberg hp. u. 13., könyvpavilon. Halek László.

JÁRMŰ

Motorkerékpár vétele bontásra. Tel.: 673-682.

Gépkocsijának eladásához a legelőnyösebb formát ajánljuk! Munkánkkal meggyőzzük! Astoria Autóügynökség, V., Tanács krt. 10. 377-858 hétköznap 14—19, szombaton 9—12 óráig.

3 és fél éves Dacia, sötétkék eladó, első kézből. Tel.: 860-525, este.

LG-s, 1200-as Zsiguli érvényes forgalmival, áron alul eladó. Tel.: 367-946, 17—19 óra között.

AUTOCENTRUM. Autómagnó, riasztó, ködlámpa, antenna beszerelése garanciával. Szelep-, gyújtás-, porlasztóbeállítás diagnosztika. X., Mázsa tér 1. Tel.: 772-621.

1300 S, 4 éves Ladámat eladom. Érdeklődni lehet csütörtökön, pénteken: Szántó Béla, Budapest III., Harrer Pál u. 10. Telefon: 682-550.

Figyelem! Autóbemutatót 100 gépkocsiból, választhat a Sztráda Autóbörzén, III., Szentendrei út 217. Iroda, II., Pasaréti út 57. Tel.: 164-010.

IFA, billenős, terepes eladó. Irányár: 130 ezer Ft. Bp. Emma u. 10. 1145. Demeter.

Eladás vagy vétel? Nálunk dupla eséllyel! Átvettük, komputerizáltuk a Siker Ügynökség nyilvántartását is. Átiratás, Casco-kötés, teljes ügyintézése. Autókontakt számítógépes járműközvetítő. Bp. Fürst Sándor u. 41. 1136. Tel.: 494-428, reggel 10-től 18 óráig.

Opel Rekord (B érvényes műszakival) alkatrészáron eladó. 783-407.

Pannonia de Luxe lakókocsi, 0 km-es, előtorral eladó. Érdeklődni: 643-743.

TELEPRESS AUTÓ-ÜGYNÖKSÉG, Gépjárművek adásvételének közvetítése. Nyitva 16-tól 20 óráig. V., Bihari János u. 15. Tel.: 531-957.

Autósok! Autórádiók riasztóberendezések, lakásriasztók beszerelése. Lajtai mérnöknél: 835-602.

Nyugati, vámkezelt autók korrekt közvetítése. Tel.: 854-219, 14-től 18 óráig.

A KATALIN AUTÓ-ÜGYNÖKSÉG új szolgáltatása: gépjárművek átiratását, vállalja. Jelentkezés: okmányokkal az irodában, Bp. V., Szent István krt. 3. Nyitva 14—18 óra között, csütörtökön 10—14 óra között. Tel.: 124-137. Egyik nap beadja — másik nap megkapja.

Fogyasztásbeállítás! Karburátor-, gyújtáselosztó-javítás teljes motorrevízió, CO-mérés, beállítások korszerű műszerekkel, garanciával! Bp. XI., Zsombolyai u. 10. T.: 855-364; 451-524.

AUDI 100-as, bordó, 5 éves, **BMW 525-ös** kékmetáll, igényesnek eladó. XX., Határ út 23. (gumiműhely).

1600 kcm-es, 4 éves **Golf** dízel eladó. Jánoshalma, Béke tér 10. 6440.

Lada 1500 sötétkék, 6 éves, friss vizsgával, vonóhoroggal eladó. Tel.: 831-563.

Lada 1500—S eladó. Telefon: 668-736.

4 és fél éves Lada kombi 1200-as olcsón eladó. Tel.: 144-564, este 6 után.

Porsche 924, 2 éves, áthárhatóan eladó, „Metall EH 22 430" jeligére a kiadóba.

Garázst bérelnék, csak a II. kerületben, hosszabb időre. Tel.: 184-009.

LAKÁS

Központi fekvésű belvárosi, 60 négyzetméter körüli lakást hosszú lejáratú bérlet céljára keresünk, „Pesten EH 22 234" jeligére a kiadóba.

Bérbe adó Budán, kertes házban külön bejáratú, félkomfortos, minirodának alkalmas, felújításra szoruló kis helyiség, telefonhasználattal, információképes kisvállalkozónak. 664-729.

Pasaréten 1 szobás telefonos öröklakás hosszabb időre kiadó. Telefon: 366-221, este.

INGATLAN

Szigetszentmiklóson, a Duna közelében, 50 négyszögöles telken, 1 szoba, összkomfortos, hétvégi ház készpénzért eladó. Irányár: 300 ezer forint. Érdeklődni: de. 217-085, este 8-tól 215-134.

Érden közművesített, 150 n.-öles telken, új, 2 szobás, komfortos ház, melléképülettel eladó. Tel.: 423-854, 16 órától.

XI. kerületi 400 n.-öles panorámás telek, 06-os övezeti, eladó. Érdeklődni: esti órákban, 154-815.

Révfülöp belterületén 2+2 félszobás, 90 nm-es, tetőtérbeépítéses, panorámás, új nyaraló, festés előtt, rendezett kerttel, családi okok miatt eladó. Tel.: nappal, 140-245, este: 325-001, vagy levél: „Irányár 16 000 Ft/nm ÉH 18 722" jeligére a kiadóba.

Az Általános Értékforgalmi Bank Rt. részére készpénzért vásárolunk 2—3 és 4 szobás összkomfortos lakásokat: Buda belterületén, a Belvárosban, Szent István park és környékén, a Városligettől környékén zöldövezetben. Ajánlatokat a 171-255/125-ös telefonon kérünk 8—10 óra között. Immobilia Forgalmi Rt. Bp. IX., Szamuely u. 38.

Eladó Római-fürdőn, 3 lakásos sorházban többszintes, 140 nm-es, 4 szobás öröklakás, 2 fürdőszobával, tetőteraszszal, 30 nm-es garázzsal kp. + részletfizetési könnyítéssel. Érdeklődni munkanapokon 8-tól 15 óráig: 200-116.

Zugló (kertváros) Kalocsai 64. szám alatti ház, társasközössége keres egy 80 nm-es lakásra belépőt. (480 000 Ft). Kezdés azonnal. Tel.: 285-052 vagy 23. ÜMK. dr. Balogh.

Bp. VIII., Békési utcai érvényes építési engedéllyel, 25, 28, 33, 45, 51, 57, 65, 81, 84 nm-es lakások, 60 és 67 nm-es üzlethelyiségek leköthetők. Bp. XVIII., Halomi utcai 26, 30, 44, 64 nm-es lakások és garázsok leköthetők. Bp. XVIII., Flór Ferenc utcai csoportos családi házakban 72, 81, 92, 108, 128 nm-es lakások és garázsok leköthetők. Bp. XVIII., Benedek Elek utcai sorházban 76 nm-es lakások garázs nélkül, nyári beköltözéssel OTP előtt átadó. Bp. XXI., Marx utcai kertes övezetű társasházban 57, 61, 71 nm-es lakások és garázsok leköthetők. Budakalászon csoportos családi ház építését, lebonyolítjuk 100 nm-es + garázsos ajánlott beépítési tervvel. Jelentkezni lehet FŐSZOLG-nál, Bp. V., Irányi Pál u. 12. sz. alatt (Képíró u. sarok) 8—17 óráig, pénteken 8—15 óráig.

Budapestiől 58 km-re, Kulcson, a Dunához közel, 540 n.-öles, gyümölcsös, szőlővel, nyaralóval sürgősen eladó. Kút, villany van. Érdeklődni: Várhegyi István, Dunaújváros, Római krt. 38/A. V. 2.

Esztergom legszebb helyén, minden igényt kielégítő, háromszintes, nagy, fedett teraszos, penziónak is alkalmas családi ház, teljesen berendezve, azonnal beköltözhetően eladó. Érdeklődni Esztergom, Kenderesi út 38/A. Szilágyi.

Fonyód, Ságvári u. 19. szám alatt, vízparti, csendes helyen 110 négyszögölön, 3 szoba összkomfortos nyaraló eladó. Megtekinthető vasárnaponként és május 2-án, 3-án. Érdeklődni telefonon, 18 óra után: 251-270.

X., Juhász utcai 65 nm-es, Zuglóban 30—40 nm-es lakások + 40 nm-es garázs azonnal kezdődő építkezésen leköthető. 22. ÜMK. XI., Bertalan u. 13., négy órától.

SZOLGÁLTATÁS

Csiszolás, pvc-, padlószőnyeg-ragasztás, takarítás azonnal, árengedménnyel. Tel.: 130-156.

Vízvezeték-szerelést rövid határidőre vállal kisiparos, közületnek is. Tel.: 755-319.

Poloska-, csótányirtás, garanciával. Hardy, Akácfa u. 4. Tel.: 412-153.

Gázbevezetés (6 bar nyomású is) cirkógejzír-fűtés, gázkonvektor szerelése. Közületeknek is. T.: 114-137, reggel 8—10 óra között, 560-506, este.

Redőny-, reluxakészítés, vidékre is. Tel.: 645-074.

Parkettalerakás-, -átrakás, -csiszolás, -lakkozás, világosra, szőnyegpadló, pvc-ragasztás, garanciával. 839-923.

Esküvői ruhát kölcsönözzön a Belvárosban! V., Veres Pálné u. 16. A Felszabadulás térnél.

Színes televíziók (szovjet is), videomagnetofonok javítása képcsöreréje, kétnormátása. — Kémeri László híradástechnikus, Búza u. 4. 1039. Tel.: 872-668.

Charme esküvőiruha-kölcsönző, Bp. VIII., Kiss József u. 13. Tel.: 139-353.

Redőny-, reluxavásár! Szolid árak, azonnali szállítás, szerelés, díjtalan, nagy színválaszték, barna, bronz is. Telefon: 586-173.

Reluxa-, redőnykészítés, 750—800 Ft/nm, azonnali szállítással. 555-902.

Építőanyagok, sóder, homok, törmelék elszállítása, trágya, valamint földmunkák. Tel.: 426-212.

Lomtalanítás, sittszállítás olcsón, gyorsan. 841-706.

Cserépkályha-átrakás, javítás Nagy Lajos kályhásmester. 421-407.

Földmunka Gmk mindenfajta földmunkát vállal magánszemélyeknek, közületeknek, géppel. Tel.: 872-875.

Redőny-, reluxakészítés, rövid határidőre. Tel.: 297-340.

Festést, mázolást, tapétázást, homlokzat- és csarnokfestést. 10 m magasságig vállalok. Közületeknek is. Tel.: 279-721.

Sóder, homok, egyéb anyagok, sitt, trágya szállítása, földmunka. 777-878.

Dugulások elhárítása falbontás nélkül. 284-932.

Dugulás elhárítás, tisztán, gyorsan falbontás nélkül. 355-918, 857-470.

Villanybojler, WC-tartály szerelése, javítása, automata mosógép bekötése. Tel.: 299-774, nappal, 119-304, este.

Reluxa, minitokos redőny szolid árakon, garanciával. 343-434.

Tapétázást, festést, mázolást, csempeburkolást, pvc-ragasztást, víz-, gázszerelést, parkettacsiszolást, kőműves-munkát, vállalunk azonnal és előjegyzésre. 689-398, 211-307.

Parkettacsiszolást, világos, magas fényű lakozást, árengedménnyel, azonnalra vállalok. Tel.: 783-457.

Parkettalerakást, -csiszolást, -lakkozást, pvc-, szőnyegpadló-ragasztást, garanciával, bútormozgatással is vállal kisiparos. 428-010. 216-919.

Irtassa ki végleg a rovarokat, kiköltözés nélkül. Garanciát adok! — Telefon: 216-919.

Tavaszra fal, tapéta radírozását lakosságnak, nagytakarítást, közületeknek is vállal kisiparos. Tel.: 261-260.

Antennaszerelést, családi és társasházra, garanciával vállalok. Tel.: 772-334.

Csempézést, kisebb kőművesmunkát, vízvezeték-szerelést kiváló minőségben vállalunk. Tel.: 699-619.

Költöztetés, sittszállítás, lomtalanítás, De.: 139-781, du. 151-958.

Festés, mázolás, tapétázás azonnali kezdéssel, pvc, szőnyegpadló ragasztása, közületeknek is. Tel.: 208-514. 123-963.

Pilist parkettázás, átrakás, csiszolás, pvc-zés, szőnyegpadlózás, garanciával. Telefon: 169-882.

Parkettacsiszolás, -lakozás, pvc-zés, szőnyegpadlózás. Tel.: 865-915. **Garanciával.**

Kárpitos! Antik, stíl-, modern bútorok javítását, áthúzását, garanciával vállalom, díjmentes szállítás. 285-137.

Tapétázást, festést, pvc-ragasztást, árengedménnyel vállalok, közületeknek is. 645-329.

Műbútorasztalos vállalja antik, stílbútorok javítását, fényezését, készítését. 888-025, egész nap.

Víz-, gáz-, fűtésszerelés, tervezés, anyagbeszerzés. Tel.: 426-448.

Hűtőgépszerviz. Villanybojler javítása, beszerzése is. Telefon: 280-192.

Árengedménnyel parkettalerakás, -átrakás, -csiszolás, -lakkozás, pvc-, szőnyegpadló-ragasztás, megrendelésre, anyaggal, IKV-nak, közületnek, lakosságnak, garanciával. Telefon-ügyelet: 371-887. Lakás: 777-962.

Családi és társasházak kulcsrakész kivitelezésére idei kapacitásunkat felajánljuk. Tel.: 633-733.

Szigetelés, víz ellen korszerű anyagokkal, lapostetők, pincék falak szigetelése, javítása bontás nélkül közületnek, magánszemélynek. 226-912.

Termőföld, sóder, homok, kőpor, murva, sitt szállítása. Tel.: 642-105.

Csempézést, padlóburkolást, rövid határidőre, kiváló minőségben, igényesnek is vállalok. Tel.: 695-024.

Parkettázást, átrakást, csiszolást, lakkozást, javítást, pvc- és szőnyegpadló-burkolást, IKV-nak és közületeknek is vállalok 665-601, Tóth.

Villanyszerelés, nagy kapacitással, közületeknek is. 844-965.

CB-antennák, -rádiók felszerelése, beüzemelése, ügyintézése rövid határidővel. 844-965.

Kárpitozott bútorok (modern, stíl, antik) javítása, kárpitozása. 284-072, kizárólag 10-től 18 óráig.

Árkedvezménnyel szobafestést, tapétázást, mázolást azonnal vállalok. Tapétakollekcióm árkedvezménnyel ajánlom. Tel.: 486-988.

Villanyszerelés árengedménnyel. Lakások, családi, hétvégi házak új szerelése, hálózat felújítása. Mérőhely-kifejtések, javítások. Tel.: 345-915, 17 órától: 846-855.

Szobafestés, mázolás, tapétázás, szőnyegpadló-, pvc-ragasztás azonnal, előjegyzésre. Közületeknek is. 210-824

20%-os kedvezménnyel, festést-mázolást, parkettázást, közületeknek is vállalok. Tel.: 588-844.

Antennaszerelők! Amatőrök! Tv-antennákat és szerelési anyagokat vásároljon a termelőtől. Termelői árak. VII., Dohány u. 90. Beiárat a Szövetség utcáról

Redőny és vászonroló készítése javítása, rövid határidőre. Tel.: 326-226, 731-007.

Parkettalerakás, -átrakás, -csiszolás, -lakkozás, pvc-, szőnyegpadló-ragasztás, közületek részére is. Telefon: 128-115.

Asztalosmunkák, ajtó, ablakpasszítás, kigészítő konyhabútor, gardrób, polc. Tel.: 849-960.

Nedves falak utólagos szigetelése. Tel.: 633-733.

Falradírozást, takarítást, parkettacsiszolást, pvc-, szőnyegpadló-ragasztást, bútormozgatással is vállalnak kisiparosok. 428-010. 216-919.

Parkettázómester lerakást, átrakást, csiszolást, lakkozást, pvc-, szőnyegpadló-burkolást, garanciával, azonnalra vállal. T.: 655-994.

VEGYES

Ióí menő trafik-bazár eladó. XII., Mártonhegyi út 30. Érdeklődni a helyszínen, 8—18 óra között.

Gyakorlott épület-villanyszerelőt főállásba azonnal felveszek, Bozai, Hidegkúti út 94. Jelentkezés délután 5-től.

SZÁJJEGET gyártó, nagy teljesítményű asztali automata gép, (Philips) eladó. XIV., Thököly út 117. Óázis étterem, hétfőtől péntekig.

Arcápolás férfiaknak is, végleges szőrtelenítés. Szeplőt, pattanást eltávolít Kőszegi kozmetika, Bp., Ferenc körút 19. — Telefon: 142-751.

OTP-költségvetések, engedélyezési, fennmaradási tervek, készítése, engedélyeztetése, szaktanácsadás, műszaki vezetés. 226-912.

Fiatal női fodrászt felveszek. Bp. IX., Hámán Kató u. 8—10. Tóth. Tel.: 135-971.

Autófényező szakmunkást felveszek — jogosítványnyal. — **Érdeklődni** lehet: Bakos Gábor kisiparos. Bp X., Bihari út 13/B.

KORG Polysix, Yamaha DX 7 szintetizátor, Power végfok, HH crossover sürgősen eladó. Érdeklődni: Szekeres Attila, Szedres vagy Horváth Ferenc, Paks. Telefon: (75)-11-510.

Festő-mázoló és tapétázó szakmunkásokat felveszek. Tel.: 429-457.

Felvesz szobafestő kisiparos önállóan dolgozni tudó szobafestő, mázoló, tapétázó szakmunkást. Min. 5 év szakmai gyakorlat szükséges. Tel.: 732-873.

Központifűtés-, gáz-, vízszerelőt és a szakmában gyakorlati ismeretekkel rendelkező segédmunkásokat alkalmaznék. Jelentkezés csak csütörtöki napon 7-től 9 óráig, X. ker., Hölgy u. 29—31. sz. alatt.

Gazdasági társulás gépészmérnököt keres (járművekben járás előnyben) azonnali belépéssel. Nérezés megegyezés szerint. Érdeklődni lehet: 216-577, 8-tól 12-ig.

A Palatinusra, szezonnunkára vendéglátóipari segítőket felveszek. Lángos-, pecsenyesütéshez is. „Május 1-étől EH 19 710" jeligére a kiadóba.

Jól képzett kőművesket felveszek. Tel.: 473-744, este

Vízvezeték-szerelőt felvesz kisiparos. 265-580.

Kőműves szakmunkásokat felvesz gmk. 8-tól 16 óráig. Tel.: 655-011.

A Gellértnél levő reprezentatív otthonomba, óvodás korúakhoz felvesznek, óvónőt, pedagógust vagy főiskolást. Zongora, némettudás előny. Tel.: 866-151.

BROTHER, kötőgép fotocellás, csipkéző, lakattal eladó. Érdeklődni: 643-743-as telefonon.

Tapétázni önállóan tudó festő szakmunkást azonnal felveszek. Tel.: 552-624.

Parkettást, pvc-ragasztót, takarítót azonnal felveszek. Tel.: 208-514, 123-965.

Dunyhát, párnát veszek. Azonnal jövök. Tel.: 113-549, 138-019.

Szobafestő, mázoló szakmunkásokat felveszek. Szobafestést, iskolatábla-festést vállalok. Tel.: 207-044.

OTP-költségvetést és terveket készít mérnök azonnal.

Eufória és ébredés

Az Egyesült Államokban is — legalábbis a gazdaság többségében —, örömmel fogadták a „fekete arany" az olaj árának zuhanását. Az alacsony olajár reálissá teszi az idei évre tervezett négyszázalékos GNP-növekedés teljesítését, hozzájárul az infláció további mérséklődéséhez, valamint a külkereskedelmi mérleg hiányának csökkentéséhez. Az örömet azonban ma már a keserű ébredés, és az előrelátó gondolkodás kezdi felváltani. A gazdaságkutató intézetek és közgazdászok felhívják a figyelmet az olajárzuhanás kedvezőtlen hatásaira is.

Bár az USA-ban jelentős eredményeket értek el az energiatakarékos technikák és technológiák alkalmazásában, kényszerből divatba jöttek a kisebb fogyasztású gépkocsik, s folyamatosan emelkedett az olajkutatóhelyek száma, s ezzel párhuzamosan növekedett a hazai olaj kitermelése is. Mégis, az átalakult energiafelhasználási szerkezetben is kiemelkedő az olaj fontossága az ország gazdálkodásában.

Az elmúlt tíz évben az USA ugyancsak jelentősen csökkentette függőségét az importált kőolajtól. Míg 1977-ben a hazai igények 46 százalékát elégítették ki importból, jelenleg csak 30 százalékát. Időközben átrendeződtek a szállítók is, az olajbehozatal mind kisebb része származik az OPEC-országaiból; 1985-ben 85 százalékkal kevesebb kőolaj érkezett ezekből az államokból, mint tíz évvel korábban. A legfontosabb szállítók ma Kanada, Mexikó, és Venezuela, Szaúd-Arábia viszont az ötödik helyre esett vissza. 1985-ben a hazai termelés napi 8,8 millió hordó olaj volt, az import mennyisége pedig elérte a napi 6,9 milliót, 1974-ben még 19 millió hordó volt a napi felhasználás.

James Schlesinger, volt energiaügyi miniszter és az „ébredő" közgazdászok véleménye szerint az Egyesült Államok éppen „most veti el egy újabb, saját olajválságának magjait". Véleményük szerint az alacsony olajár már középtávon is több kárt, mint hasznot hoz az országnak.

Az olajár zuhanásának hatására a hazai nagy olajvállalatok már eddig összesen egymilliárd dollárra kurtították meg az *olajkutatásra* szánt költségvetésüket. 1985-höz képest 40 százalékkal csökkent a működésben lévő olajfúró tornyok száma, vagyis a hazai olajipar a kisebb profit miatt ütemesen csökkenti feltáró és kitermelő tevékenységét. (Érdemes megjegyezni, hogy a működő olajkutak száma 1981-hez képest 75 százalékkal esett vissza, amiben stratégiai megfontolások is szerepet játszottak.)

Az alacsony olajár a vásárlókat „visszaülteti" a nagyobb fogyasztású országúti cirkálókba, s a benzinárak csökkenése már érezteti forgalomnövelő hatását. A gyárak és üzemek valamint a közüzemi erőművek egy része már megkezdte a visszatérést a szénről a kőolajra. (Emlékezetes, hogy az Egyesült Államokban is dollármilliárdokat fordítottak az olajválság idején az erőművek szénre való átállítására.)

A 15 dollár alatti kőolajár nem ösztönzi az *energiatakarékos technológiák* kutatását, fejlesztését és alkalmazását sem, és a műszaki szakemberek véleménye szerint megtörte az ilyen irányú kutatások lendületét.

A kőolaj árának zuhanása elősegítette, hogy az Egyesült Államok teljes mértékben feltöltse stratégiai olajkészletét. Jelenleg az ország 500 millió hordós készlettel rendelkezik, s ez a mennyiség négy hónapig képes pótolni az importot.

Számítások szerint a kőolaj világpiaci ára legalább két évig a jelenlegi szint körül alakul. Ez viszont azt jelenti, hogy az USA hazai olajtermelése évente 11 százalékkal is csökkenhet, hiszen a belföldi olajvállalatok érdekeltsége számottevően mérséklődött. A hazai kitermelés visszaesése és ezzel párhuzamosan a belföldi fogyasztás ugrásszerű bővülése szükségszerűen az import újbóli emelkedését hozza magával. S tulajdonképpen ettől féltik az országot, mert az importfüggőség „ledolgozása" után ismét napirenden van a behozatal jelentős bővítése.

Schlesinger és társai igyekeznek világossá tenni az adminisztráció és a közvélemény előtt, hogy az alacsony olajár már megkezdte a „vámszedést", hiszen a hazai olajipar az ilyen helyzetben elvárható módon reagált a piac hatásaira. Nem arról van szó — hangsúlyozzák —, hogy az USA-ban mesterségesen magasan kell tartani az olaj árát (elszakítva azt a világpiaci áriránytól), hanem inkább arról, hogy időben fel kell figyelni a hazai termelés visszaesésére és az energiatakarékossági fegyelem fellazulására. Olyan intézkedéseket kellene hozni — hangoztatja a volt energiaügyi miniszter — amelyek hosszabb távon is a hazai olajkutatásokat és a kitermelést ösztönöznék, s nem vezetnének a behozatal növekedéséhez.

Egyelőre heves viták folynak arról, miként lehetne a belföldi olajtermelők kedvét felélesztení, a felhasználás robbanásszerű növekedését meggátolni és az import számottevő bővülését elkerülni. A diagnózist már mind többen látják, a recept viszont még nem készült el.

A vitában többek között felmerült a forgalmazási olajkülönadók újbóli bevezetésének gondolata, valamint a „fekete arany" behozatalának erőteljes megadóztatása. Döntés egyelőre nem született.

Gara Szabolcs

...nyos igazgatóhelyettes mellé

gyakorlott

titkárnőt

keres.

ABMH Munkaügyi Kutatóintézete

Budapest VIII.,
Könyves Kálmán krt. 48–52. 1087.
Telefonszáma: 339-575

A Ganz-Mávag új feladatainak ellátásához a vállalat központi és a gyárak önálló szervezetébe gyakorlott

közgazdász és üzemgazdász

munkatársakat keres munkaügyi, közgazdasági, kereskedelmi és számviteli munkakörbe.

Rugalmas munkaidő.

Fizetés: megegyezés szerint.

Ganz Mávag BUDAPEST

Jelentkezni lehet a munkaügyi főosztályon, cím: Budapest VIII., Könyves Kálmán krt. 76. IV. 95.

Telefon: 137-606.

venne,

harminc személy részére a hozzá tartozó megfelelő szociális helyiségekkel.

A fejlesztési alap átadása és soron kívüli pénzügyi lebonyolítás lehetséges.

Ajánlatokat Vajda Tibor vár, telefonszáma: 295-603.

Exportcsomagolási gondja van?

Állunk rendelkezésére Budapesten és vidéken.

Csomagoltasson velünk!

Eladásra gyártunk
ládát, polietilén tasakot, gépzsákot, tömlőt,

raktározunk
szabadtéren (tranzit is) vámoltatunk, feladunk

csomagolunk
gép-, műszer-, könnyűipari és egyéb termékeket.

Előnyös feltételek, megbízhatóság.

MGTSZ DUNA CSEPEL

CSEPELI DUNA MGTSZ,
fafeldolgozó ágazat
(a szabadkikötővel szemben)
Budapest, Pf.: 46. 1751
Telefon: 136-265, 279-882, 334-589.
Telex: 22-6026.

A magyar vállalatok a m
táltak Finnországba, 12 százal
port 47,4 millió dollárra rúgo
1984. évi szinttől. Ezekkel a
foglalja el Magyarország fejle
szont, hogy Finnország kis lé
intenzitását — az egy főre szá
országot csak Ausztria, Svájc é

Ezek az adatok a magyar—finn á
forgalomról a Magyar Kereskedelmi
mara finn tagozatának tagvállalati
sén hangzottak el. A kétoldalú kap
latoknak aktualitást kölcsönöznek
idén esedékes magas szintű látogatá

A magyar—finn kereskedelemben
dulópont volt az 1975-ös év, amikor é
belépett a két ország között a szab
kereskedelmi, úgynevezett *Kevsos-m*
állapodás, amely az iparban, valamir
mezőgazdasági termékek egy részébe
vámok lebontását irányozta elő tíz
alatt. A szabadkereskedelmi megálla
dás létrejöttét követő első években
rásszerű fejlődésnek indultak a kölcs
szállítások. Ami a magyar exportot
ti, dinamikusan nőtt például erőművi
rendezésekből és almából. Ekkoriban
kult ki az azóta *állandósult áruszerk*
is, amelyben talán csak annyi vált
következett be az utóbbi években, h
sikerült betörniük a magyar könnyű
ri termékeknek a finn piacra.

A későbbiekben *megtorpant* a fejlő
amiben közrejátszott a világgazda
recesszió mellett többek között az
hogy a fuvarköltségek tíz év alatt *megd*
lázódtak. Finnország liberális keresk
lempolitikát folytat. Tagja az EFTÁ-
ezenkívül szabadkereskedelmi megá
podása van az EGK-val és az összes
cialista országgal. Tehát a Kevsos-n
állapodás vámelőnyt mindössze a te
rentúli országokkal szemben jelent a
piacon.

A Finnországból származó magyar
port fele hagyományosan fa-, cellu

Olajárcsökkenés az USA-ban

Áldás vagy átok?

A „fekete arany" árának jelentős csökkenése az amerikai gazdasági szakértők körében éles vitákat váltott ki, hiszen az olcsóbb kőolaj legalább annyi előnnyel jár a gazdaság számára, mint hátránnyal. A viszonylag alacsony olajár „áldásai" már rövid távon jelentkeznek, a kedvezőtlen körülmények azonban több éven át sújthatják az amerikai gazdaságot.

Az olaj árának zuhanása tovább lassíthatja az (alacsony) inflációt az Egyesült Államokban. Elsősorban a hordónként 13 dollár körüli olajárnak volt köszönhető, hogy idén márciusban — 1954 óta első ízben — 0,4 százalékkal csökkent a fogyasztói árszínvonal. Mérséklődtek a termelési költségek, s az alacsony olajár kedvezően hatott több iparág — műanyagipar, textilipar stb. — kivitelére. Számítások szerint a kőolaj árának zuhanása — amennyiben a jelenlegi árszint tartós marad — számottevően mérsékelheti az amerikai külkereskedelmi mérleg hiányát. Tavaly a deficit 148,5 milliárd dollár volt, s miután az USA kőolajszükségletének kétharmadát importból fedezi, a mérleghiány idén 30 milliárd dollárral is csökkenhet.

Mérséklődő kamatok

Amennyiben tartós marad az olaj jelenlegi ára, *számítani lehet a kamatok további mérséklődésére* az Egyesült Államokban. A kamatcsökkenés viszont élénkíteni fogja a beruházási tevékenységet. A mérsékelt olajár — ez alatt a közgazdászok hordónként 10—15 dolláros árat értenek — idén 0,7, jövőre pedig 1,4 százalékkal „fejelheti meg" a tervezett GNP növekedést. A várhatóan megélénkülő beruházási tevékenység sok új munkaalkalmat teremt, az alacsony olajár hozzájárul a munkanélküliség csökkentéséhez. *Az olaj árának zuhanása érezhetően ösztönzi a légiforgalmat, valamint a belföldi autós- és légiturizmust.*

Az olajárcsökkenés kiváltotta euforiát azonban hamarosan követte a latolgatása. Milyen negatív hatásokkal jár az amerikai gazdaságra az olcsóbb olaj? Mindenekelőtt arra mutatnak rá az elemzők, hogy a kőolajipar válságba kerülhet. Ennek előjele: míg az évtized elején mintegy 4 ezer olajkút működött az országban, áprilisban *mindössze ezer* volt az aktív fúrótornyok száma. A nagy olajvállalatok sorra leállítják a mind gazdaságtalanabbá váló hazai kitermelést, s inkább a behozatalt növelik.

Az amerikai olajkitermelési tevékenység visszaesése súlyos helyzetet teremt a Sziklás-hegység környékén, Közép-nyugaton, valamint Alaszkában. Az olajiparban munkahelyek tízezrei megszűnnek, s számottevően visszaesett az érintett területek költségvetési bevétele. A szakértők többsége hazai olajipar termeléscsökkentése nyomán attól tart, hogy ismételten növekedik az Egyesült Államok függősége az importolajtól. A nagy olajvállalatoknak ugyanis kifizetődött a „fekete arany" behozatala Mexikóból és Venezuelából, mint a hazai termelés fenntartása a jelenlegi piaci árak mellett.

Ismét a „cirkálók"

Az olcsó olaj és az ebből készült származékok alacsony ára a fogyasztókat pazarlásra készteti. Valós veszély tehát, hogy fellazul az energiatakarékossági fegyelem, s a fogyasztás növekedése az import további emelkedését hozza majd magával. Ugyancsak sokan tartanak attól, hogy veszít a lendületéből az energiatakarékos technológiák és technikák kutatása, valamint alkalmazása. Súlyos helyzetbe kerülhet az alternatív energiaforrások — szén, napenergia, vízienergia stb. — kutatása és alkalmazása is, hiszen az olcsó olaj azt a látszatot keltheti, hogy az ezekre a célokra fordított kiadások feleslegesek.

Hogy mennyire valós az olcsó olaj keltette bőség-illúzió, azt jól jellemzi a nagy amerikai autógyárak termeléspolitikájának a változása: *Detroit idén ismét növeli a nagy fogyasztású országúti „cirkálók" termelését...* Egyelőre szünetel az új olajmezők feltárása; több olajtársaság bejelentette, hogy idén 20—25 százalékkal csökkenti a már korábban jóváhagyott kutatási és beruházási költségvetését a kedvezőtlen üzletmenet miatt. Az olajcégek első negyedéves üzleti jelentésük közzétételekor arról adtak számot, hogy jelentősen csökkent a nyereségük a tavalyi esztendő azonos időszakához képest.

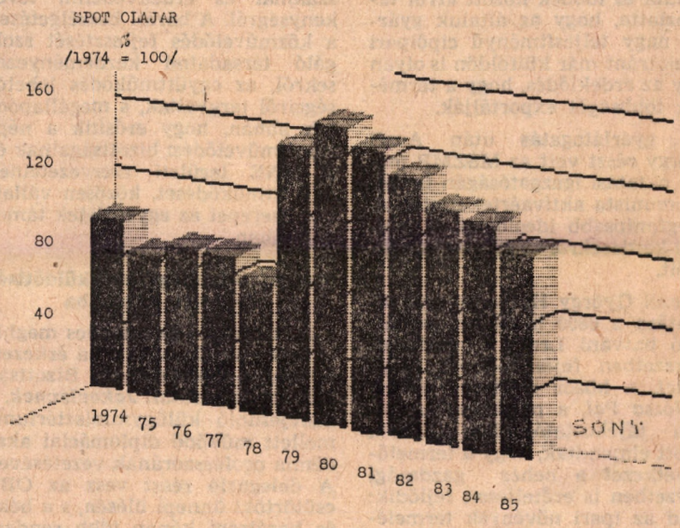

Az olajvállalatok védelmében, valamint a behozatal túlságosan nagy ütemű növekedésének megakadályozására a gazdasági szakemberek egy része *olajimportpótadó* kivetését javasolja. Ugyancsak sokan javasolják, hogy a fogyasztók a benzinkutaknál fizessenek pótadót. A jelek szerint Washington elveti mindkét javaslatot, mert politikai és gazdasági érdeke, hogy a fogyasztók élvezzék az olcsó olaj áldásait.

Nehéz évek elé néz az amerikai *bankrendszer is*, amely összesen 61 milliárd dollár energiakölcsönt juttatott a kőolajvállalatoknak a kutatás és a kitermelés fokozására. Csökkenő bevételek mellett az olajcégek mind kevésbé tudják az eredeti feltételek mellett törleszteni adósságaikat, s a visszafizetések átütemezése, elmaradása zavarokat idézhet elő egyes bankok likviditásában. (Hasonló most a helyzet, mint az agrártúltermelés miatt megnövekedett bankcsődök esetében volt: a csődbe jutott farmerek tízezrei nem tudták visszafizetni a bankoknak a felvett kölcsönöket, s az elmúlt években az agrárbankok százai jutottak csődközelbe, illetve csődbe.)

Nemcsak előny

Nagyon nehéz számszerűsíteni az alacsony olajár hasznát és kárát, s még nehezebb mérleget vonni. Kétségtelen azonban, hogy az amerikai gazdaság számára korántsem egyértelműen előnyös az olaj árának zuhanása. Az ország gazdasága ugyanis a 25—30 dolláros olajárra van „berendezkedve", s a hirtelen támadt árapály hosszabb távon zavarokat idézhet elő a gazdasági élet több területén. Az „utca embere" persze ezzel most keveset törődik — a közgazdászok annál többet —, őt érthető módon a benzin árának alakulása érdekli. S az öröm nem is marad el: az USA legtöbb államában egy gallon — 3,8 liter — üzemanyag ára *nem éri el az egy dollárt.*

Gara Szabolcs

KÖZÉLET – DIPLOMÁCIA

Aczél György látogatása Heves megyében

Aczél György, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, az MSZMP Központi Bizottsága Társadalomtudományi Intézetének főigazgatója, kétnapos látogatást tett Heves megyében.

Kedden Egerben, a megyei pártbizottság székházában *Barta Alajos*, az MSZMP Heves megyei Bizottságának első titkára fogadta. Aczél György ezután a Ho Si Minh Tanárképző Főiskolát kereste fel. Meghallgatta *Szűcs László* főigazgató tájékoztatóját az intézmény életéről, a tanárképzés helyzetéről, majd az intézmény tanáraival találkozott és válaszolt a kérdéseikre. Ezután a megyei párt-végrehajtó bizottság tagjaival folytatott eszmecserét napjaink legfontosabb ideológiai és politikai problémáiról.

Aczél György Heves megyei látogatása szerdán a Könnyűipari Gépgyártó Vállalat egri gyárában folytatódott. Ott *Tóth János* igazgató és *Kovács József* párttitkár fogadta és többek között arról tájékoztatta, hogy az általuk gyártott nagy teljesítményű cipőipari gépek iránt már külföldön is olyan nagy az érdeklődés, hogy a termékeik többségét exportálják.

A gyárlátogatás után Aczél György részt vett az MSZMP megyei oktatási igazgatóságán tartott kommunista aktívaértekezleten és a legfontosabb ideológiai és politikai kérdésekről tájékoztatta hallgatóit.

Aczél György Heves megyei látogatása a 8600 hektáron gazdálkodó hatvani Lenin Termelőszövetkezetben fejeződött be. *Vágó József*, a közös gazdaság elnöke és *Józsa Pál*, a pártbizottság titkára tájékoztatójukban többek között elmondták, hogy a termelőszövetkezet a nehéz gazdasági helyzetben is erőteljesen fejlődik: mind az ipari növények termelését, mind pedig az állattenyésztést sikerült kifizetődővé tenniük.

Szűrös Mátyás előadása Debrecenben

Szűrös Mátyás, az MSZMP Központi Bizottságának titkára szerdán a Hajdú-Bihar megyei pártbizottság politikai akadémiáján tájékoztatót tartott a Szovjetunió Kommunista Pártja XXVII. kongresszusáról.

MSZMP-küldöttség látogatása Tanzániában

A Tanzániai Forradalmi Párt meghívására május 4—7. között magyar pártküldöttség látogatott Dar es Salaamba.

Kótai Géza, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a KB külügyi osztályának vezetője *Ngombale Mwiruval*, a tanzániai párt politikai bizottsága tagjával, a KB titkárával és *Andrew Skijával*, a politikai bizottság tagjával folytatott megbeszéléseket. A szívélyes légkörben és a kölcsönös megértés jegyében lezajlott tárgyalásokon tájékoztatták egymást a két ország helyzetéről, a két párt előtt álló feladatokról. Véleményt cseréltek a nemzetközi élet kérdéseiről, különös tekintettel a nemzetközi biztonságra, továbbá az afrikai kontinens helyzetére.

Áttekintették a két párt közötti együttműködés további elmélyítésének lehetőségeit és előkészítették az erre vonatkozó megállapodás tervezetét.

A megbeszéléseken jelen volt cialista Köztársaságok Szövetsége budapesti nagykövetségének vezető munkatársai baráti összejövetelt tartottak. A találkozón *Pozsgay Imre*, a HNF Országos Tanácsának főtitkára tájékoztatta a szovjet diplomatákat a mozgalom VIII. kongresszusáról és az azóta végzett munkáról, majd *Borisz Sztukalin* nagykövet ismertette az SZKP XXVII. kongresszusának legfontosabb határozatait, és a meghozataluk óta végzett gazdasági és társadalompolitikai munka eredményeit. A tájékoztatást baráti beszélgetés, eszmecsere követte. A szívélyes, baráti légkörű találkozón részt vett *Kállai Gyula*, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának elnöke is.

A Magyar Népművelők Egyesülete vezetői a népfront főtitkáránál

Pozsgay Imre, a Hazafias Népfront főtitkára szerdán fogadta a Magyar Népművelők Egyesületének vezetőit. A találkozón *Drucker Tibor*, az egyesület elnöke tájékoztatást adott a legutóbbi közgyűlésről, az egyesületben végzett szakmai és érdekvédelmi tevékenységről. A baráti beszélgetésen a közművelődés fejlesztését szolgáló társadalmi kezdeményezésekről, az együttműködés lehetőségeiről tárgyaltak, s megállapodtak abban, hogy erősítik a népfront művelődési bizottságainak és a MNE területi szervezeteinek együtttműködését, közösen vállalnak szerepet az egyesületek támogatásában.

Szovjet békemozgalmi küldöttség érkezett hazánkba

Az Országos Béketanács meghívására szerdán hazánkba érkezett a Szovjet Békevédelmi Bizottság küldöttsége *Mihail Jakovlevnek*, a Szovjetunió külügyminisztériuma mellett működő diplomáciai akadémia professzorának vezetésével. A delegáció részt vesz az OBT csütörtöki ünnepi ülésén, s a béke és barátsági hónap több rendezvényére is ellátogat.

Kitüntetések

Az Elnöki Tanács a Néphadseregben évtizedeken át végzett kiemelkedő munkásságuk elismeréseként — nyugállományba helyezésük alkalmából — Április Negyedike Érdemrenddel tüntette ki *Setényi János* ezredest, Vörös Csillag Érdemrenddel pedig *Boros Vince* ezredest.

*

Az Elnöki Tanács *Földes Péter* József Attila-díjas írónak irodalmi munkássága elismeréseként, 70. születésnapja alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetést adományozta. A kitüntetést *Vajda György* művelődési miniszterhelyettes szerdán adta át.

*

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa *dr. Gellért György*öt, a Legfelsőbb Bíróság nyugalmazott általános elnökhelyettesét és *dr. Vida Ferencet*, a Legfelsőbb Bíróság nyugalmazott kollégiumvezető-helyettesét kiemelkedő jogászi munkásságuk és közéleti tevékenységük elismeréseként, 75. születésnapjuk alkalmából a Szocialista Magyarországért Érdemrend kitüntetésben részesítette. A kitüntetéseket szerdán a Legfelsőbb Bíróságon *dr. Szilbereky Jenő*, a Legfelsőbb Bíróság elnöke adta át.

*

Theodorakisz

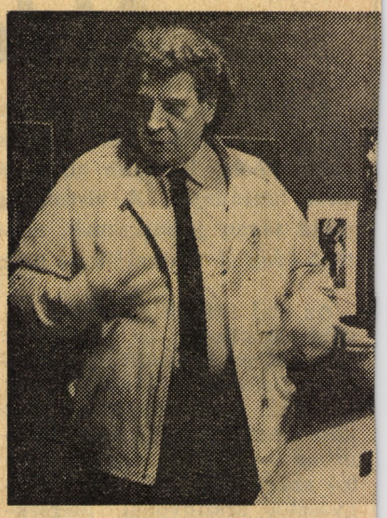

Tegnap a Főfotó Váci utcai galér devszki Theodor Mikisz Theodorak le és a szerző forgatás közben kész állítás. Képünkön: Mikisz Theodo Theodor

Akadémiai o

(Folytatás az 1. oldalról)

velt területre. Ennek mintegy 60 százaléka gyomirtó. A ma folyó kutatások világszerte a talajra és emberre kevésbé mérgező növényvédőszerek előállítását célozzák, amely nem csekély mértékben a környezetvédelem jogos igényeinek következménye. Arról sem feledkezhetünk meg azonban, hogy a műszaki fejlődés, az új anyagtakarékos, célzott permetezési technikák, berendezések elterjesztése is sokat segíthet a környezet kímélő növényvédelemnek. A tudományos ülésen szó volt ezekről a lehetőségekről is.

A matematikai és fizikai tudományok osztálya tegnap délelőtti ülésén a hazai csillagászati kutatások újabb eredményeit mutatták be az előadók. Ilyen témájú ülésre az akadémiai közgyűlésekhez kapcsolódó seregszemle keretében évtizedek óta nem került sor. A magyar csillagászati kutatások hagyományosan legerősebb területe a csillagaktivitás, illetve a csillagfejlődés vizsgálata, ezért több előadás foglalkozott e témákkal. A napfizikai és égi mechanikai kutatások legújabb eredményein túl az Univerzum kezdeti állapotára vonatkozó eredményeit is áttekinti egy előadás.

A délutáni ülésen a széles nemzetközi együttműködéssel végrehajtott, s nagy magyar sikerrel is zárult VEGA-Program eddig feldolgozott eredményeiről számoltak be a szakemberek. Az űrszondák magyar részvétellel készített fedélzeti berendezéseinek, műszereinek ismertetésén túl a Halley üstökösről szerzett legújabb ismeretek is szóba kerültek.

— A világ egyik legrangosabb tudományos folyóirata, a Natura május második felében megjelenő számát a Halley üstökös kutatására indított nemzetközi progra-

Új külügyminiszterhelyett

Kovács Lász

Mint keddi lapszámunkban kö *László*t külügyminiszter-helyettessé tetjük új külügyminiszter-helyettes

Kovács László külügyminiszter-helyettes 1939-ben született Budapesten. Vegyipari technikumot, Közgazdaságtudomány

Csődrekord az Egyesült Államokban

86. 1. 15.

New York-i tudósítónktól:

1985 első kilenc hónapjában 42 356 vállalkozás jelentett csődöt, 6.4 százalékkal több, mint 1984 azonos időszakában. A *Dun és Bradstreet* céginformációs vállalat jelentése megállapítja, hogy tavaly elsősorban a szolgáltatóágazatokban működő vállalatok tönkremenetele gyorsult meg: a csődbe jutott vállalatok 29 százaléka a szolgáltató szektorban tevékenykedett. A csődök megszaporodását az ágazatban főleg az erősödő verseny, valamint az amerikai gazdaság gyengébb teljesítménye okozta.

A Szövetségi Letétbiztosítási Társaság vezetőjének véleménye szerint az elkövetkező két évben legalább 200 amerikai bank jut majd csődbe. 1985 november közepéig 101-re rúgott a bajba jutott amerikai pénzintézetek száma.

(DPA)

1986. 2. 19.

Amerikai cégsiker a japán távközlési piacon

New York-i tudósítónktól: A *Northern Telecom* kanadai cég amerikai leányvállalata 259 millió dolláros megrendelést kapott a *Nippon Telegraph and Telephone* cégtől számítógépes telefonközpontok szállítására a szigetország távközlési hálózatának korszerűsítéséhez. Ez a japán távközlési ágazat eddigi legnagyobb értékű külföldi megrendelése.

Az Egyesült Államokban a japán megrendelést úgy értékelik, mint első lépést a szigetország részéről a két állam közötti kereskedelmi feszültség feloldására. Noha a kormányzat ellenez mindenfajta protekcionista intézkedést, a törvényhozás a hazai távközlési ipar kérésére korlátozni akarja a japán kommunikációs és elektronikai ipar bejutását az amerikai piacra. A korlátozást ellenintézkedésnek szánná a törvényhozás, Japán ugyanis ezidáig különböző vám- és nemvám jellegű akadályokkal tartotta piacától távol az amerikai távközlési ipar termékeit.

A berendezések leszállítására kiírt tenderen számos nyugat-európai és amerikai vállalat vett részt.

PROFITOT HOZ A CONCORDE

86.1.15.

Az eddig csak ráfizetést okozó *Concorde*-program a szélesebb körű marketingtevékenység eredményeként már nyereséget hoz a szuperszonikus repülőgépek üzemeltetőinek, a *British Airways*nek és az *Air France*-nak. Az angol—francia közös vállalkozásban készült 16 repülőgépből hetet a brit, hégyet pedig a francia légitársaság üzemeltet. A többi prototípus, illetve tartalékban van.

A British Airways — a *U. S. News and World Report* jelentése szerint — 1984-ben 95 ezer utast szállított a gépeken, s a Concorde-nyereség meghaladta a 14 millió dollárt. 1985-ben a BA szuperszónikus gépei 70 százalékos kihasználtsággal működtek.

1984-ben a Concorde-ok 7,2 millió dollár nyereséget hoztak a francia légitársaságnak. A Párizs—New York menettérti jegy 3300 dollárba kerül, kétszer annyiba, mint a hagyományos repülőgépek osztályán.

Mindkét üzemeltető légitársaság annak köszönheti a nyereség nagyobb részét, hogy gyakran közlekedteti a Concorde-okat charter járatokként. A transzatlanti útvonalon a Concorde bérbe vétele 250 ezer dollárba kerül 100 fő részére.

1986. május 8.

Sztár lesz-e a Navistar?

Navistar néven támadt fel poraiból a világ egyik vezető mezőgép- és tehergépkocsi-gyártó vállalata, az amerikai International Harvester. Az Egyesült Államokban ezt az átalakulást olyan „áramvonalasításnak" tartják, amelynek a mai konjunkturális feltételek mellett minden cég ki van téve.

Az International Harvester a hetvenes évek nagy részében kedvező konjunktúrát élvezett: mezőgazdasági és építőipari gépei, valamint nehéz-tehergépkocsijai jelentős profitot hoztak. Az utolsó nyereséges esztendőben, 1979-ben az óriásvállalat 98 ezer dolgozót foglalkoztatott, üzemeinek a száma az Egyesült Államokban meghaladta a negyvenet. Éves forgalma 8,4 milliárd dollár volt, s ebből 369,6 millió dollár profitja származott.

A vállalat nehézségei 1980-ban kezdődtek, és az elmúlt évben jutott csődközelbe. Hanyatlásának legfontosabb oka: *az amerikai mezőgazdaság túltermelési és beruházási válsága*, amelyet a magas kamatlábak idéztek elő. A farmerek gazdasági problémái miatt az International Harvester mezőgép-rendelései jelentősen megcsappantak, s gépgyártó kapacitásának számottevő része kihasználatlanul állt. A nyolcvanas évek recessziója jelentősen csökkentette az érdeklődést a Harvester építőipari gépei, valamint a tehergépkocsik iránt is.

Tavaly a Harvester adósságai és veszteségei 3,3 milliárd dollárra növekedtek. *A bankok és beruházási vállalatok többsége már nem volt hajlandó finanszírozni a Harvestert*, illetve csak olyan feltételek mellett, amelyek elfogadása egyértelműen az anyagi csődöt jelentette volna. Ekkor határozták el a cég vezetői a „Navistar-hadműveletet". Először átfogó *személyi változásokról* döntöttek, majd pedig meghatározták az utódvállalat profilját. Az elemzések arra is választ adtak, hogy a majdani Navistarnak miként kell megkapaszkodnia, s melyek lesznek a hatékony gazdálkodás feltételei. A Navistar, amely csak nehézteherautókat gyárt, a tervek szerint az évtized végéig *25—30 százalékkal csökkenti a költségeket* a termelés jobb szervezése, korszerűsítése és az egész vállalati tevékenység „áramvonalasítása" révén. *A Navistar dolgozóinak száma 15 ezerre olvadt*, mindössze 8 termelőüzemmel rendelkezik, s 1986-ban 90 millió dolláros nyereséget terveznek, 3,5 milliárdos forgalom mellett. Ésszerűsítették a munkaerő-gazdálkodást, kíméletlenül felszámolták a feleslegesnek tűnő kapacitásokat, s hasonlóan a többi amerikai vállalathoz, a késztermékek egyes komponenseit külföldön, az úgynevezett olcsó bérű országokban gyártatják. Új termelési és jövedelmezőségi normákat állapítottak meg. A számítások szerint 60 ezer teherautót kell gyártani és eladni ahhoz, hogy a Navistar nyereséges legyen az év végén. (Tavaly a tehergépkocsik termelése elérte a 70 ezret.)

Sikerült átalakítani az adósságok lejáratának szerkezetét is a bankok segítségével. Jelenleg a vállalat 750 millió dollár hosszú lejáratú adóssággal rendelkezik.

A kitűnően szervezett és a világot behálózó értékesítési hálózat továbbra is megmaradt, amelyet a cég vezetői külön „tőkének" tekintenek. Az áramvonalasításnak része az is, hogy a Navistar igyekszik minden olyan lehetőséget megragadni, amely pénzt hozhat a vállalati költségvetésnek. Jó példa erre, hogy elvállalta a Nissan Diesel középméretű haszonjárműveinek értékesítését az USA-ban saját hálózatán keresztül.

A megerősödés mellett a vállalatvezetés a tevékenység diverzifikálását tartja első számú feladatának: a Navistar az elkövetkező években a termelés mellett úgynevezett szolgáltató típusú vállalattá szeretne fejlődni. E terv keretében 4—5 éven belül olyan „szolgáltatás-csomag" nyújtását tervezik, amelyben a vevő a tehergépkocsikkal kapcsolatos minden igénye és kívánsága kielégítést nyer.

Gara Szabolcs

KANADA

Megállapodás az USA-val

Kanada kereskedelmi forgalmának mintegy 70 százalékát az USA-val bonyolítja le. A külföldi beruházások döntő hányada is az USA-ból származik, s az amerikai vállalatok kezében van több ágazat irányítása. *Az erős és sokrétű függés csökkentésére nagy erőfeszítéseket tett a kanadai politikai vezetés az elmúlt másfél évtizedben.* A fejlődő országok felé való gazdasági nyitással, az EGK-val és Japánnal folytatott kereskedelmet növelve a külföldi (elsősorban természetesen amerikai) tulajdonban lévő vállalatok „kanadanizálásával" próbálkozott sikerrel.

A kanadai—amerikai kereskedelem 1985-ben 120 milliárd dollár feletti csúcsot ért el. Ez a világ legnagyobb bilaterális kereskedelme. Az Egyesült Államok kereskedelmi forgalmának mintegy 20 százalékát teszi ki a kanadai import és export. A forgalom 65 százaléka különböző megállapodások alapján *vámmentes*, de a vámköteles árumennyiség körülbelül kétharmadát is legfeljebb *öt százalékos vám terheli.* Tovább folytatódik a vámok leépítése, s a tervezett szabadkereskedelmi megállapodás a két ország közötti vámok teljes megszüntetését is előirányozza, bár az eredetileg 1985 végére tervezett határidő eltolódott.

A tervezett *szabadkereskedelmi megállapodás* fő pontjai az alábbiak:

1. Tízéves időtartamon belül lebontják az összes vámot és megszüntetik a protekcionista intézkedéseket.

2. Kanada érdekeinek, intézkedései szabadságának védelme érdekében a szerződés nem terjed ki a mezőgazdasági, halászati, bányászati és energiahordozó anyagok kanadai behozatalára.

3. A szerződésben rögzítik és kölcsönösen elismerik egymás „megengedhetőnek minősített" támogatási eszközeit.

4. Biztonsági szelepként működő záradékokat építenek a szerződésekbe, kivételes eljárások alkalmazásának lehetőségére. Részletesen rögzítik ezen eljárások bevezetésének feltételeit.

5. A szerződések mindkét ország számára megengedik illeszkedési segélyprogramok alkalmazását.

6. Enyhítik mindkét országban a szabadversenyt korlátozó törvényeket és alkalmazásukat, különös tekintettel a szakosodási megállapodások és fuziók vonatkozásában.

7. Közös megfigyelőbizottságot és kérelem-elbírálási mechanizmust fognak létrehozni.

Kanadai elemzések szerint a szabadkereskedelmi megállapodás bevezetésének kezdeti időszakában a hátrányok hatása nagyobb, míg hosszú távon az előnyök mindenképpen túlsúlyba kerülnek, az amerikai piacra való könnyebb bejutás révén *Kanada exportbevételei mintegy nyolc százalékkal növekedhetnek.* Az amerikai megfontolások természetszerűen a kereskedelempolitikai jelentőséget helyezik előtérbe: egyrészt a szabadkereskedelem és a bilateralizmus összeegyeztethetősége bizonyítékának és modelljének szeretnék tekinteni a megállapodást, másrészt válaszoknak más országok (elsősorban Japán és az EGK) gazdaságvédelmi intézkedéseire.

Dr. Lányi Péter

get (900 forintot) kell havonta befizetniük, és ez számít végleges járuléknak. Nem kell tehát a tényleges első évi jövedelem alapján utólag változtatni (évesíteni) a járulékot. A magánvállalkozások többi formájára ez még nem érvényes. Az úgynevezett évesítés egy összegben jelentős érvágást jelent a kezdőknek. Sorolhatnánk még tovább az apróbb ellentmondásokat, hézagokat, amelyek okot adnak a vitára. Tény, hogy a TB-igazgatóságoknak sok munkát adnak a kisvállalkozások, a járulékfizetési készség is sok kívánnivalót hagy maga után, jelentős az elmaradás.

A TB-igazgatóságok az elmúlt években valóban nagy munkát végeznek, hogy az új gazdálkodási formákra valamilyen módon ráillesszék az addig csak állami vállalatokra, szövetkezetekre alkalmazott társadalombiztosítási járulékfizetési és ellátási rendszert. Itt is, mint a gazdálkodás számtalan más területén a tapasztalatok alapján, utólag igazítgatták, módosítgatták a jogszabályokat. Az elmúlt négy évben valószínűleg már felszínre került az összes ellentmondás, ami az ellenőrzések során, jórészt kisebb-nagyobb mulasztásokban, tájékozatlanságban jutott kifejezésre. A jogszabályok pontos, világos és egyszerű megfogalmazása talán még fokozná is a vállalkozó kedvet. Az adminisztráció egyszerűsítése egészen biztosan.

Demcsák Mária

ási kislexikon

A harmadik rendszerben nemcsak az egyes biztosítási időszakban beálló biztosítási kötelezettségeket, valamint ezek jövőbeni tőkeértékét veszik figyelembe, hanem már a biztosítás kezdetén számításba veszik a biztosítottak összességére a jövőben előreláthatóan előállható összes kötelezettséget. Ez a *várományfedezeti* rendszer. Ennek alapján működött az 1928. XL tc. értelmében a magyar nyugdíjbiztosítási rendszer, amely 1929. I. 1-től 1952. I. 1-ig volt hatályos. E rendszerben mindenki a saját nyugdíjára fizette a járulékot és a nyugdíjat a befolyt járulékok biztosításmatematikai egyenértéke alapján folyósították. Lebonyolításával országos intézmények (MABI, OTI) és az önálló vállalati nyugdíjpénztárak foglalkoztak. A rendszer alapját képező úgynevezett kiválási valószínűségeket (halandósági tábla, megrokkanási tábla stb.) a hazai és a nemzetközi adatok gondos elemzésével választották ki. A járulékokat a munkáltató fizette, de annak felét levonhatta a dolgozó béréből. A nyugdíjbiztosítók tartalékalapokat képeztek. Ezeknek a tartalékalapoknak a számításszerű kamatlába évi utólagos 4 százalék volt. A beruházások kamathozama azonban ennél nagyobb tőkeakkumulációt tett lehetővé. Ez a kamatmarge volt az a gazdasági erőforrás, amelyet megelőzésre és kárenyhítésre, valamint a szolgáltatások valorizációjára fordítottak.

A magyar nyugdíjbiztosítás várományfedezeti rendszere 1952. január 1-jétől megszűnt. Helyette a felosztó-kirovó rendszer lépett életbe.

F. K.

cain tapasztalható árfolyamemelkedést átlagolva a *The Economist* szerint az 1985. évi „világindex" 1985-ben majdnem 40 százalék volt (lásd az ábrát). A mexikói, az olasz, a nyugatnémet és az osztrák pénzpiacokon azonban ennél jóval nagyobb, 130-170 százalékos árfolyam-emelkedéseket regisztráltak. Az okosan spekuláló nyugdíjalapok tehát a megfelelő értékpapírok kiválasztásával számottevően növelhették vagyonukat. Nyílt titok, hogy pl az NSZK-részvények árfolyam-emelkedésében a fő szerepet az játszotta, hogy a brit nyugdíjpénztárak, látva a dollár gyengülését, a márka felé fordultak és masszív vásárlásokba kezdtek.

Az értékpapír-ügyletekben rejlő fantáziát nagymértékben fokozza, hogy a részvények a nyolcvanas évek első felében mind erőteljesebben nemzetközivé válnak.

Eurorészvények

Egy bécsi pénzember például akár egy, a New York-i tőzsdén jegyzett kanadai vállalat értékpapírjait is adhatja-veheti, — például egy olyan londoni ügynöki cég segítségével, amely akár egy hongkongi bank tulajdonában is lehet. Ezek a nemzetközi forgalomban lévő részvények az *eurorészvények:* az eurodevizák és eurokötvények mintájára nevezik őket így. Forgalmuk az utóbbi években egyre növekszik, és igen gyakori, hogy a kétféle értékpapír: a kötvény és a részvény forgalma egymással szoros összefüggésben alakul. Sok vállalat bocsát ki ugyanis olyan fix kamatozású eurokötvényeket, amelyek 4-5 év után — ha a vevő úgy kívánja — részvényekre válthatók át, a mindenkori piaci árnál kedvezőbb áron.

Hogyan kerülnek a nemzetközi forgalomba ezek az eurorészvények? Nos, A nemzetközi gyakorlatban ugyanis még arra is van példa, hogy tőzsdén egyelőre nem is jegyzett vállalatok értékpapírjait is adják-veszik. Az olasz vállalatok közül például egyelőre csak 150-nek a részvényeit jegyzik a milánói tőzsdén. Az egyik nagy amerikai részvényügynökség, a Shearson Lehman Brothers, azonban nemrégiben egy úgynevezett „olasz alapot" létesített, amelyet jegyeznek a New York-i tőzsdén. A konstrukció lényege az, hogy az említett ügynökség az olasz alap részvényeladásaiból befolyó pénz tekintélyes hányadát ígéretes olasz cégekbe fekteti be. Az olasz származású, tehetős amerikaiak érdeklődése máris számottevő...

A párhuzamok más nemzetekkel maguktól kínálkoznak. Érthetetlen például, hogy a hazatelepülő magyarok miért *csak forintban* köthetnek évjáradék-biztosítást az Állami Biztosítónál. Mint ahogyan arra is lenne lehetőség, hogy az ÁB a jelenleginél sokkal aktívabban kapcsolódjon be a nemzetközi értékpapírügyletekbe. Erre utal például, hogy — amint azt az ÁB-nél megtudtuk —, már működő magyar—amerikai biztosítási vegyesvállalat vagyonmérlegében a legnagyobb eszközтételeket a viszontbiztosítási ügyletek és a kötvények alkotják... Végül is elképzelhető lenne, hogy *új pénzintézet* alakuljon, amely felhatalmazást kapna arra, hogy nemzetközi értékpapírokat vásároljon, s azok megfelelő forgatásával növelje a nyereségét — hasonlóan ahhoz, ahogyan a Magyar Nemzeti Bank már hosszú ideje jelen van a nemzetközi devizapiacokon és jártas a legkülönbözőbb ügyletekben.

forgács

Az ősök biztonsága

...A XVIII. században a Róma melletti Lanuvium helyén találtak egy Hadrianus császár korából származó márványlapot, amely egy temetkezési egylet szabályait tartalmazta. Annak a polgárnak a családja, aki a beíratási díjat (a havi 100 sestertiust) befizette, a polgár halála esetén a díj háromszorosára tarthatott igényt, mely összegen felül a collegium a hamuvá égetés költségeit is viselte...

...A II. század közepén Ulpian prefektus a római nép élettartam-valószínűségéről táblázatot állított össze az örökösök részére eltartást előíró törvény kapcsán... A 20-25 évesek élettartamát 28, az 50-60 évesekét 8, a 60 éven felülieket öt évre tette...

...1653 novemberében XIV. Lajos király rendeletére vezették be az életjáradék ősét, a tontinákat. A konstrukció nyitva volt mindenki számára, aki a megszabott betétet befizette. A betéteseket koruk szerint osztályokba sorolták, s eszerint kapták a kamatot is. Minél kevesebben maradtak hátra, annál magasabb jövedelemhez jutottak, míg az utolsó az egész tőke gyümölcsét élvezte. E műveletnél, amit a XVII. század végén az angol kormány is alkalmazott, már számításba vették az emberi élettartam különböző valószínűségeit...

„Salátaposta”

Ki, hol hirdet?

Rendelés telefonon

Az amerikai fogyasztókat a dollár gyengülésével most nem elsősorban az olcsó távol-keleti áruk, hanem a belföldi reklámok és hirdetések özöne árasztja el. Miután az Egyesült Államok gazdasága 1985-ben a korábbi évekhez képest mérsékelt teljesítményt nyújtott — s az előrejelzések szerint az idei esztendő sem hoz dinamikus fejlődést — visszaesett a vásárlói fogyasztás is. A vállalatok viszont 80 százalékos kapacitáskihasználtsággal termelnek, s a megcsappant kereslet miatt hatalmasra duzzadtak a raktárkészletek. Ez nem lehet célja egyetlen termelőnek és kereskedőnek sem, ezért még mindig olcsóbb méregdrágán hirdetni, mint a tőkét az elfekvő áruban tartani. A vállalatok persze időről időre új termékek tömegét hozzák forgalomba, s ezeknek az árucikkeknek is gazdára kell találniuk.

Az Egyesült Államokban 1985-ben 95 milliárd dollárt költöttek a vállalatok és intézmények hirdetésére; ekkora összegnél már joggal lehet arról beszélni, hogy a hirdetési szakma az USA-ban külön „iparággá” fejlődött. Hirdetési vállalatok és ügynökségek ezrei állnak a termelők és a kereskedők rendelkezésére, hogy a legkifinomultabb módszerekkel segítsék elő az áruk és a szolgáltatások értékesítését.

A hirdetéshullám elöntötte egész Amerikát. Szinte minden talpalatnyi helyet elfoglalnak a hirdetések: újabban a parkolóórák, a síliftek, az élelmiszerüzletek bevásárlókocsijai, az illemhelyek, a taxik és az autóbuszok is reklámhordozó eszközök. A szupermarketekben a vásárlás közben a pultok fölött zárt láncú tévékészülékek tömege ontja a hirdetéseket, a postaládák pedig kilószámra tartalmaznak naponta „nagy üzleteket” ígérő prospektusokat, árukatalógusokat. (Érdemes megjegyezni, hogy az Egyesült Államokban több évtizedes hagyományai vannak a csomagküldő áruházaktól való rendelésnek. A hatóságok szigorúan ellenőrzik, hogy a hálózatok azt küldik-e a vevőknek minőségben és árban, amit a katalógusokból rendelni lehet.)

A hirdetések legfontosabb megjelenítési formája évtizedek óta a televízió. Az amerikai állomások 24 órán keresztül sugároznak programot, bőségesen van tehát lehetőség a hirdetések elhelyezésére. Ez a bőség már annyira zavaró, hogy mind több azon amerikaiak száma, akik a filmeket és egyéb műsorokat folyton — átlagosan 3—5 percenként — megszakító hirdetések ideje alatt olvasnak, vagy más tevékenységet folytatnak. Egy felmérés szerint 1983-ban a nézők 13, egy évvel később 20, tavaly pedig már 25 százaléka nem mutatott semmifajta érdeklődést a hirdetések iránt. De a nézőknek még a háromnegyede odafigyel, s ez nem kevés vásárlót jelent a 240 milliós országban. (A statisztikák szerint az amerikaiak naponta átlagosan 8 órát töltenek a képernyő előtt!)

A szövetségi távközlési bizottság 1984-ben megszüntette a korábbi korlátozást, s azóta a televíziós társaságok műsoridejükből annyit fordítanak hirdetések sugárzására, amennyit akarnak, illetve amennyi megrendelésük van. Megrendelő pedig van bőven, általában egy fél évre előre kell lefoglalni a műsoridőt. Jól mutatja a televízióban való hirdetések népszerűségének növekedését a termelők és a kereskedők körében, hogy míg 1965-ben hetente átlagosan 1839 hirdetés jelent

ÚJSÁGHIRDETÉS: GM-TERMÉKEK

Mindent lehet kapni katalógusból

meg a képernyőn, tavaly ez a szám már elérte az 5131-et. A televíziós társaságok számára az elsődleges bevételi forrás a hirdetések sugárzása. Ebből finanszírozzák a technikai fejlesztést, a műsorokat és a pazar kiállítású showkat is. Természetesen soha nem felejtik el — jó pénzért — a néző tudomására hozni, hogy egy-egy opera-, sport- vagy éppen virágkarnevál-közvetítés melyik cég „szívességéből” (értsd: hozzájárulásából) vált lehetővé. Az IBM, az Exxon, az American Telephone and Telegraph és a többi nagy „márka” élen jár a látványos közvetítések finanszírozásában, s ezt a tényt a műsor alatt többször is a kedves néző tudomására hozzák.

Hogy mennyire fontos szerepet játszik az amerikai gazdasági életben a hirdetésipar, azt jól mutatja, hogy a nagy gazdasági napi- és hetilapok az ágazatot egyenrangúan kezelik a termelő szektorral. A nyolcvanas évek elején a televíziós társaságok hirdetésből származó bevételei évente még kétszámjegyű növekedést mutattak. Különösen jó év volt 1984, amikor az olimpia és az elnökválasztási kampány kiváló lehetőséget nyújtott a cégeknek a hirdetési tevékenység fokozásában, hiszen biztosak lehettek abban, hogy nagy tömegek kísérik figyelemmel ezeket az eseményeket. Tavaly a hirdetési bevételek csak 7 százalékkal növekedtek, idén pedig az előrejelzések 5 százalékos bővülést valószínűsítenek. A korábbi évekhez képest ez egyértelműen visszaesést jelent, a nagy televíziós hálózatok tehát „haditervet” dolgoztak ki a hirdetésszerzési tevékenység javítására és fokozására.

Miközben a televíziós társaságok arra panaszkodnak, hogy hirdetési bevételeik nem növekszenek a korábbi ütemben, jó üzleti eredményekről adnak számot a kábeltelevíziós társaságok. Az USA sok városában elő lehet fizetni különböző műsortípusokat szolgáltató — nem központi — hálózatokra: így többek között van sportcsatorna, csak filmeket sugárzó adó, 24 órás híradót szolgáltató társaság, rockcsatorna stb. A kábeltelevíziók nézettsége és népszerűsége egyre növekszik, ezért a hirdetést feladó cégek is mind több reklámot sugároztatnak velük. Az országos hálózatok — ABC, CBS, NBC — nem kis irigykedéssel vették tudomásul, hogy a kábeltelevíziós társaságok tavaly 22 százalékkal több hirdetést sugároztak, mint 1984-ben.

Nem tesz jót a hirdető és a televíziós vállalatoknak a videomagnetofonok rohamos terjedése sem. (Tavaly az amerikai háztartások egyharmada rendelkezett képmagnóval, s idén várhatóan 12 millió készülék talál gazdára.) A képmagnózás ugyanis azt jelenti, hogy a nézők mind jobban függetlenítik magukat a rendszeres tévénézéstől, s inkább kölcsönzött kazettákon figyelnek műsorokat, mégpedig olyanokat, amilyeneket maguk akarnak. Ráadásul ma már kaphatók olyan képmagnók is, amelyek a televíziós adás rögzítése során képesek automatikusan kihagyni a hirdetések felvételét...

A kábeltelevíziós hálózatok mellett kedvező üzletmenetről számolnak be a helyi adók is.

Az amerikai televíziós hirdetési műfajban feljövőben van a csillaga egy új hirdetési műfajnak, a telemarketingnek. Ez televíziós piacot — vagy inkább televízión keresztüli értékesítést jelent. A hirdetés keretében bemutatják az eladni szánt hanglemezt, ékszert, sportfelszerelést, táskát, s a képernyőn megjelenik egy telefonszám. Aki vásárolni akar, az felhívja a számot és bemondja a rendelést, valamint a címét és hitelkártyájának számát. Az árut postán küldik el, a fizetés pedig csekkel vagy hitelkártyával történik. Mind több amerikai vállalat választja ezt az eladási módot, mert a közvélemény-kutatások tanúsága szerint a néző-vásárlók körében igen népszerű ez a kényelmes vásárlási forma. Ehhez persze az szükséges, hogy a képernyőn megjelenített ár és minőség időközben ne változzék, s megfelelő mennyiségű áru legyen a hirdető vállalat raktárában.

A postaszekrény-hirdetés is igen népszerű eladási forma az USA-ban. Tavaly 15,6 milliárd dollárt költöttek a vállalatok katalógusok nyomására és a postaköltségre. Szinte mindent lehet kapni katalógusból: a névjegykártyától a gyémántékszerig. Az amerikaiak ma már „salátapostának” nevezik az árukat hirdető katalógusokat, s többségük a szép kivitelű nyomtatványokat olvasatlanul dobja el. De mindig van egy — nem is szűk — réteg, amely mindent elolvas, és gyakran ad fel rendelést. Tulajdonképpen lélektanilag erre épül az egész hirdetési szakma.

GARA SZABOLCS

EMLÉKEZTETŐ

Ötven esztendővel ezelőtt, 1936. május 9-én Rómában ülést tartott Mussolini elnökletével a fasiszta nagytanács. Határozatot hozott, amely az olasz király szuverenitása alá helyezte Etiópia területét és népét. Olaszország királya a maga és utódai számára felvette az „Etiópia császára” címet, Itáliát „birodalommá” nyilvánították; Etiópia olasz gyarmat lett. (Mussolini felvette a „birodalom megalapítója” címet, a Palazzo Venezia erkélyéről egy bombasztikus szónoklatban magyarázta, hogy 15 évszázad után „feltámadt a birodalom” — ami természetesen képtelenség volt, mert a római birodalom az egész mediterrán világra kiterjedt. Etiópia soha nem volt része; most viszont a Földközi-tenger néhány szigetére és Líbiára terjedt ki a birodalom, meg Etiópiára...)

A francia és az angol kormány, amely az olasz—abesszín háború idején beérte üres tiltakozásokkal és olyan „embargó-intézkedésekkel”, amelyek egyáltalán nem ártottak Romának, most azzal próbálta szépíteni a megtámadott és lerohant afrikai országgal kapcsolatos nemtörődömségét, hogy a Népszövetség május 11-ére összehívott tanácsülésére magukkal vitték Etiópia képviselőjét. Az olasz küldöttség tagjai ekkor felálltak, és elhagyták az üléstermet. A Népszövetség tanácsa semmiféle intézkedést nem hozott Olaszország, az agresszor ellen, hanem mintha mi sem történt volna, egyszerűen elnapolta ülését... Ez gyakorlatilag már a szankciókról való lemondást jelentette — bár még egy hónap telt el addig, amíg ezt az angol parlament ülésén Anthony Eden nyíltan is megmondotta; két nappal később az amerikaiak is hivatalosan visszavonták a hadviselő felekre kimondott korlátozott szállítási tilalmakat.

A gyarmatosító Róma a négy főkormányzóságra osztott, alkirály uralma alá rendelt Etiópiában már 1936 májusában szigorú tilalmat adott ki olaszok és etiópiaiak házasságáról, ahogy mondották „romboló együttélése ellen” — egy évvel később egy olyan törvényt hoztak, amely öt évig terjedő börtönbüntetéssel sújtotta „a bennszülöttekkel kötött házasság vagy együttélés bűntettét”. Egy angol történész egyébként megírta, hogy a véres hódító háború során elfoglalt Etiópia olasz lakossága 1937-ben éppen egytizede volt New York olasz lakosságának.

Háborús bűnösök

Egy per különlegessége

Kiadatási nehézségek

Mire emlékszik az aggastyán?

Negyven esztendő múltán népe ítélőszéke elé került Andrija Artuković, a második világháború alatt létrehozott hitlerista horvát bábállam egykori bel- és igazságügy-minisztere. Miután az Egyesült Államok hatóságai hosszú — 1951 óta tartó — huzavona után ez év február 12-én a véres kezű háborús bűnöst kiadták Jugoszláviának, a zágrábi körzeti bíróságon április 14-én megkezdődhetett bűnpere, amelyet döbbent figyelemmel kísért a hazai és a nemzetközi közvélemény.

ARTUKOVIC HORDÁGYON ÉRKEZIK ZÁGRÁBBA

Leromboltatta és felgyújtatta a falvakat

Pavelić hatalma

Ki volt Artuković? 1899-ben a boszniai Klobuk faluban született. A zágrábi egyetemen szerzett jogi diplomát. Már 1919-ben csatlakozott azokhoz az ultranacionalista politikusokhoz, akik követelték, hogy Horvátország lépjen ki a szerb—horvát—szlovén királyság kötelékéből, s alakítson önálló államot. A húszas években Sisakon (Sziszeken) ügyvédeskedett, s mint lyen, többször megfordult a zágrábi Zrínyi parki bíróságnak abban a termében is, ahol most ítélkeznek felette. Ekkor ismerkedett meg Ante Pavelićtyal, akivel együtt később megszervezték az usztasa mozgalmat. Dr. Artuković szélsőséges nézeteiért rövid időre börtönbe is került, majd kiszabadulása után Olaszország emigrált, ahol Pavelićtyal kidolgozták az usztasa mozgalom programját és szervezeti szabályzatát. Ezt követően gyakran megfordult Ausztriában, Magyarországon, hogy Mussolini mellett Horthyék és az osztrák nácik támogatását is megnyerje.

Amikor 1941 áprilisában a hitlerista hadigépezet lerohanta a királyi Jugoszláviát, dr. Andrija Artuković barátaival, Ante Pavelićtyal együtt nyomban hazatért külföldről, s a német és olasz fasiszta megszállók szolgálatában, védőszárnyai alatt meghatározó szerepet játszott a független horvát állam létrehozásában, amelynek kormányában 1941. április 10-étől egészen a megszállás végéig, 1945 májusáig a belügy- és igazságügyminiszteri tárca birtokosa, élethalál ura volt.

Lapozzuk fel a történelemkönyvet. A királyi Jugoszlávia 1941 tavaszán csatlakozott az antikomintern paktumhoz. Az akkori Cvetković-kormánynak ez a lépése hatalmas hazafias és demokratikus mozgalmat váltott ki. Márciusban a náciellenes katonatisztek egy csoportja megdöntötte a Cvetković-kormányt, s a Simović tábornok elnökletével megalakult új kabinet kinyilvánította az ország semlegességét, majd pedig április 5-én barátsági és megnemtámadási szerződést kötött a Szovjetunióval. Ez olyan haragra gerjesztette Hitlert, hogy a Szovjetunió ellen tervezett háború megindítását elnapolva nyomban parancsot adott csapatainak a Jugoszlávia elleni hadműveletekre. 1941. április 6-án Hitler, Mussolini, Horthy és Borisz bolgár cár fegyveres erői hadüzenet nélkül megtámadták Jugoszláviát, amelynek kormánya, Péter királlyal együtt, néhány nappal később Londonba menekült, hadserege pedig április 18-án végleg kapitulált.

Hitler már április 12-én közzétette a Jugoszlávia feldarabolásáról hozott döntését: Szlovénia északi részét, szinte az egész Szerbiát és a Bánátot a németek sajátították ki. Crna Gorát, Koszovót, Dalmáciát és Dél-Szlovéniát Olaszországhoz, a Bácskát, a Dráva- és a Muraközt Magyarországhoz, Szerbia keleti határvidékét és Macedóniát Bulgáriához csatolták. Egyidejűleg megalakították a „Független Horvát Államot", amelyhez Bosznia-Hercegovina is hozzátartozott.

Jugoszlávia népei ekkor kezdték meg négy évig tartó hősies, tengernyi áldozatot követelő, de győzelemmel végződött fegyveres felszabadító harcukat.

A hitlerista horvát bábállamban hatalomra segített usztasa mozgalmat Ante Pavelić (1889—1959) politikus, ügyvéd indította el. Barátjával, Artukovićtyal szorosan együttműködve 1928-tól Olaszországba tette át székhelyét, s Rómából el-ellátogatott Bécsbe, Berlinbe, Budapestre. A terrorszervezet tevékenysége a magyarországi (jankapusztai) és olaszországi usztasatáborok megszervezése után felerősödött, 1934-ben része volt II. Sándor jugoszláv király meggyilkolásában.

A katonailag összeomlott Jugoszláviában Pavelić 1941. április 10-én Zágrábban bejelentette a „független horvát állam" megalakítását, melynek négy éven át „nemzetvezetője" volt. Szövetségi szerződést írt alá Németországgal, Olaszországgal, s csatlakozott az antikomintern paktumhoz. Legközvetlenebb munkatársával, Artukovićtyal 1941 közepétől megkezdte a horvátországi szerbek, zsidók és antifasiszták üldözését, módszeres irtását. A legkegyetlenebb terrort alkalmazták. Tucatnyi koncentrációs tábort hoztak létre. Az usztasa katonaság támogatta a német és olasz hadseregnek a jugoszláv népfelszabadító alakulatok elleni hadműveleteit. (Pavelić 1945 májusában, a visszavonuló Wehrmacht-hadosztályok védelmében nyugatra menekült Zágrábból. Ez a hétpróbás háborús bűnös Spanyolországban Franco tábornok vendégszeretetét élvezte, a jugoszláv kormány követelésére sem adták ki, elkerülte a felelősségre vonást. Madridban halt meg.)

Saját nevén

Az usztasák bábállamuk nemzetközi elismertetésén fáradoztak, de csak a tengelyhatalmak és csatlósaik ismerték el a zágrábi diktatórikus rezsimet. Pavelić „nemzetvezető" Hitlerhez sietett, aki június 6-án fogadta. A találkozón elsősorban arról esett szó, hogy a horvátok nem szlávok, hanem a gótok leszármazottai. Hitler fél évszázados „türelmetlen időszakot" ajánlott Paveličnak a „fajtiszta Horvátország" kialakítására. Az usztasák pedig nyomban létrehozták a gyűjtő- és haláltáborokat.

Rémuralmuk — amiről a későbbiekben szó lesz — teljes négy évig tartott. 1945 májusában a hitleri birodalommal együtt összeomlott a „független horvát állam" is. Vezetői a Balkánról visszavonuló német csapatokkal együtt nyugatra menekültek.

Dr. Andrija Artuković május 5-én hagyta el Zágrábot. Egy évig Ausztriában bujkált, majd Svájcba szökött, ahol álnéven 1947 júliusáig élt. Aztán Írországba került, ahonnét 1948-ban az Egyesült Államokba távozott.

Artuković 1948 júliusában, Alojz Anich névre kiállított turistaútlevéllel érkezett New Yorkba, majd tüstént Kaliforniába utazott, ahol még a háború előtt letelepedett fivére Iván (John) élt. Két hónap múltán kérte vízumának meghosszabbítását, s ezt meg is kapta. A következő év elején újabb meghosszabbításért folyamodott, akkor azonban már a valódi neve alatt. Nem vitás: biztonságban érezte magát. Fivére befolyásos, jómódú embernek számított — és dr. Andrija Artuković 1949. április 17-én, saját nevére megkapta az amerikai tartózkodási engedélyt. Munkába lépett, felesége is dolgozott. Senki sem háborgatta, nem foglalkozott vele, noha a bevándorlási hatóságok tudták, hogy kiről van szó.

Ekkor váratlanul megérkezett a jugoszláv kormány kiadatási kérelme. 1951 augusztusában Artukovićot letartóztatták, de 50 000 dollár óvadék ellenében szabadlábra helyezték. A kaliforniai bíróság — Pearson Hall elnökletével — a következő év júniusában meghozta ítéletét, amely szerint a volt horvát belügyminiszter nem szolgáltatható ki Jugoszláviának, mert az Egyesült Államok és a Szerb Királyság között 1901-ben aláírt államközi szerződés nem érvényes Jugoszláviára...

Belgrád nem hagyta az ügyet, s ekkor váratlan fordulat történt. Az amerikai bevándorlási hivatal 1953 áprilisában úgy határozott, hogy Andrija Artukovićnak el kell hagynia az Egyesült Államok területét. Ezt a döntést azonban sohasem hajtották végre.

Tárgyalások sorozata

A fellebbviteli bíróság 1954 februárjában elfogadta a jugoszláv kormány panaszát. Leszögezte, hogy az 1901-es amerikai—szerb konvenció változatlanul érvényes. Ezek után Artuković ügyét visszautalta Kaliforniába, Hall bíró elé. A háborús bűnösnek azonban nem kellett aggódnia. Hall 1956 áprilisában úgy „ítélkezett", hogy az egyezmény mégsem alkalmazható, mert nem terjed ki a politikai bűncselekményekre.

A dr. Artuković kiadatása körüli csúfos eljárás első szakasza 1959 januárjában ért véget. Megszületett a „politikus" ítélet, amely szerint a független horvát állam volt bel- és igazságügy-minisztere nem szolgáltatható ki a kommunistáknak, mert bűncselekményei politikai és nem köztörvényes jellegűek.

Úgy nézett ki, hogy a „balkáni Himmlert" nem lehet kimozdítani dél-kaliforniai menedékhelyéről, ahol negyed században át nyugodtan élte napjait. 1984-ben azonban fordult a kocka. A jugoszláv kormány szorgalmazására ismét napirende került az ügy: az év végén Los Angelesben megkezdődött a náci háborús bűnös újabb kiadatási eljárása. Akkor Artuković ügyvédei azzal az abszurd állítással hozakodtak elő: meg kell állapítani, ki a felelős azért, hogy megint felvetették az usztasakormány egykori miniszterének kiszolgáltatását. Valakinek felelnie kell azért — jelentette ki Garry Fleischman, a vádlott fő védője —, hogy dr. Artukovićot Long Beach melletti házából a börtönbe hurcolták. Ebben az ügyben — mondotta — egyszer már ítéletet hoztak, amely még hatályban van. A helyzet 1959 óta semmit sem változott. A peres felek ugyanazok, a vádiratban szereplő bűncselekmény ugyanaz, a dátumok és a tanúk ugyanazok. Ha ez így igaz, akkor megengedhetetlen, hogy ebben az amerikai bíróság által már eldöntött ügyben újabb ítéletet hozzanak.

Nem éppen így áll a helyzet — hangsúlyozta a tárgyaláson David

Egyesült Államok

Professzor és profit

Egészségügyi üzletpolitika

A Medicare-program

Miközben az amerikai gazdaság lelassult fejlődése miatt az egyesült államokbeli cégek adózás utáni profittömege folyamatosan csökken, a „kórházipar" az előrejelzések szerint rekordnyereséggel zárja majd az idei esztendőt. Nem arról van szó, hogy nőtt a betegek száma (sőt: a kórházi ágykihasználtság 68 százalékra esett vissza), amiért az egészségügyi intézmények a kényszerítő körülmények hatására megtanultak gazdálkodni, s működésük egyre inkább hasonlít a nagyiparéhoz. Ma már mindennapos jelenség, hogy a kórházak árengedménnyel kínálják műtéteiket, sőt hajlandók teljesíteni — a bevételnövelés reményében — a páciensek különleges kívánságait is. Az amerikai egészségügy tehát az évtized közepén igazi iparággá vált.

SZÍVÁTÜLTETÉS LOUISVILLE KÓRHÁZÁBAN

Gyanakvással figyelik a felgyorsult gyógyító tevékenységet

Pénzügyi szakemberek

Az Egyesült Államokban 5800 kórház működik, többségük (akárcsak a szállodák) egy-egy nagy vállalati csoportot, úgynevezett kórházláncot alkot. Az egészségügy 3,1 millió dolgozót foglalkoztat, s évente átlagban mintegy 35 millióan kerülnek hosszabb-rövidebb időre kórházba. Jól jellemzi az ágazat nyereségességét, hogy míg 1983-ban az egészségügyi intézmények 121 milliárd dolláros bevétel mellett 1,2 milliárd dollár nyereségre tettek szert, addig tavaly a bevétel alig emelkedett (128,5 milliárd dollár volt), viszont a profit megkétszereződött, s elérte a 2,5 milliárd dollárt.

A nyereség ilyen mértékű felduzzadása — alig növekvő bevétel mellett — csak úgy lehetséges, ha számottevően csökkentik a költségeket. S az amerikai egészségügyben ez történt meg röpke egy év alatt, igaz, nem a gyógyítási intézmények önszántából.

A kórházak korábban gyakorlatilag annyit számoltak egy kivizsgálásért, vagy műtétért, amennyit akartak: az állami, vagy a magánbiztosítók a betegeknek megtérítették kiadásaik egy jelentős részét, néha éppenséggel az egészet. Ilyen körülmények között a kórházak nem voltak különösképpen érdekeltek a gazdálkodásban. Az amerikai lakosság 40 százalékára terjed ki a költségvetés által finanszírozott Medicare biztosítási program, amelynek keretében a kormány megtéríti a betegeknek a kezelési számlákat. Minthogy a szövetségi költségvetés hiánya Reagan elnöksége alatt folyamatosan emelkedett, a deficit csökkentésére a kormányzat először az egészségügyi és az egyéb szociális költségvetési kiadások lefaragásához látott hozzá. Így került sor két évvel ezelőtt a Medicare-program felülvizsgálatára és megváltoztatására.

Bevezették a „szabott árak" rendszerét. Ez azt jelenti, hogy központilag megállapítják, menynyibe kerül egy-egy vizsgálat, vagy műtét, s a kórház (bármekkora is a ráfordítása) ezt az összeget számlázhatja, illetve a biztosítók csak ezt az összeget térítik meg. A betegségeket, a vizsgálatokat, a műtéteket és a kezeléseket 468 árcsoportba sorolták be. Egy kisebb hátgerincműtétért például a Medicare 3737 dollárt térít, s a kórház sem kérhet többet érte a betegtől.

Mivel az USA-ban az egészségügyi intézményeknek csak egy kis része kap állami támogatást, a többieknek — hogy megéljenek — villámgyorsan meg kellett tanulniuk gazdálkodni. Hirtelenjében megnőtt a kórházi vállalatoknál foglalkoztatott gazdasági és pénzügyi szakemberek száma. Ők azt kapták feladatul, hogy dolgozzák ki azokat a lehetőségeket, amelyek a „szabott árakon" belül tisztes nyereséget is biztosítanak.

„Tárolás" helyett

A közgazdászok munkájának eredményeként rövid idő alatt 140 000 egészségügyi dolgozót bocsátottak el, s lényegesen lerövidítették a különböző betegségekhez, műtétekhez szükséges kórházi benntartózkodás idejét. A kórház ugyanis akkor is megkapja a tarifát, ha a beteg például csupán 5 napot fekszik bent az eddigi 10 nappal szemben. Érdekévé vált tehát a kórházaknak, hogy növeljék az ágyak „forgási sebességét".

A berendezések, az orvosi műszerek, a gyógyszerek és a segédanyagok területén a kórházak új, olcsóbb beszerzési forrásokat kutattak fel. Pozícióikat csak javította, hogy — mivel több száz intézményt egyesítő láncokról van szó — a szükséges beszerzésekből egyszerre hatalmas rendeléseket tudnak feladni. Ma már a kórházellátó cégek nagy versenyt folytatnak a megrendelések elnyeréséért, s nemegyszer hatalmas árengedménnyel kínálják portékájukat. Tulajdonképpen a gazdálkodási szemlélet elterjedésének, valamint a munkaszervezés továbbfejlesztésének „köszönheti" az amerikai kórházipar a kiugró profitnövekedést — mégpedig olyan helyzetben, amikor a betegek száma csökken.

Az Evanston kórház például a már említett gerincműtéten a költségek csökkentése hatásaként 813 dollárt keres, vagyis ennyivel olcsóbban „hozza ki" a műtétet a Medicare által megállapított és megfizetett tarifánál. A hirtelen megugrott profitok, valamint a radikálisan „lefogyasztott" kórházi benntartózkodási napok láttán a közvéleményben komoly kétely merülnek fel a kezelés lelkiismeretességével és eredményességével kapcsolatban. Az amerikai újságok sokat cikkeznek arról, vajon nem megy-e a profithajsza az orvosi munka, a gyógyítás rovására.

A betegek, akik korábban a hosszabb kórházi „tárolást" szokták meg (hiszen 1983 előtt ez volt az egészségügyi intézmények anyagi érdeke), gyanakvással figyelik a felgyorsult gyógyító tevékenységet, s bizalmuk is megrendülőben van a szakma iránt. A kórházak viszont azt bizonygatják, hogy az újfajta kezelések és gyógyítási módszerek rövidebb felépülési időt eredményeznek, s helyesebb, ha a beteg otthon, a saját környezetében lábadozik.

Az egészségügyi intézményeknek az az érdeke, hogy a költségvetés emelje a tarifákat, s így még nagyobb nyereséghez juthassanak a költségek további leszorítása révén. Kérdés persze, hogy meddig lehet csökkenteni a kiadásokat a gyógyítás színvonalának károsodása nélkül. A kormány és a költségvetési hivatal azonban ellenáll az emelési törekvéseknek, sőt 3 milliárd dollárt le is akar faragni az egészségügyi kiadásokból az általános deficitcsökkentési törekvések keretében. (Érdemes megjegyezni, hogy az 1984-es pénzügyi évben a költségvetés 75,6 milliárd dollárt költött a Medicare-programra, s ebből az összegből 45 milliárd jutott a rendelőintézeti betegekre.)

A felgyorsított ütemű kezelések és gyógyítások, valamint az ezekhez szükséges berendezések, eszközök jó értelemben vett takarékos beszerzése az amerikai egészségügyi szektort a nemzetgazdaság egyik legnyereségesebb ágazatává tette. A kórházaknak azonban csaknem egyötöde minden erőfeszítés ellenére nem tud nyereséget elérni.

Azokról a gyógyító intézetekről van szó, amelyek többségében a biztosítással nem rendelkező szegények millióit kezelik.

A dallasi Republic idén komoly bevételhez jut annak révén is, hogy 12-féle kezelésprogramot szabadalmaztatott, s a licencet árulja országszerte.

Egy minneapolisi kórházhálózat marketing-stratégiájában abból a felismerésből indult ki, hogy a tehetősebbek még a kórházban sem hajlandók nélkülözni otthoni kényelmüket és jólétüket. Aki hajlandó 20 százalékkal „megfejelni" a kezelés és a benntartózkodás költségeit, annak betegszobáját 18. századbeli stílusú bútorokkal rendezik be, vagy a kívánsága szerint elkészített ételeket drága porcelán készletekben szolgálják fel.

A kórházak egy másik csoportja a gyermekáldásra „szakosodott". Megfelelő díj lefizetése ellenében a szülőszobában a szülés ideje alatt a kért muzsika szól, sőt a szülőszobát is dekorálják ízlés (!) szerint. A várakozó apák pedig — ugyancsak jó pénzért — különszobát kaphatnak zuhannyal, telefonnal és íróasztallal.

Rétegszemlélet

Az amerikai egészségügyi intézmények leleményességét, üzleti szellemének megnyilvánulásait még hosszasan lehetne sorolni, de egy kétségtelen: kiváló pszichológusokat alkalmaznak, akik tudják, hogyan kell a páceinsek és hozzátartozóik pénztárcáját megcsapolni. Persze, megfelelő „rétegpolitikát" dolgoztak ki, hiszen az amerikaiaknak csak egy kis része tudja megfizetni a plasztikai műtéteket, illetve a különleges igények teljesítését. A dolgozók többsége örül, ha a biztosító a kezelési költségek 80—90 százalékát megtéríti, s retteg a kórházba kerüléstől, mert az — a biztosítás ellenére — egy kisebb fajta anyagi csőddel ér fel számára. (Néhány példa a tarifákból: fogtömés 60 dollár, szemészeti alapvizsgálat 200 dollár, altatás műtétnél 1200 dollár.)

Az amerikai gazdaságnak, s azon belül a szolgáltató ágazatnak az egészségügy az egyik legdinamikusabban fejlődő szektora. A teljesen üzleti alapokra helyezett gyógyító tevékenységnek sok előnye és hátránya van, annyi azonban bizonyos, hogy az emberek csak valóban indokolt esetben keresik fel az orvost. Az ágazatban a verseny egyre éleződik, s az a tendencia figyelhető meg, hogy a kisebb kórházi láncok, valamint a „magányos" kórházak fokozatosan leszakadnak a versenyből, egyre nagyobbak lesznek veszteségeik. Ebben a helyzetben nem lehet más választásuk, mint a beolvadás valamelyik nagy egészségügyi konglomerátumba...

GARA SZABOLCS

Izrael

Az őr

Demjanyuk-per Tel Avivban

Az EL-AL izraeli légitársaság járata New Yorkból pontosan érkezett meg Tel Aviv repülőterére. Az utas, aki elsőnek ereszkedett le a lépcsőn, egy széles vállú szemüveges férfi — nyakkendő nélkül, barna öltönyben — a biztos szárazföldre lépve egy pillanatra térdre ereszkedett. Egy a sok zarándok közül, aki meg akarja csókolni a szent földet? Ideje mindenesetre nem volt hozzá: abban a szempillantásban a háta mögül ketten előre léptek, kétoldalról belekaroltak és már át is adták a diszkréten várakozó egyenruhásoknak. Az útlevél- és vámvizsgálat elmaradt; nem zarándokról volt szó, aki egy életen át arra várt, hogy álma beteljesedjen. Ivan Demjanyuk esetében inkább egy lidércálom valóra válásáról lehetett szó.

... Reinhard Gehlen, a hitleri vezérkar hírszerzésének keleti ügyekkel foglalkozó vezetője volt az egyik megfogalmazója ama ötletnek, hogy a II. világháború első, a Szovjetunió szempontjából tragikus, időszakában fogságba esett katonák tömegéből válasszanak ki olyanokat, akiket a megszállás szolgálatába lehet állítani. Gehlennek, az NSZK későbbi első hírszerző főnökének, javaslatait elfogadták, bár a hozzájuk fűzött nagy reményeket ezek az indítványok sohasem igazolták. Azok egyike, akik a hadifogolytáborban a náci toborzók szavára hallgattak, Ivan Demjanyuk a Vörös Hadsereg egykori tüzére volt, aki a krími hadjáratban esett német fogságba. Az SS egyik ukrán segédalakulatában rövid kiképzést kapott, majd 1942-ben a Varsótól északkeletre levő treblinkai haláltáborba osztották be. E táborban közel 900 000 foglyot öltek meg a gázkamrákban. Egyebek közt itt végeztek a tragikus varsói gettófelkelésben részvevőkkel. Ivan Demjanyuk annak az osztagnak tagja volt, amely a többi fogoly szeme láttára az aznapra a gázkamrába kijelölteket utolsó útjukra kísérte. Mint több más táborban, Treblinkában sem volt arra idő, hogy minden szemtanút megöljenek. Több tucatnyi ma is élő tanú azonosította a most 66 esztendős Demjanyukot, akit a foglyok egymásközt Rettenetes Ivánnak neveztek.

Gideon Hausner Ítélet Jeruzsálemben című, az Európa kiadásában magyarul is megjelent könyvében így írja le Demjanyuk és társai treblinkai rémtetteit: „... Egyes emberek, akikből több száz volt minden táborban, rövidesen az SS-őrség szabadidőbeli »szórakozásának« áldozatai lettek. Rájuk parancsoltak például, hogy rakjanak egereket a nadrágjukba. A nadrágot lent szorosan összekötözték az őrök, a foglyoknak pedig feszes vigyázzban kellett állniuk, miközben a rágcsálók fel-alá mászkálták a testükön. A legcsekélyebb moccanást korbácsütéssel büntették az SS-legények. Aztán: palackot helyeztek a fogoly fejére, az SS-őrök pedig lőttek a palackra. Vagy: ráparancsoltak, hogy menjen végig a barakk teteje alatt elhelyezett keskeny deszkán, hét méter magasságban. Ha leesett, »ellenséges ejtőernyősnek« minősítették, s vagy huszonöt korbácsütésre ítélték, vagy pedig ráuszítottak egy vad vérebet."

A nácizmus összeomlása után Demjanyuk, sok társához hasonlóan, civilruhát öltött és egy időre maga is táborlakó lett, noha azokat a táborokat nem lehetett Treblinkához hasonlítani. A körülmények, amelyek között az Egyesült Államokba emigrálhatott, különösen sokat mondanak a hidegháborús évekről. John Loftus történész — az Egyesült Államok igazságügyi minisztériuma különleges vizsgálati osztályának ügyésze a hetvenes években — foglalkozott azzal a kérdéssel, miként kerülhettek tömegével háborús bűnösök az Egyesült Államokba. Sommázata: akik ezt lehetővé tették, abból indultak ki, hogy a történelem ismétli önmagát és ezeket az embereket másodszor is fel lehet használni a kommunizmus elleni harcban. Az ilyen személyek — általában kevésbé ismert háborús bűnösök — becsempészésében vezető szerepet játszott Frank Wisner, aki az amerikai hírszerzésnek Allen Dulles mellett legfontosabb irányítója volt a háború utáni években. Wisner nem a saját szakállára járt el, hanem a Nemzetbiztonsági Tanács egy titkos direktívájának értelmében. Wisner természetesen nem cselekedhetett egyedül, szövetségesekre volt szüksége, egyebek közt a Bevándorlási és Honosítási Hivatalban. Indokait abban a levélben fejtette ki, amelyet e hivatal vezetőjéhez intézett, s amelyben az ukrajnai fasiszták bevándoroltatásához kívánt szabad utat biztosítani. „Háborús időben egy nacionalista ukrán csoport, amely saját biztonsági szolgálattal rendelkezik, nagy előny. Nem állna az Egyesült Államok érdekében, hogy egy ilyen csoportot elidegenítsen magától" — írta Wisner.

Ilyen „nacionalista csoport" tagjának tekintették Demjanyukot is, aki 1952-ben vándorolhatott be, Cleveland egy elővárosában telepedett le és autóipari munkásként kereste kenyerét. Keresztnevét Johnra változtatta és 1958-ban amerikai állampolgár lett. A hetvenes évekig nem indítottak ellene eljárást — noha szerepelt a szovjet szervek nyilvántartásában, amelyet az USA-ban menedéket talált háborús bűnösökről adtak át az amerikaiaknak. A szovjet szervek adatait ott évekig egyszerűen figyelembe sem vették, azzal az indokkal, hogy „bizonyíthatatlan állításokról", „valószínű KGB dezinformációról" van szó. Amikor azonban az Izraelben és az USA-ban élő tanúk mindenben megerősítették azt, amit a szovjet vizsgálati anyagok tartalmaztak, akkor az ügyet nem lehetett többé szőnyeg alá söpörni. Demjanyukot 1981-ben fosztották meg amerikai állampolgárságától, az igazságügy-minisztérium deportálási eljárása 1982-ben kezdődött, kiadatását Izrael 1983-ban kérte. 1986-ban az USA legfelsőbb bírósága a legutolsó fellebbezést is visszautasította.

A VÁDLOTT

Politikai számítások

Demjanyukra, akit az Ajalon börtönből nap-nap után kihallgatásra vezetnek Menahem Ruszek vizsgálótiszthez, egy 1950-ben elfogadott törvény értelmében halálbüntetés várhat, éppúgy mint Adolf Eichmannra. (Eichmannt, aki egyebek között a magyarországi deportálásokat irányította, 1960. május 11-én este ejtette foglyul az izraeli hírszerzőszolgálat Buenos Aires egy külső kerületében. Jeruzsálemben halálra ítélték és 1962. május 31-én éjfélkor végezték ki, hamvait egy rendőri motoroshajó fedélzetéről a Földközi-tenger hullámaiba szórták.)

Senki sem kételkedik abban, hogy Demjanyuk sokszorosan megszolgálta ami reá vár, ám sok izraeli kommentátor is hangoztatja, hogy nemcsak igazságszolgáltatásról van szó, hanem bizonyos hideg fejjel készített politikai számításokról is. Arról is, hogy a perrel — s annak nagy sajtónyilvánosságával — feledtetni kívánják a Mengele-ügy bizonyos mellékkörülményeit. A haláltáborokban szelektáló, embereken kísérletező SS-orvos összehasonlíthatatlanul „nagyobb hal" volt, mint Demjanyuk. Mengelére is utalva jelentette ki Gideon Greif vezető izraeli jogtudós: „Gyalázat, hogy Izrael nem tett többet a náci tömeggyilkosok elfogásáért." Hogy futni hagyták — mint nemrég kiderült — elválaszthatatlanul összefüggött diplomáciai meggondolásokkal és egy izraeli kormányzati feljegyzéssel, amely szerint ez veszélyeztetheti Tel Aviv latin-amerikai fegyverexportját.

Egy izraeli nyilatkozó a Spiegelben ehhez hozzáfűzi: a Demjanyuk-per talán megerősíti a „nemzeti összetartozás" megsápadt tudatát Izraelben, ahol nap-nap után hosszabb sorok állnak az amerikai konzulátusok előtt, hogy vízumért folyamodjanak. A távozók jó része sosem tér vissza.

Mindezek a politikai meggondolások természetesen nem közvetlenül érintik a rémtettekkel vádolt foglyot, aki állhatatosan ragaszkodik ahhoz, hogy „összetévesztik egy azonos nevű hasonmásával". Utolsó szalmaszálként az 1943-as treblinkai lázadás egy résztvevőjének a napokban előkerült feljegyzésébe kapaszkodhat, amely szerint a lázadók egy csoportja akkor „lefegyverezte és a lángok közé dobta Rettenetes Iványt". A feljegyzés szerzője ezt maga nem látta, csupán társaitól hallotta, s ő maga már nincs életben. Ezzel szemben áll azok tanúvallomása, akik még élnek, felismerték és vádolják Demjanyukot.

VAJDA PÉTER

EMLÉKEZTETŐ

Három évtizede, 1956. március 20-án ismerte el hivatalos egyezményben Párizs Tunézia függetlenségét. Az ősi múltjára oly büszke ország (időszámításunk előtt 814-ben alapították föníciaiak Karthágót) évszázadokig római, vandál, majd bizánci uralom alatt állt; időszámításunk 698. évében a már régóta támadó arabok a Kalifátushoz csatolták. Századokon át volt önálló állam, majd a 16. század elején mind a spanyol, mind az oszmán birodalom szerette volna megszerezni; váltakozva szerepelnek itt ekkor spanyol és török hódítók, 1705-től a Huszainida-dinasztia alatt újra önálló állam. 1869-ben a már előbb benyomult európai tőke, kihasználva a dinasztia költekezését, államcsődbe kergette az országot, pénzügyi irányítását egy nemzetközi bizottságnak adták át. Az 1878-as berlini konferencián az angolok beleegyeztek Tunézia francia meghódításába — az 1881-es és 1883-as bardói, illetve a La Marsa-i egyezmények francia protektorátussá tették a francia hadsereg által megszállt országot.

A francia megszállás kezdete óta folyt a függetlenségi harc első nagyobb hulláma, az 1920-ban alakult Desztur (Alkotmány) Párt fellépésével engedményeket csikartak ki a gyarmatosítóktól. 1934-ben egy radikális kispolgári csoport Habib Burgiba vezetésével megalakította az Új Desztur Pártot. A második világháború után (a háború alatt két évig olasz—német megszállás alatt volt az ország) új erőre kapott a nemzeti felszabadítási, majd ellenállási mozgalom. 1953-ban — tüntetések, sztrájkok egész sora után — alakult meg a tunéziai felszabadító hadsereg és megkezdte a fegyveres harcot az ország önállóságáért és függetlenségéért. Az ENSZ közgyűlésének VII. ülésszaka határozatot hozott a tunéziai nép önkormányzati jogáról — Párizs ekkor tárgyalásokra kényszerült; 1955-ben az ország úgynevezett belső autonómiát kapott — a külpolitika, a honvédelem és a biztonsági szervezet francia ellenőrzés alatt maradt. Az első nemzeti kormány 1955 szeptemberében demokratikus reformmozgalmat hirdetett meg, majd az Új Desztur Párt 1955 novemberi sfaxi kongresszusa megfogalmazta a teljes függetlenség követelését. Újra tunéziai—francia tárgyalások kezdődtek, amelyek két hónap után hozták meg az eredményt: 1956 márciusával Párizs elismerte az állam függetlenségét. Az 1956. márciusi általános választások eredményeként összeült nemzetgyűlés 1957 júliusában kiáltotta ki a köztársaságot.

Növekvő karácsonyi vásárlások az USA-ban

85. 12. 18.

New York-i tudósítónktól:

A *Conference Board* jelentése szerint a karácsonyi ünnepekkel kapcsolatos kiadások az idén minden korábbi rekordot megdöntenek. A hivatalos karácsonyi ajándékvásár ez évben 6 nappal növidebb a megszokottnál, de sokan már novemberben megvették ünnepi ajándékaikat.

Az Egyesült Államok 87 millió háztartása idén több mint 27 milliárd dollárt költ karácsonyi ajándékokra, 6—6 százalékkal többet, mint tavaly. A statisztika szerint egy család 315 dollárért vásárol szeretteinek karácsonyi meglepetést.

Tárcaközi tudo
új energiaátalak

ИЗВЕСТИЯ

A mágneses hidrodinamikai ge
nerátorok 50—60 százalékkal növe
lik a hőerőművek hatásfokát.
Szovjetunió nemzetközileg is az
energiaátalakító módszer kifejlesz
tőinek élvonalába tartozik. A vilá
gon elsőként a Magas Hőmérsékle
tek Intézete *(SZTA)* fejlesztett
olyan kísérleti berendezést, ame
lyen modellezhetők egy jövőbe
mágneses hidrodinamikai villamo

Az USA mezőgazdaságának novemberi árai

85.12.18.

New York-i tudósítónktól:

Novemberben 2,4 százalékkal emelkedtek az amerikai mezőgazdasági felvásárlási árak. Ennek ellenére a farmerek kilátásait aggasztónak tartja a mezőgazdasági minisztérium, s előrejelzése szerint az agrárválság 1986-ra is átterjed.

Az élő állatok és állati termékek árai novemberben 3 százalékkal haladták meg az októberi árakat, de így is 3,5 százalékkal maradtak el 1984 novemberének áraitól. A terményárak 2,7 százalékkal emelkedtek októberhez képest, de 12 százalékkal voltak alacsonyabbak, mint egy évvel korábban.

1977-es bázison számolva a mezőgazdasági árindex novemberben 126 százalék volt. Egy évvel korábban az index még 136 százalék volt.

A mezőgazdasági termelők költségei novemberben 0,6 százalékkal növekedtek, egy százalékkal voltak alacsonyabbak, mint 1984 novemberében. A mezőgazdasági minisztérium becslése szerint az idén a farmerek bevételei 25—29 milliárd dollár között alakulnak, a tavalyi 34,5 milliárddal szemben. Az élelmiszerárak idén az USA-ban 2 százalékkal emelkedtek a tavalyi 3,8 százalékkal szemben.

erőmű munkafeltételei. Az első ipari blokk a Rjazanytól 80 kilométerre levő járási villamos erőműben épül.

Az új építkezés igen fontos az ország számára, de hasonlóképpen jelentős dolog, hogy ezzel egyidejűleg az akadémiai intézet új formában folytat együttműködést az ágazattal. A Szovjetunió Tudományos Akadémiája és a Szovjetunió Villamosítási és Energetikai Minisztériuma közös döntés értelmében létrehozta az elvileg új irány fejlesztésére hivatott tárcaközi tudományos-műszaki központot.

Hasonló törekvések már korábban is voltak. Akkor a vegyipari minisztérium együttműködésére lett volna szükség, hogy az akadémiai fejlesztéseket gyorsabban ültethessék át a gyakorlatba, ám a vegyipari minisztérium nemet mondott. Most is nehezen haladnak a minisztériumok egyes részlegeinek az akadémiai intézetekkel való egyesüléséről folytatott tárgyalások, jóllehet ma már a párt közvetlenül is kötelezi a különböző főhatóságokat ilyen közösség kialakítására.

A legfőbb akadály nyilvánvalóan mégis az, hogy a tudományos akadémia rendszerint elvont dolgokat, ismereteket, tapasztalatokat, távlatokat, elképzeléseket kínál „közös használatra", a minisztériumoknak viszont termelőkapacitásokon kell osztozniuk. Ezért a minisztériumok azt mondják: jobb ma egy veréb mint holnap egy tűzok-

86. 1. 9.

Támadás a szőrmeipar ellen

New York-i tudósítónktól:

Az amerikai állatvédő egyesületek összehangolt támadást indítottak az ország szőrmegyártói és -kereskedői ellen. A tüntetések és a reklámakciók célja a szőrmésállatok pusztításának megakadályozása s a vásárlók „jobb belátásra bírása".

Az állatvédők akciója akkor zajlik, amikor az Egyesült Államokban a szőrmefeldolgozás és -kereskedelem igen jó konjunktúrának örvend. A negyedmillió dolgozót foglalkoztató iparágnak 1985-ben 1,6 milliárd dolláros piaca volt az USA-ban. Noha a megnövekedett import miatt a szőrmecikkek ára 1985-ben számottevően csökkent az Egyesült Államokban, a kereslet nagy ütemben növekedett. Tavaly 50 százalékkal növekedett az értékesítések összege 1984-hez képest. Az eladások értéke 1974-hez képest megháromszorozódott. A piacon értékesített szőrmekabátok és sapkák 60 százaléka nerc, a vásárlók átlagéletkora pedig 30 év. (Negyven évvel ezelőtt az eladott szőrmeáru 80 százaléka volt nerc, a vásárlók átlagéletkora pedig 50 esztendő volt.)

Amnesztiát kapott az életfo

Változóban a ja

Hogyan képes egy új keletű f társadalom, amelynek alapelve a közötti harmonikus együttműködé dása? Természetesen Japánról van koztatási rendszer erjedéséről.

Hogy megingóban van a rendszer, amely feltétlen odaadást, lojalitást igényel a dolgozótól vállalata iránt, s cserében életfogytiglani biztonságot garantál, örökös munkahelyet, no meg az évek előrehaladtával tisztes anyagi gyarapodást és feljebb-feljebblépést a ranglétrán, arról az utóbbi egy-két esztendőben szórványosan érkeztek már hírek. Tudtunk arról is, hogy a nyugati világban a hetvenes évek második felében különösen hangos reklámot kapott foglalkoztatási rendszer valójában csak a nagyvállalati dolgozókra érvényes, tehát az aktív foglalkoztatottaknak [illegible] százalékára. Az erje-

SZABVÁNYOSÍTÁSI TÖREKVÉSEK AZ AMERIKAI SZÁMÍTÓGÉPIPARBAN

New York-i tudósítónktól:

Tizennyolc amerikai számítógépgyártó és távközlési berendezéseket gyártó cég elhatározta, hogy közös — nem nyereségérdekelt — szervezetet hoz létre azzal a céllal, hogy szabványokat dolgozzon ki az ágazat számára. Az egységes szabványok lehetővé teszik majd, hogy a különböző gyártók készülékei egymással „szót értsenek", és megoszthassák a tárolt információkat.

A tizennyolc mikroelektronikai vállalat — többek között a *Digital Equipment*, a *Burroughs*, az *American Telephone & Telegraph*, a *Control Data*, az *Amdahl*, a *Hewlett-Packard*, a *Honeywell*, a *Wang* és a *Xerox* — mindegyike a szervezet létrehozásának első évében 125, a következő esztendőben pedig 200 ezer dollárt fordít a fenntartásra és a működtetésre. A *Corporation for Open Systems* elnevezésű közös intézmény évi költségvetése 8—10 millió dollár lesz. A számítógépek összekapcsolódását biztosítani hivatott szabványosítási munka hamarosan megkezdődik. A vállalatközi szervezet tevékenységében nem vesz részt az USA és a világ vezető számítógépipari cége, az *International Business Machines*. Az IBM-et felkérték a csatlakozásra, a cég nem adott egyértelmű elutasító választ, de egyelőre távol tartja magát a szervezettől. A résztvevők egyébként azt is várják a szabványosítástól, hogy valamelyest sikerül majd csökkenteniük az IBM uralkodó szerepét a piacon.

Nyugat-Európa a szabványosítási kísérlet területén megelőzte az Egyesült Államokat, kontinensünk nyugati részének számítógépgyárai ugyanis már korábban elhatározták a komputerek közötti kapcsolatteremtést a szabványosítás révén. Nem vár könnyű feladat az amerikai számítógépgyártók által létrehozott szervezetre, hiszen a számítógépek közötti kapcsolat megteremtése, a szinkronizálás nehéz műszaki feladat. Még az IBM-nek is sokszor nehézséget okoz a saját típusai közötti kapcsolat megteremtése.

86.2.12.

Kanada	2,9	3,1	[illegible]	+ 1,1
Latin-Amerika	11,9	12	334 250	— 0,8
ebből:				
Mexikó	5,3	5,4	150 500	— 0,4
Venezuela	3,4	3,2	88 500	— 7,3
Nyugat-Európa	6,4	6,7	186 761	+ 3,9
ebből:				
Anglia	4,4	4,6	128 500	+ 2,0
Norvégia	1,2	1,4	38 000	+ 8,7
Kelet-Európa	22,4	22,2	617 310	— 2,7
ebből:				
Szovjetunió	21,7	21,4	595 500	— 2,9
Afrika	8,2	8,5	237 185	+ 2,6
ebből:				
Nigéria	2,4	2,6	73 000	+ 7,3
Líbia	1,3	1,8	50 000	— 3,2
Egyiptom	1,5	1,6	44 000	+ 5,2
Algéria	1,0	1,1	29 200	— 1,7
Közel- és Közép-Kelet	19,9	18,2	506 162	— 9,9
ebből:				
Szaúd-Arábia	8,1	5,9	165 000	—27,9
Irán	3,9	4,0	110 000	+ 0,8
Irak	2,1	2,5	70 000	+19,2
Kuvait	2,0	1,8	50 000	—12,7
Abu Dhabi	1,3	1,4	39 000	+ 6,2
Távol-Kelet	9,7	10,1	279 975	+ 2,3
ebből:				
Kína	4,1	4,5	125 000	+ 8,5
Indonézia	2,3	2,2	60 000	—16,5
OPEC	32,0	29,9	831 100	— 8,1
szocialista országok:	26,5	26,7	742 310	— 1,0
Egyéb	41,5	43,3	1 203 983	+ 2,6
Világ összesen	100,0	100,0	2 777 393	— 1,8

86. 2. 12.

Ismét nyereséges a Caterpillar

New York-i tudósítónktól:

Négy éves veszteséges gazdálkodás után nyereséggel zárta a tavalyi évet a *Caterpillar Tractor Company.* A termelési költségek erőteljes csökkentése, valamint a dollár értékvesztése nagymértékben elősegítette a profit elérését. 1985-ben a Caterpillar 6,73 milliárd dolláros forgalom közepette 198 millió dolláros nyereségre tett szert. Egy évvel korábban a 6,58 milliárdos forgalom közepette 428 millió dollár veszteség keletkezett.

A traktorok és mezőgazdasági gépek amerikai piacán több éve már a stagnálás, illetve a nagyon alacsony növekedés jelei tapasztalhatók. Az ágazat gyártói kénytelenek voltak több termék előállításával felhagyni, s a kereslet visszaesése okozta forgalomkiesést átszervezésekkel, valamint a termelési költségek visszafogásával igyekeztek ellensúlyozni.

KERESKEDELEMTECH

Az Olaszországban jelenleg é
tését kezdtük meg 1986. február 5
viteli korlátozásokról, a kereteng
nyességéről közöltünk ismertetést.
között a vámfizetési kötelezettség
fizetési kötelezettségekről és a szü

Olaszország az NSZK-val, Franciaországgal, A Benelux-államokkal, Dániával, az Ír Köztársasággal, az Egyesült Királysággal és Észak-Írországgal együtt alkotja az Európai Gazdasági Közösséget (EGK), amely vámunióként közös külső vámtarifát alkalmaz. Az EGK legújabb tagjai, Görögország, Spanyolország és Portugália csak az úgynevezett átmeneti időszak letel-

Jó évet zárt a legnagyobb amerikai gyógyszergyár

86.2.11

New York-i tudósítónktól:

Az Egyesült Államok legnagyobb gyógyszeripari vállalata, a *Bristol-Myers* 1985-ben 12,5 százalékkal növelte adózás utáni profitját. A nyereség elérte az 531,4 millió dollárt, a forgalom nagysága pedig 4,44 milliárd dollár volt. A nagyvállalat év végi mérlege arról tanúskodik, hogy tavaly 6 százalékkal sikerült növelnie az eladásokat.

A cég vezetői szerint az eredmények azért is figyelemre méltók, mert az év folyamán jelentősen nőttek a termelés költségei, s a termékszerkezet korszerűsítését szolgáló vállalati átszervezések is számottevő beruházást igényeltek.

A Bristol-Myers a gyógyszerek mellett széles skálán gyárt és forgalmaz egészségügyi cikkeket, testápoló szereket, valamint kozmetikai készítményeket.

Bahrein	dinár
Banglades	taka
Barbados	dollár
Belgium	frank
Belize	dollár
Benin	C. F. A. frank
Bermuda	dollár
Bhutan	indiai rúpia
Bissau-Guinea	peso
Bolívia	peso
Botswana	pula
Brazília	cruzeiro
Brunei	dollár
Bulgária	leva (h)
Burma	kyat
Burundi	frank
Cayman-szigetek	dollár
Csád	C. F. A. frank
Chile	peso (h)
Costa Rica	colon (h)
Ciprus	font
Csehszlovákia	korona (h)
Dánia	korona
Dél-Afrika	rand
Dominica	EC-dollár
Dominikai Köztársaság	peso

Nagy üzlet az USA-ban az egészséges táplálkozás

86-2-25.

New York-i tudósítónktól:

Az Egyesült Államok lakosságán — nem kis mértékben az orvosok és a televízió felvilágosító tevékenysége következményeként — újabb divathullám söpör végig. Az egészséges táplálkozás-kampány keretében a könnyű ételek, a sok zöldség és sajáta mellett minden hagyományos élelmiszer kapható csekély kalóriatartalmú, cukor nélküli és só nélküli változatban. A *General Foods* élelmiszeripari konszern kutatási és fejlesztési részlegének véleménye szerint a termelők is sokat tesznek, hogy a fogyasztók az egészségesebb vagy az úgynevezett reform élelmiszereket keressék. (A reformkonyha lényege, hogy a növényi és az állati eredetű élelmiszerek semmiféle vegyi anyagot nem tartalmaznak.)

Az élelmiszeripar számára jó üzletet jelent az egészséges táplálkozás: tavaly az USA-ban 300 milliárd dollárt fordítottak élelmiszerek vásárlására, s ennek már 10 százaléka drágább, de egészségesebb élelmiszerekre ment el.

Bissau-Guinea	peso
Bolívia	peso
Botswana	pula
Brazília	cruzeiro
Brunei	dollár
Bulgária	leva (h)
Burma	kyat
Burundi	frank
Cayman-szigetek	dollár
Csád	C. F. A. frank
Chile	peso (h)
Costa Rica	colon (h)
Ciprus	font
Csehszlovákia	korona (h)
Dánia	korona
Dél-Afrika	rand
Dominica	EC-dollár
Dominikai Köztársaság	peso
Dzsibuti	frank
Ecuador	sucre
Egyenlítői Guinea	C. F. A. frank
Egyiptom	font
Elefántcsontpart	C. F. A. frank
El Salvador	colon
Egyesült Arab Emírségek	dirham
Etiópia	birr (h)
Felső-Volta	C. F. A. frank
Fidzsi-szigetek	dollár
Finnország	márka
Franciaország	frank
	peso

Az amerikai vállalati vezetők többsége nem kapott béremelést

86. 3. 13.

New York-i tudósítóinktól:

A *Conference Board* 956 amerikai nagyvállalat körében végzett felmérést a vezetői fizetések alakulásáról. A vállalati vezetőknek mindössze 43 százaléka részesült 1985-ben fizetésemelésben a megkérdezett cégeknél. A fizetésemelések mértéke jócskán elmaradt a korábbi évekétől: a termelői ágazatokban átlagosan 0,5 százalékkal emelték a béreket az 1984. évi 11 százalékkal szemben, a pénzügyi szolgáltatói intézményeknél pedig a korábbi 6 helyett 5 százalékos volt a fizetésemelés. A szolgáltató szektorban tevékenykedő vállalatok vezető állású dolgozói 7 százalékos fizetésemelést kaptak, ez 50 százalékkal maradt el az 1984. évitől.

Új bérezési rendszer a General Motorsnál

General Motors a jövő év elejétől kezdve megszünteti nem fizikai dolgozói bérének automatikus kiigazítását. 1948 óta az alkalmazottak minden esztendőben inflációs pótlékot kaptak az előző év hivatalos inflációstatisztikájának megfelelően. A GM személyzeti vezetője egy nyilatkozatában elmondta, hogy ezentúl a fizetések alakulásában a korábbinál nagyobb szerepet és jelentőséget kap a teljesítmény, a munka minősége, valamint a vállalatnál eltöltött évek száma.

A pótlékot idén még kiszámítják ugyan, de az érintettek egy összegben történő kielégítést kapnak a jövő év elején. A tervek szerint a GM az intézkedést hamarosan kiterjeszti fizikai dolgozóira is.

A másik két nagy autógyár, a *Ford* és a *Chrysler* a hírek szerint egyelőre nem követi a GM intézkedését.

G. S.

Mexikói gazdaság

Csodára várva

Mexikó gazdasága a nyolcvanas évek folyamán meglehetősen gyakran szerepelt az újságokban változó előjellel. Az ország egyszer a világ adósságválságának kirobbantójaként szerepelt, majd az IMF-politika *mintavégrehajtójaként*. Most ismét a címoldalakra került, miután *de la Madrid* elnök bejelentette: az ország *képtelen* a kamatokat fizetni jelenleg 97 milliárd dolláros adóssága után. A mexikói vezető szavainak közzététele után Mexikó megintcsak rosszabb értékelést kap, a nemzetközi adósságválság bekövetkezte ismét *reális lehetőséggé* vált egyes megfigyelők szemében.

A tavalyi hó

A történet előzményei a hetvenes évekre nyúlnak vissza. Akkoriban a világ tőkés részének többsége recessziót élt át, az olajbevételeit élvező Mexikó viszont gyors növekedést regisztrált. Az országnak szüksége is volt a dinamikára, hiszen lakossága évente 2,5 százalékkal gyarapodott, munkahelyekre volt tehát szükség. (A helyzetre jellemző, hogy manapság is csak a fele áll alkalmazásban a mintegy 50 milliós munkaerőnek). A nemzeti jövedelem bővülése arra is lehetőséget adott, hogy a kormánypárt „elfelejtse" az 1929 óta számtalanszor megígért társadalmi reformok végrehajtását. 1981-től azonban az olajárak csökkenni kezdtek és az ország kénytelen volt szembenézni ennek következményeivel. A hetvenes években *megbízható adósnak* számított, nem volt gond kölcsönöket felvenni. 1982-re azonban világossá vált, hogy az ország gazdasága válságban van.

A magánszektor cselekedetei világosan bizonyították ezt, *aki tehette, külföldre menekítette pénzét*. Számítások szerint azon év januárja és augusztusa között talán 30 milliárd dollár is elhagyhatta Mexikót — jórészt amerikai bankokban találva menedéket, onnan pedig hitelként jórészt visszakerült a kiindulópontra. Gyorsult az infláció, a kormány kénytelen volt *rendkívüli béremeléseket* jóváhagyni. Azt tagadta persze, hogy szándékában áll a pesót leértékelni, ez azonban csak erősítette a feltételezést.

1982 augusztusában Mexikó kénytelen volt tárgyalásokat kezdeni a Nemzetközi Valutaalappal egy 4,5 milliárd dolláros készenléti hitelről, miután világossá vált, hogy a korábban felhalmozódott adósságok tőkéjének törlesztése és kamatainak fizetése a régebbi menetrend szerint egyszerűen nem megy. Újabb leértékelések és rendkívüli béremelés következett, a bankokat államosították. Mexikó 73 milliárd dolláros adósságállománya kapcsán vetődött fel tehát először a kérdés: mi történik nemfizetés esetén. A Nemzetközi Valutaalap segítségével azonban *a közvetlen veszély elmúlt*, igaz, az országban megkezdődött *a takarékosság* korszaka.

A restrikció eredményeképpen 1982—83-ban a bruttó nemzeti termék reálértékben *csökkent*. A gazdasági szükségállapot körülményei között a kereslet és a beruházások mérséklődtek, a külső egyensúly viszont javult. 1981-ben a 100 milliárd pesót meghaladta a kereskedelmi mérleg hiánya. 1983-ra viszont 1742 milliárdot tett ki a többlet. Nem csoda, hogy ugyanezen év végére a kormány *át tudta ütemezni* a mintegy 60 milliárd dolláros adósság egyharmadát és a magánszektor tartozásainak visszafizetésére is megfelelő menetrendet sikerült kidolgozni. Ennek eredményeképpen még 11 milliárd dollárnyi új kölcsön felvételére is lehetőség nyílott. A kormány elszántságában belés külföldön aligha kételkedtek, 1983 szeptembere után például a pesót naponta értékelték le annak érdekében, hogy az árfolyam az inflációval lépést tarthasson. (1980—84 között a fogyasztói árszínvonal több, mint hatszorosára emelkedett).

A lehetetlenülés

A javulásnak azonban ára volt. Mexikó útja alighanem egyedülálló a tekintetben, hogy 1982—85 között, *négy év alatt a reálbérek mintegy a felére csökkentek, anélkül, hogy az országban zavargások törtek volna ki vagy a kormánynak le kellett volna mondania*. Amikor 1982-ben az ország kölcsönkrízise megkezdődött, 73 milliárd dollár adósság nyomta. Négy év nélkülözés után — miközben a kormány gazdaságpolitikája „kiváló" értékelést kapott egy jó ideig — 97 milliárdos teherrel kell szembenézni. Úgy tűnik tehát, *„soha sem lesz vége"*. Érthető persze, hogy miért. Mexikó a tőkét *nem tudta törleszteni*, csak a kamatok fizetéséről gondoskodhatott 1982 augusztusa óta. Új kölcsönök felvételére viszont sor került, részben azért, hogy formálisan a kamatok fizetését ne kelljen felmondani.

1986 telére azonban már a látszatot sem lehetett fenntartani. Az ország valutabevételeinek háromnegyede, költségvetésének fele függ az olajbevételektől.

A lehetetlenülés állapota tehát bekövetkezett. Kis túlzással: ha Mexikó továbbra is fizeti a kamatokat, úgy jószerivel egy vasa sem marad importra. Márpedig ez nyilvánvaló képtelenség. A döntés — vagy a lépés lehetősége — most *a hitelező bankok kezében van*.

Gara Szabolcs

Kinek üzlet

Akadozik a tartós fogyasztási cikkek javítása – Sok

Változatlanul sok panasz éri a tartós fogyasztási cikkek javítását. Hol az alkatrész kevés, hol pedig a kiszolgálás színvonala ad okot a kritikára. Pedig, amikor a Gelka egyes szervizei önállósultak, sokan remélték: a verseny élénkül majd, s ezzel e szolgáltatás színvonala is magasabb lesz. Ez egyelőre azonban csak hiú remény...

Háztartási készülékeink javításának korábbi első számú — igaz, nem kevés kritika övezte — letéteményese három éve megválni kényszerült 400 szervizétől, 7500 dolgozójának kétharmadától, s 1,5 milliárd forintos forgalmának a felétől. Azóta a szervizek több mint 80 tanácsi kisvállalat kebelén belül működnek, a GELKÁ-nál pedig új tevékenységek után néztek. Árbevételük ma ismét másfél milliárd, ám ebből már jó, ha 20 százaléknyit hoz megmaradt 10 referenciaszervizük.

Látszólag mindenki jól járt. A javító kisvállalatok az eltérő adózási rendszerükből eredően — mondják a GELKÁ-nál — *legalább kétszer annyit fordíthatnak saját gyarapításukra,* mint a megmaradt törzsvállalat. De a GELKÁ-nál sem panaszodhatnak, hiszen szépen hoz a konyhára az antennaszerelés, az Ikarus-buszok elektroakusztikai berendezése, vagy mondjuk a vagyonvédelem. Csak éppen akiért az egész történt, a fogyasztó nem érzi úgy, hogy javult volna a javítás ügye. S, hogy miért nem, arról *Völgyi Jánost,* a „csonka" GELKA fejlesztési főmérnökét kérdeztük.

Miért versenyeznének?

— *Kezdjük talán azzal, hogy milyen reményekkel indult a GELKA decentralizálása?*

— Rugalmasabb, a fogyasztói igényeket jobban követő kisszervezetek létrejöttét, egészséges verseny kialakulását, optimális nyitva tartási időt, s elsősorban a javítások színvonalának emelkedését várta mindenki.

— *A jelek szerint ebből egyelőre kevés valósult meg, legfeljebb most már nem a GELKA neve áll a kritikák kereszttüzében...*

— A verseny kialakulásához fűzött remények valóban hiúnak bizonyultak, hiszen ahol addig egy szerviz volt, ott azután is annyi maradt. Vajon miért versengne, mondjuk egy kecskeméti javítóműhely a budapestivel. Másfelől, a szétválásig az egyes egységek a GELKA szervezetén belül is teljes önállóságot élveztek.

— *A szervizekben azonban a fogyasztói kifogások fő okaként az akadozó alkatrészellátást szokták emlegetni. Ez viszont a váltást követően a GELKA egyik elsőrendű feladata lenne...*

— Jelenleg az árbevételünk a tényleges alkatrészigény felmerülése előtt legalább fél évvel — legkevesebb ennyi ugyanis az átfutási idő — megrendelni a gyártótól az alkatrészeket.

Biztosra mennek

— *Effajta bizonytalansággal mindenki számol, aki kereskedik.*

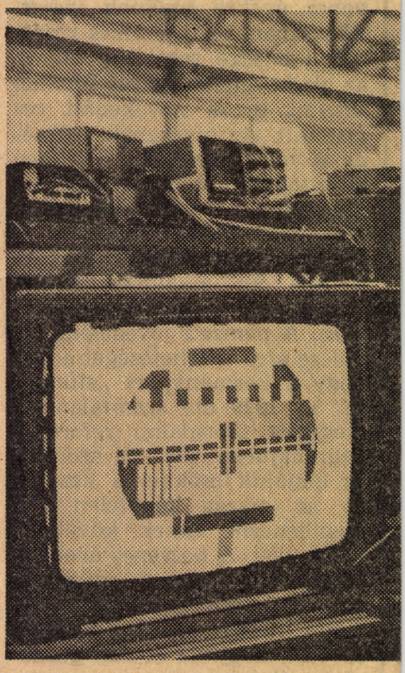

— Ha most megkérdezem öntől, hogy milyen hosszú ez a szoba, s a becslésében csupán 10 százaléknyit téved, arra már joggal lehet büszke. Pedig ez látható... Ha a GELKA az alkatrészek megrendelésénél ugyanennyit téved, az 70 millió forintot tesz ki. Ennyi marad a nyakunkon, vagy éppen ellenkezőleg, ennyi hiányzik a fogyasztónak. Az alkatrész átlagosan kétszer fordul meg a raktárban évente, így ez a készletben már 140 millió forint, ami nagyságrenddel nagyobb, mint amennyit a vállalat a nyereségéből összesen fordíthat a készlet feltöltésére. A kockázat és a fedezet ilyen mértékű eltérésénél egyetlen vállalat sem tehet mást — erre kényszerítik a gazdasági szabályozók —, minthogy biztosra megy, a rendelésnél gondosan ügyel arra, hogy majd kiürüljön a raktár.

— *Amíg „egyben" volt a GELKA, ez nem jelentett problémát?*

— Az alkatrész *akkor sem volt „üzlet"*, de belefért a javítás nyereségébe. Durván ugyanis a javítás árának fele az anyagár, s mintegy 10 százalék nyereséget hoz, emellett elvisel-